680

G. HAUPTMANN.

ÁNIMES SOLITARIES

DRAMA.

VERSIÓ CATALANA

PUBLICACIÓ JOVENTUT.

BIBLIOTECA DE "JOVENTUT"

OBRES ORIGINALS

PESSETAS

Jacinto Verdaguer.—AYRES DEL MONTSENY. Edició ilustrada.. 3
F. Pujulà y Vallès.—FRANCISCO PI Y MARGALL... ... ... 0'50
Apeles Mestres.—CROQUIS CIUTADANS Poesíes 3
F. Pujulà y Vallès.—TITELLES FEBLES 2
Joaquím Ruyra.—MARINES Y BOSCATGES. Estudis en prosa. ... 3
Joan Maragall.—LES DISPERSES. Poesíes.. 2
Víctor Català.—SOLITUT. Novela. 3
Emili Tintorer.—LA MORAL EN EL TEATRE. 3
Rafel Nogueras y Oller.—LES TENEBROSES. Poesíes. 3
Lluís Vía.—FENT CAMÍ. Estudis en prosa. 3
Enrich de Fuentes.—ROMÁNTICHS D'ARA. Estudi d'uns amors neguitosos 4

TRADUCCIONS

Strindberg.—L'INSPECTOR AXEL BORG. Novela 3
John Ruskin.—NATURA. Traducció de Cebrià Montoliu. 3
Herbert Spencer.—L'HOME CONTRA L'ESTAT 2
Longus-Apulei.—LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS. Traducció de R. Miquel y Planas... 3

TEATRE CATALA

Pompeius Gener.—SENYORS DE PAPER! Drama... ... ... 2'50
» — L'AGENCIA D'INFORMES COMERCIALS. Joguina. 1
Adrià Gual.—L'EMIGRANT. Drama de món. ... ... 2'50
Pujulà-Tintorer.—EL GENI Drama 2
» » —DINTRE LA GABIA. Drama... 1
August Barbosa.—EL POP DE LA PLATJA. Quadro dramátich. 1

TEATRE ESTRANGER

Enrich Ibsen.—QUAN ENS DESPERTAREM D'ENTRE'LS MORTS. Drama 2
Wette-Humperdinck.—TON Y GUIDA Traducció Maragall-Ribera.. 1
Joseph L. Pagano.—FORA DE LA VIDA. Drama 2
Björnstjerne Björnson.—MÉS ENLLÁ DE LES FORCES. Drama ... 3
G. Haupmann.—ÁNIMES SOLITARIES. Drama. Traducció de Oriol Martí.. 2

CLASSICHS CATALANS

HISTORIES D'ALTRE TEMPS. Narracions dels sigles XIV y XV. 1

EN PREPARACIO

Víctor Català.—DRAMES RURALS. Segona serie.
Eudalt Canibell.—EN VALENTÍ ALMIRALL Y SON TEMPS. Estudis de l'home y dels origens del Catalanisme polítich, seguits d'algunes obres menors del biografiat.
L. Escardot.—SANG BLAVA Novela.
» —CLIXÉS. Estudis en prosa.
Adrià Gual.—LA CULPABLE. Drama de món.

ANIMES SOLITARIES

Gerhart Hauptmann

Ànimes Solitaries

DRAMA EN CINCH ACTES

Traducció Catalana de

Oriol Martí

BARCELONA

PUBLICACIÓ «JOVENTUT»
Plaça del Teatre, 6, entresol
MCMVI

Es proprietat

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 233, Barcelona.

Poso aquest drama entre les mans dels qui l'han viscut.

PERSONATGES

AVI VOCKERAT } pares de
AVIA VOCKERAT }
JOAN VOCKERAT
CATERINA, sa muller.
AGNA MAHR, estudiantesa.
BRAUN, pintor.
SENYORA LEHMANN, bogadera.
EL PASTOR COLLIN
LA DIDA
UN CAMALICH
UNA CAMBRERA
UNA MARMANYERA

L'acció té lloch a Friedrichshagen, prop de Berlín, en una casa de camp qual jardí dóna al llach de Müggel.

La escena es la meteixa durant els cinch actes.

Un saló qui serveix de menjador y sala de rebre, adornat burgesament. Hi ha un piano y una llibrería. A les parets, gravats al boix y fotografíes representant sabis moderns, entre ells Darwin y Haeckel, y també algún teòleg. Al demunt del piano'l retrat a l'oli d'un pastor en trajo de cerimonia. Altres estampes bíbliques de Schnorr de Carolsfeld.

A la esquerra una porta qui amena a la cambra d'estudi d'en Joan; a la dreta altres dues portes qui condueixen respectivament al dormitori y al vestíbul. El saló es bastant espayós. Al fons, a través d'unes finestres cintrades y una porta vidriera qui donen a la galería, s'ovira'l jardí, el llach, y més enllà les montanyes de Müggel.

Epoca: derreríes del sigle XIX.

ACTE PRIMER

El saló es buyt. Per la porta mal ajustada de l'estudi se sent la veu del pastor qui prega, y, uns quants segons després d'haver callat, les notes d'un choral tocat en un harmonium. Durant els primers compassos la porta's bada del tot, y entren la senyora Vockerat (l'avia), la senyora Caterina Vockerat (la nora), y la dida, qui porta un nen de volquers; totes tres endiumenjades.

Avia Vockerat. *(Matrona d'una cinquantena d'anys. Vestit de seda negra. Mantellineta d'ondes. Agafa la mà de Caterina y l'amanyaga.)* Que bé ha parlat! ¿Oy, Caterineta?

Caterina. *(Vintiún anys. Estatura regular; ni grassa ni magra; complexió delicada, esblaymada, morena y molt amable. Es novell-partera. Riu com per força, y belluga'l cap maquinalment, abocantse vers la criatura.)*

La dida. Ah! mirèusel el trapecerot! Ah, ah! *(Gronxant l'infant en els braços.)* Ara's vol adormir. Tsss... tsss... tsss...! No hi vol saber pas res ell. *(Apartant una cinta qui amohina al nen.)* Ai-

669111

xí!... Non, non... el nen fa non... Fes nones, angelet meu... Non... non... *(Cantarellant ab els llabis closos una cançó de breçol.)* Y còm se'l guaytava al senyor Pastor!... Així. *(Escarnint al nen.)* Ah! ah! Però quan el pastor li ha tirat l'aygüeta, ah! ah! ah! ah!, aleshores vinga fer el patarrellot. *(Torna a cantar.)* Non, non, el nen fa non! Ah! ah! Y ja ha cridat força per això, ja... Tsss... tsss... tsss...! Non, non, el nen fa non...! *(Marcant el ritme ab el peu. Caterina riu, de bon cor, però nirviosament.)*

Avia Vock. Però ¿que no'l veus, Caterineta? Y que n'es de bufó!..... Quínes pestanyes més llargues té aquest xicotet!

La dida. Ah, ah!... Les pestanyes de la mamà!... Non, non, el nen... Les pestanyes de la mamà!...

Avia Vock. Això es ben cert, Caterineta: es pastat a sa mare!

(Caterina branda enèrgicament el cap, com protestant.)

Avia Vock. Fet y pastat.

Cater. *(Parla penosament.)* Ay! mamà, això sí que no ho voldría. No *dèu* assemblarsem gens a n'a mi. Jo... *(Se detura.)*

Avia Vock. *(Volent mudar de conversa.)* Un bordegaç com un castell!

La dida. Un galifardeu!

Avia Vock. Fíxat en aquests monyons, Caterineta.

La dida. Els punys del gegant Goliath.

Cater. *(Fa un petó al nen.)* Y que té bona caixa, ¿oy, mamà? *(Senyalant el pit.)*

La dida. Ja ho crech, senyora!... Com un general...! Tsss... tsss... tsss...! Prou plantarà cara a mitja dotzena!...

Avia Vock. Ara vegi! *(Ella y Caterina riuen.)*

La dida. Ve de bona sang!... Tsss, tsss...! Això es lo que fa viure a les criatures... la sang! Tsss... tsss... *(Torna a cantarellar.)* Non... non... nosaltres ens en anèm... a nan-nâ... pel jardí... bonich... Oh! oh!... Tsss... tsss!... Non... non... el nen fa nonetes .. *(Va cap al dormitori.)*

Avia Vock. *(Va a tancar la porta derrera la dida, y torna movent el cap gayament.)* Que n'es de xerrayre aquesta dòna! Però, per això, es força obligadora... Y mírat, estich ben contenta de que l'hagis ensopegada, Caterineta.

Cater. General! Valgam Deu. *(Se posa a riure, y prompte ses rialles esdevenen nirvioses y de sobte arrenca en plor.)*

Avia Vock. *(Espantada.)* Y ara! Y ara!

(Caterina procura dominarse y l'Avia la estreny entre'ls braços.) Què t'agafa, Caterineta!

Cater. No es res... de debò... no es res.

Avia Vock. Oy que sí! A tu te'n passa alguna. Bé, no es estrany, per això... Encara estàs un xich afectada. Vina... vina, que jeuràs una estoneta.

Cater. No, no... ja m'ha passat, mamà.

Avia Vock. Però tírat demunt del llit dos minuts!

Cater. No mamà, fesme'l favor... Altrament, hem d'anar a taula tot seguit.

Avia Vock. *(S'acosta a la taula, hont hi ha vi y bescuyts, y aboca un gotet de vi ranci.)* Té, pren al menys un ditet de vi! Apa, no més que tastarlo! Es molt dolç. *(Caterina beu.)* Això reconforta, ¿no es veritat?... Vès ab quíns romanços sortía ara! Vaja, vaja, criatura... Cuydarte una mica, vetaquí lo que't cal, y res més... Y no encaparrarte... ni omplirte'l magí de cabories... Tot s'arreglarà... Ara teniu el noy, y tot anirà com una seda... En Joan se tornarà més tranquil, y...

Cater. Ay! Tant de bo, mamà!

Avia Vock. ¿Que no't recordes quína alegría va tenir quan vingué'l nen? Ell n'es molt de criaturer... No ho oblidis. Y això es lo que sol passar. Mírat, un matrimoni sense fills no val pas una malla. No es ni cuca ni aucell. Per això jo no'm cansava de pregar a Nostre Senyor que vos dongués fruyt de benedicció!... ¿Veus? A casa va passar tot igual. Els primers quatre anys, el meu marit y jo no feyem més que consumirnos. Allò no era pas vida. Després Nostre Senyor va escoltar les nostres oracions, y ens va donar a n'en Joanet. Aleshores, Caterina, fins aleshores no començarem a viure!... Deixa passar els primers tres mesos, y ja veuràs quín consol hi trobaràs ab el nen! No, no!... Tu't pots donar per ben ditxosa: tens el fillet, el marit qui t'adora! No heu de passar ansia per l'endemà... Donchs, ¿què vols més?

Cater. Sí, potser són ximpleríes... Ja ho veig... que moltes vegades m'anguníο sense solta.

Avia Vock. Escolta una cosa, Caterina! Però no t'enfadis pas!... Tu estaríes molt més tranquila, filla meva, molt més, si... ¿Veus? Jo, quan tinch una pena grossa, grossa, m'encomano de tot cor a Deu Nostre Senyor... Y, després d'havermhi ben encomanada, d'haverli dit tot, però tot, me sento d'allò més descansada y alegra, com si m'hagués tret un gran pes de sobre... No, no! pera mi que diguin lo que vulguin els sabis: hi ha un Deu, Caterina! Un Deu tot misericordiós qu'es al cel, ho pots ben creure. Un home sense religió, ja es prou trist. Però una dòna sense cap creencia!... No t'has pas enfadat, ¿oy, Caterineta?... Està bé, està bé, no'n parlaré més... Però jo reso tant, cada día li demano tant al bon Deu, que m'escoltarà, n'estich ben segura!... Vosaltres sóu un bons minyons tots dos, y Ell farà que vos tornèu també religiosos. *(Besa a Caterina. El choral ha parat.)* Ay! jo garlant, garlant, y el temps passa...

Cater. Si jo pogués ajudarte al menys una mica, mamà. Me fa angunia 'l vèuret tot el día trastejant...

Avia Vock. *(Desde'l dintell del vestíbul.)* Oy, sí, parleumen! Si a casa vostra es com si estigués de vacances... Quan estiguis ben reforçada ja'm faré servir per tu. *(Se'n va. Caterina's dirigeix cap al dormitori. En el meteix moment apareix en Braun,*

qui ve de la cambra del bateig. En Braun té vintisís anys, color trencat y cara passada; ullerós. Du bigotet y els cabells molt arranats. Vesteix a la moda, però la roba es un xich deslluhida. Es flecmàtich, quasi sempre displiscent y mitj malhumorat.)

Braun. Ja era hora! *(Treyent una cigarreta de la petaca.)* Vaja, d'aqueixa ja n'hem eixit!

Cater. No digui, que s'ha portat d'allò més bé!

Braun. *(Calant la cigarreta.)* Més m'hauría valgut aprofitar aquest temps pera pintar, malaguanyat!

Cater. Y bé, ja se'n rescabalarà.

Braun. Que'n som de plagues! *(S'assèu a la taula.)* No's cregui: en allò dels bateigs ja hi ha alguna cosa, ja!

Cater. ¿S'ha fixat ab en Joan?

Braun. *(Vivament.)* Se veya qu'estava nirviós, ¿oy? Jo tenía una por de que fes alguna etzegallada, que interrompés al pastor!... La veritat es que n'ha fet un xich massa aquest senyor!

Cater. Ca!

Braun. Li dich que sí... Oh, y no's pensi que'm sàpiga greu. Quí sab! Potser algún día encara'n faci un quadro. Aquests assumptos van molt bé!...

Cater. ¿Que ho diu de serio, senyor Braun?

Braun. Serà com una barreja de totes aquestes coses... Si el pinto, ey!... De la tela n'ha d'eixir com una flayra composta de vi ranci, de bes-

cuyts, de rapè y de cremallots de ciri, ¿sab?... Una cosa molt vaga... simpàtica... suau... com els somnis de la infantesa... en fí, un... d'allò!...

(Surt de la cambra baptismal en Joan Vockerat. Vintivuit anys. Talla mitjana. Ros, cara expressiva e inteligent. Moviments nirviosos. Vestir irreprotxable. Casaca negra, corbata y guants blanchs.)

Joan. *(Se desenguanta y sospira.)*

Braun. Y bé, Joan, ¿que t'has afectat gayre?

Joan. Per quí m'has pres!... ¿Y l'esmorzar, Caterineta?

Cater. *(Ab certa vacilació.)* Jo havía pensat... qu'esmorzessim... a la galería!

Joan. Ay, ay, ¿has posat la taula a fòra?

Cater. *(Un xich anguniosa.)* ¿Que't sab greu? Jo'm creya...

Joan. Però Caterina, no'm facis aquesta carota! ¿Que't penses que te'm menjaré? No puch sofrirho, això!...

Cater. *(Fingint enteresa.)* Sí, he fet parar la taula a fòra.

Joan. Perfectament!... M'està molt bé. Qualsevol se creuría que sóch una fera!...

Braun. *(Entre dents.)* No rondinis, home, no rondinis!...

Joan. *(Fa un petó a Caterina y diu ab més suavitat:)* ¿Que no ho veus, Caterina, que no està bé lo que fas? Com si jo fos un dèspota casolà, un *papu!* L'hauríes de perdre aqueix vici.

Cater. Oh, tu també, de vegades, ets molt mal agradós...

Joan. *(Irritat.)* ¿Y què, després de tot?... Posèm que ho sía: vès quína desgracia! Tornam la pilota!... Defènsat!... No hi puch fer més jo, es el meu natural. Però tu no't deixis trepitjar. Si lo que m'exaspera a mi es que la gent tingui tanta paciencia! Veure sempre aquests posats de víctima!...

Cater. No t'enfadis per tan poca cosa, Joanet! Si no val ni la pena de parlarne!

Joan. *(Ab més violencia.)* Ho, ho, ho! Donchs t'erres, ¿veus? No n'estich pas d'enfadat, gens. Es bonich això de que sempre hagi d'estar enrabiat. *(En Braun fa per parlar.)* Està bé! Vosaltres ho sabèu millor que jo! Prou! Parlèm d'una altra cosa... Ay, ay, sí, sí!!!

Braun. Es que acabes per fer fàstich, també, sempre ab gemechs y sospirs!

Joan. *(Se posa la mà al pit y fa una ganyota de dolor.)* Ah... ay!

Braun. Y bé, ¿quína altra te'n passa ara?

Joan. Res! La historia de sempre. La punxada al pit.

Braun. Apa, donchs, ¿què fas? Defènsat, home, tórnali la pilota.

Joan. No són coses de riure, ¿sabs? Ay... ay!...

Cater. No agafis maníes, Joan. Si això no té cap importancia.

Joan. Ja, ja!... Quan s'han passat dues pulmoníes...

Braun. Y això es un oficial de la reserva.

Joan. Què se me'n fum!

Braun. Vaja, òliva trista... No facis papereríes. Això no es res!... Lo que hi ha es qu'encara no has pogut pahir el sermó.

Joan. Mira, Braun... Tu parles del bateig d'una manera que... Francament... Ja sabs lo que'n penso jo de tots aquests romanços... donchs may pots suposar que't parli desde'l punt de vista cristià, ben entès... No deixa d'ésser una cosa molt sagrada pera tantes y tantes persones...

Braun. No pas pera mi!

Joan. Ja ho sé... Pera mi personalment, tampoch. Prou te consta que tant se me'n dóna. Emperò tu meteix no deixaràs de pendre un posat de respecte en una cerimonia que...

Braun. Vès ab què'm surt aquest ara! Respecte!...

Joan. Si en tinguessis un xich.

Braun. Potser sí que caldría respectar lo que no serveix més que pera entrebancarnos... Tot això es sensibilitat malaltiça, noy, y res més.

Joan. Tu... Tu... No t'ho prenguis a mal... Un altre día potser tindré més calma pera respòndret, però avuy, no, no... *(Se'n va cap a la galería, ahont se li veuen fer exercicis gimnàstichs.)*

Braun. *(S'aixeca rihent forçadament.)*

Cater. *(Dreta devant del vetllador.)* ¿L'ha agraviat, senyor Braun?

Braun. *(Riu per força, y desprès diu bruscament:)* Ja veurà, jo no puch sofrir les hipocresíes.

Cater. *(Desprès d'una petita pausa.)* Vostè no'l coneix prou bé.

Braun. ¿Còm s'entén?

Cater. No ho sé... No li sabría pas explicar... En Joan, emperò, lluyta sincerament!

Braun. Lo que voldría saber es desde quàn s'ha tornat tan susceptible.

Cater. Desde aquesta historia del bateig... Jo qu'estava ja tan contenta y té, això li ha fet perdre altra volta la calma. Però si tot aìxò no es més que una formalitat! No podíem pas donalshi aquest disgust als avis... De cap manera... Afiguris, una gent tan beata, tan tocats y posats en qüestions de religió... Diguim vostè meteix, senyor Braun, si era possible!

Joan. *(Obre la vidriera y crida:)* Noys, suara he estat un xich violent!... Siguèu bons minyons... y jo també ho seré!... *(Devalla al jardí.)*

Braun. Ximplet! *(Pausa curta.)*

Cater. Desseguit s'enterneix. Molt sovint m'hi trobo! *(Pausa curta. L'avi Vockerat y el pastor Kollin ixen de la cambra del bateig, conversant sorollosament. L'avi Vockerat té una seixantena d'anys. Es çapat y de bon regent, ab certa tendencia a la obesitat. Cabell grisench, barba roja, ab taques vermelles a la cara y a les mans. Camina un xich encorvat y arrocegant una mica'ls peus. Amable fins a la exageració. De natural alegre,*

ingenuu y expansiu. El pastor Kollin es un vell de setanta tres anys, du una barretina negra de punt de mitja. Pren rapè.)

Avi Vock. *(Acompanya al pastor per la mà y parla ab veu feble y tremolosa.)* Gracies, moltes gracies, reverent! Grans mercès de les seves paraules encoratjadores, sí... Això m'ha confortat l'ànima, sí, sí!... Ah! ¿ets tu, ma estimada filleta? *(Acostantse a Caterina, besantla y abraçantla ab efùsió.)* Y bé, bé, Caterineta! Jo't felicito de tot cor, sí. *(Un petó.)* Deu Nostre Senyor s'ha revelat una volta més en sa gran bondat, sí... en sa inagotable bondat, sí, sí... *(Un petó.)* La seva bondat y misericordia són infinites... y ara, sí... ara... estendrà sa mà paternal demunt la criatura... sí, demunt la criatura, sí, sí!... *(A Braun.)* Permetim, senyor Braun, que li estrenyi la mà, també. *(Entra en Joan; l'avi Vockerat s'hi atança.)* Ah! Deu te guart, Joanet del meu cor. *(L'abraça vigorosament y molt commogut.)* Estich molt content, molt... per tu. *(Un petó.)* Content de debò!... No sé pas còm remerciarne a Nostre Senyor!... Sí, sí!...

El Pastor. *(Té tremolins y es curt d'halè; estreny solemnialment la mà a Caterina.)* Ho repetesch: que cayguin sobre vostès totes les benediccions del cel! *(Idem a Joan.)* Totes les benediccions del cel!

Vock. Y ara, senyor pastor, ¿que no vol pendre alguna cosa?. . ¿No?... Vaja!

Joan. No mancava més! .. Un gotet de vi, senyor pastor. Vaig a cercar una altra ampolla.

El Pastor. Bé, però sense compliments, els hi prego... No s'incomodin per mi.

Joan. ¿Còm se l'estima més? ¿Blanch, o...?

El Pastor. Vostè meteix, com li sembli. Però sense compliments, ¿saben? *(En Joan se'n va.)* Mentres tant vaig... *(Va a cercar els seus vestits: barret, pardesús, manteu, etc.... al penjarrobes del costat de la porta.)*

Avi Vock. Però suposo que no'ns vol pas deixar encara, senyor pastor.

El Pastor. Y donchs!... ¿Y el meu sermó? ¿Quí predicaría per mi demà?

(Braun ajuda al pastor a posarse'l sobretot.)

El Pastor. *(Ficant els braços dintre de les mànegues.)* Gracies, minyó.

Cater. ¿Es a dir que no'ns vol honorar ab sa companyía, reverent?... ¿Una senzilla col-lació?...

El Pastor. *(Vestintse.)* ¿Què més voldría, senyora Vockerat?... però...

Avi Vock. Tant meteix, senyor pastor, ens hauría de donar aquest gust.

El Pastor. *(Dubtant.)* Sí, però... Ja se'n fan càrrech...

Avi Vock. ¿Y si tots li demanessim ben demanat?

El Pastor. ¿Y la santa paraula de Deu que haig de predicar demà, eh?... Sí, predicar... ¿entenen?... la paraula de Deu, demà... *(Joan entra y aboca vi.)*

Avi Vock. *(Agafa un got y l'allarga al pastor.)* Y

bé donchs, ho deixarèm pera un d'aquests díes! No'ns despreciarà això, al menys...

El Pastor. *(Agafant el got.)* Això sí, ab molt gust, però ja se'n fan càrrech... A la salut... a la salut del petit! *(Trinquen els gots.)* Y que romangui un bon cristià.

Avi Vock. *(A mitja veu.)* Que Deu l'escolti.

Joan. *(Oferint cigars al pastor.)* Vostè fuma, senyor pastor, ¿no es veritat?

El Pastor. Sí, gracies. *(Pren un cigar y l'escapça.)* Gracies! *(En Joan li dóna foch.)* Pf, Pf. *(Pipant sorollosament. El cigar a la fí s'encén. Dóna una mirada a son entorn.)* Estàn molt ben aposentats aquí, pf, pf! Y ab molt de gust, jo'ls hi dich. *(Dirigeix un esguart circular als retrats qui adornen la peça, de primer descuydadament, desprès ab més atenció. Se detura devant d'una estampa qui representa la lluyta de Jacob ab l'àngel, y llegeix:)* No't deixaré pas... anar... pf, pf!... que no'm benehesques. *(Fa un petit ronch de satisfacció.)*

Cater. *(Un xich enguniosa.)* Papà, jo't volía proposar... Ara al jardí hi fa de molt bon estar... Molt millor que aquí... Podríes anar a donar un tom ab el reverent... Ja faré portar els gots a fòra.

El Pastor. *(Està aturat devant dels retrats de sabis, prop de la llibrería.)* Aquí hi ha gent de tota mena! Probablement... pf, pf!... són els seus mestres, ¿no es veritat, senyor doctor?

Joan. *(Ab un xich d'encongiment.)* Sí, sí... es a dir... excepte en Darwin, s'entén.

El Pastor. *(De nas al retrat.)* Darwin! Darwin! Ah, perfectament! Darwin!.. Ah! sí, hm!... Vaja, vaja! *(Llegeix lentament:)* Ernest Haeckel... Ab autògraf y tot, pf, pf! *(Ab un xich d'ironía:)* Aquest sí que dèu haver sigut el seu professor?

Joan. *(Vivament y ab foch.)* Sí, y me'n vanto, senyor pastor!...

Avi Vock. Ma filla té rahó, reverent. Estarèm millor a fòra... Vingui, si es servit... Jo portaré'ls gots y l'ampolla...

El Pastor. Prou, prou!... Pf, pf!... Ab molt gust! pf, pf!... Però no més que dos minuts, ¿sab?... *(Surt ab l'avi Vockerat, una miqueta agraviat:)* Senyor conceller!... l'home no es... pf, pf!... es a dir... *ja* no es fet a la imatge de Deu... ¿comprèn?... El mico, pf, pf!... vull dir, la ciencia natural ha descobert que... *(Passen abdós cap a la galería, d'hont devallen al jardí gesticulant animadament.)*

Braun. *(Riu irònicament.)*

Joan. ¿Per què rius?

Braun. ¿Jo?... ¿Per què rich?... Me diverteixo!

Joan. Ah, ¿te diverteixes?

Braun. Sí! ¿Y per què no?

Joan. Vaja, vaja!... *(Se passeja per la cambra, sospira, y diu bruscament a Caterina, qui va pera sortir:)* Digues, ¿qu'he estat un xich inconvenient, potser?...

Cater. Una miqueta, sí.

Joan. *(Arronçant les espatlles.)* No sé què dirvos, ¿què volèu que hi faci? Jo no puch aguantarles certes coses. Tot té un terme... Y si ells me provoquen...

Cater. No n'hi havía pas pera tant!...

Joan. ¿Ah?

Cater. Si potser ni ell se'n ha adonat.

Joan. *(Se passeja gratantse'l cap.)* De totes maneres, m'amohina.

Braun. Ara tens al menys un pretext pera enfadarte, home...

Joan. *(Sobtadament enfellonit.)* Llamp de Deu, que'm deixin estar tranquil!... Y que no'm burxin!... Perque si m'acaben la paciencia!...

Braun. Serà horrorós!

Joan. *(Dirigintse a n'en Braun.)* ¿Sabèu què sóu vosaltres? Una colla de serpetes, vethoaquí... ¿Què'n treuría de dir la veritat a n'aquest gueto, què? ¿Veus? Parlantme d'aquesta fayçó, immediatament me cures dels meus rampells... Desseguida'm dono compte de qu'es senzillament pueril escalfarse la closca per aquesta mena de gent. Es com si volgués enfadarme perque'ls pins tenen agulles en comptes de fulles... Cal ésser objectiu, noy.

Braun. En la ciencia pot ésser que sí, però no pas en la vida.

Joan. Ay, fills meus! Me fa tant fàstich tot allò... tant fàstich... No vos ho podèu pas imaginar. *(Passejantse per la cambra.)*

Braun. *(Anant desde la estufa, ahont estava dret, cap a la taula pera llençar la cigarreta a la cendrera.)* Explícamho a mi! Moltes vegades jo també... Però això no es cap motiu pera que un hagi d'estar sempre somicant y gemegant, vatúa la... trena de les onze mil verges!...

Joan. *(Ja calmat y rihent.)* No, home, no exageris! No's tracta pas de somicar y plorar, ni molt menys. Tot lo més un petit sospir... pera respirar millor y fòra. No n'estich pas tan aborrit com això de la vida; en tot cas, no estich tan fomut com tu.

Braun. Pot ben ésser.

Joan. Bé, ¿que vols presumir ara?

Braun. Fuig, home.

Joan. Oh, fomut, fomut... ¿Y què vol dir fomut?... Ni tu ni jo ho estèm pas de fomuts... Lo que'm dol es haver aygualit el bon humor del pare y del pastor.

Cater. *(Abraçant a n'en Joan.)* Síes bon minyó, Joanet, y no t'amohinis.

Joan. Es que també'm té neguitós la meva obra. Mira, ja fa quinze díes que no he pogut fer res.

Braun. Ah, qu'ets feble! Tu no vols confessar...

Joan. *(Que no l'ha entès.)* ¿Què?

Braun. Res, res. Que si demà no està núvol farà sol.

Joan. Ximplet!

Cater. Síes bon minyó, Joan!... Pensa un xiquet en el nen... Aquest hivern, qu'estarèm aquí ben

tranquils y arredoçats, ja veuràs còm trevallaràs.

Joan. ¿Que no ho sabs, Braun? Ja tinch llest el quart capítul.

Braun. *(Indiferent.)* ¿Ah, sí?

Joan. Mira aquest manuscrit... Dotze pàgines no més pera la indicació de les fonts!... Ja es una feyna, ¿oy? Jo t'asseguro qu'esvalotarà a més de quatre patums...

Braun. No'n dubto pas.

Joan. Té... per exemple... *(Fullejant el manuscrit.)* Aquí: es una reventada a n'en Dubois-Reymond.

Braun. Escolta... fesme'l favor... no'm llegeixis res ara. En aquest moment no estich gayre disposat... Una altra estona.

Joan. *(Resignat.)* Es clar, es clar. No tenía pas la intenció de...

Cater. Per altra banda, hem d'anar a taula d'un moment a l'altre.

Joan. Però si ni hi pensava!... No més era un dir... Ah!... *(Torna, sospirant, el manuscrit a la llibrería.)*

Cater. Síes bon minyó, Joanet... vaja.

Joan. ¿Que no ho sóch, Caterina?

Cater. No, ara ja tornaves a no esserho gayre.

Joan. Si en tot el món hi hagués una persona, una sola que volgués fer quelcòm per mi... Jo no demano pas un impossible... Un xich de bona voluntat y res més. Una mica d'interès pels meus trevalls.

Cater. Tingues enteniment, home... No t'has d'anguniar per això... Hauríes de tenir paciencia. Ja vindrà un día que tothòm veurà que...

Joan. ¿Y fins aleshores? ¿Creus tu que no hi ha més que viure d'aquesta manera? ¿Sense una persona que t'encoratgi? ¿Creus tu que això pot aguantarse molt temps?

Cater. Sí que ho crech. Mira, Joan: si una caboria ve a encaparrarnos, ¿sabs lo que cal? Distrèurens y pensar en una altra cosa... Vina, anèm a veure a n'en Felipet. Es més bufó quan dorm! Sempre està així. *(Imita la posició dels bracets de l'infant.)* Clou les manetes d'una manera més xamosa... Vina!

Joan. *(A n'en Braun.)* ¿Que vols venir tu?

Braun. No, Joan; les criatures ¿sabs? no'm diuen rés. Jo, mentres tant, donaré un tom pel jardí. *(Va cap a la galería.)*

Joan. Quín xicot més estrany!

Cater. *(Ab molt compte ha obert la porta del dormitori.)* Te dich qu'es més maco!... Xit... a poch a poquet... *(Passen al dormitori agafats de la mà. L'avia Vockerat y una cambrera han estat ocupades tot aquest temps parant la taula a la galería. Tot d'un cop se sent soroll de vaixella que's trenca en el trespol. Un lleuger crit, y la minyona, tota esblaymada, atravessa'l saló cap al vestíbul. L'avia Vockerat li corre al derrera renyantla durament.)*

Avia Vock. No, la veritat, Minna!... Això es una mica massa. Cada día trenquèu una cosa o altra...

Malaguanyada mayonesa! *(La criada desapareix per la porta del vestíbul.)* A casa meva no passaría això... Ja les faría anar ben dretes!...

Joan. *(Atret pel soroll, ha eixit del dormitori.)* Y bé, ¿què ha succehit, mamà? *(L'abraça per apaybagarla.)* Vaja, vaja, no t'amohinis per això!

Cater. *(Treyent el cap per la escletxa de la porta del dormitori.)* ¿Què hi ha?

Joan. Res, dòna, res

(Caterina enretira'l cap.)

Avia Vock. Ah! gracies... res! Dèu marchs al menys de vaixella trencada... Y no es res!... Oh, y tota la mayonesa qu'era un bé de Deu... Aquesta sí qu'es bona... *(Vol despendres dels braços d'en Joan.)*

Joan. Mare, mareta!... Ja'ns en payrarèm de la mayonesa aquesta vegada..

Avia Vock. Vosaltres sí que... sóu uns caps ben lleugers. Y no sóu pas tan richs com això pera tirar els diners per la finestra... Com que a les minyones els hi comportèu tot, es clar, elles se'n emprenen.

Joan. Però una persona que tot el día ha de remenar terriça ¿què té d'estrany que...?

Avia Vock. No sóch pas una tirana, tampoch. Jo he tingut minyones sis anys y fins set. Però a casa la qui trenca ho paga. Naturalment.. aquí els hi donèu merengues y caviar... Són modes noves això... Però a n'a mi no m'hi vinguèu, ¿sentiu?...

Joan. *(Rihent.)* Síes bona minyona, mamà!

Avia Vock. Massa bona que sóch jo, noy. *(Li fa un petó.)* Tu sí qu'ets un cap calent. T'ho he dit cent voltes: no ets pas fet pera viure en aquest món.

(A la galería s'ovira la cambrera aixugant a terra y arreplegant els testos.)

Joan. Sí, mare... *(Alegrament.)* Però ¿per què'm mires ab aquests ullarros? ¿Ab uns ulls tan esverats... tan anguniosos?...

Avia Vock. ¿Jo?... Quína ximplería!... Ni ho sabía... ¿Ab quíns ulls vols que't miri?...

Joan. A veure. Tornam a mirar!

Avia Vock. Beneytó! *(El mira fixament.)*

Joan. Així, dòna, així! Ara està bé!

Avia Vock. Ah, beneyt! Lo que jo voldría es que fossis un home feliç, Joan!

Joan. Ay mare, això sí que no ho veuràs may. Els homes feliços són com els abellons dins d'un rusch... Una mala trepa.

Avia Vock. Y ¿què hi guanyes ab això?

Joan. *(Ab certa solemnitat, lleument commogut.)* Aquell xicot d'allí dins també ha d'ésser un d'aquests... Un descontent.

Avia Vock. Que Deu l'enguart, Joan!

Joan. Oh, aquell per això serà un home ben diferent de mi. D'això jo me'n encarrego.

Avia Vock. L'home proposa y Deu disposa. Nosaltres també hi hem fet tot lo que hi hem sabut.

Joan. Però, mareta! Jo no sóch pas un negat, ni molt menys!...

Avia Vock. Es clar que no... No dich pas... no vull suposar tampoch... Però tu meteix deyes qu'en Felipó ha d'ésser ben diferent. Y... y... ¿veus?... tu no tens ni una gota de fe... Tu no creus ni en Nostre Senyor... Tu, com si diguessim, no tens religió. ¿Còm vols, donchs, que això no m'entristeixi?...

Joan. Religió, religió! Es clar que jo no crech que Deu tingui aparença humana, que obri de la meteixa fayçó que un home, que tingui un fill, etcètera, etcètera...

Avia Vock. Però, Joan, cal crèureles aquestes coses.

Joan. No, mare, pot deixar de crèureshi y tenir religió, no obstant. *(Ab certa solemnitat.)* El qui tracta de compendre la Natura, tracta de compendre a Deu. Deu es la Natura. «Què sería un Deu que fes moure'l món no més per de fòra; que fes giravoltar l'Univers ab un dit. Es desde l'Interior que ha de moure l'Univers,» ha dit Gœthe, mare, y en Gœthe sabía més que tots els pastors y els retòrichs del món.

Avia Vock. Ay, fill meu!... Quan te sento parlar així... Es una veritable llàstima que no hagis tirat per teòleg. Encara'm recordo de la teva tesis y lo que'n deya'l senyor diaca.

Joan. *(Gayament.)* Uy, mare... de quànts anys me parles! *(Se sent trucar.)*

Avia Vock. Ay, ay, la porta del carrer bé era oberta!

(Dóna uns quants passos envers el vestíbul. Piquen a la porta.)

Senyora Lehmann. *(Bogadera. Du unes faldilles velles de cotó blau. Entra tímidament.)* Bon día tinguin!

Avia Vock. y Joan. *(No pas al meteix temps.)* Bon día, senyora Lehmann.

Senyora Lehm. Donques jo venía... dispensi, senyora Vockerat... Estich cercant al meu llogater... Ja fa una bella estona que'l busco.

Joan. Donchs no s'escarraci més. Es aquí el senyor Braun.

Senyora Lehm. *(Tafanejantho tot.)* Manoy que bonich!... Quí pogués tenirho, ay filla!

Avia Vock. ¿Y còm li va, senyora Lehmann?

Senyora Lehm. Ay, senyora Vockerat!... Còm vol que'm vagi! A empentes y rodolons. He tingut de treurem *el de casa*. Filla, ja no podía aguantarlo més. Y ara ja pot pensarsho... Una servidora y els cinch angelets hem de passar els set càlzers d'amargura!...

Avia Vock. ¿Què'm diu ara? ¿Y això?...

Senyora Lehm. *(Cada cop més cançonera.)* Lo que sent, senyora Vockerat. Si jo no hagués sigut tan bleda... Però ¿què hi farèm? Sóch una bleda... Y les penes, les penes tomben a les persones per ben plantades que síen. Vetaquí que jo dich al de casa: — Mira, Adolf, ja te'n pots anar en nom de Deu ab els teus companys... — li dich, — ab aquella colla de borratxons... De mi y dels

cinch marrechs — dich —no'n passis ansia... Ja m'espabilaré jo... Tu manègatho com vulguis — li dich, — y si trobes diners, ja te'ls pot ficar allà hont te dongui la gana...—Dispensi... Y dich:— Tu no'n tens d'entranyes, que si tinguessis entranyes — li dich... — no deixaríes a la teva muller y als teus fillets que's podrissin a la palla... com aquell qui diu... — Y veliaquí lo que li he dit. No's pensi que, per això, ja sentía un rau-rau, ja... Y encara n'estich tota regirada... Però ja veurà, val més eixirne d'un cop!... Cregui que fóra una sòrt que Nostre Senyor ens tragués de pena a mi y a les criaturetes... *(Plora y s'aixuga'ls ulls.)*

Avia Vock. No s'ha de perdre la confiança, per això.

Senyora Lehm. Ja ho he pensat, també... —Ja pots anarten allà hont vulguis — li he dit... — Com més lluny millor, a les Indies si vols... Una persona com cal y estalviadora ja se'n surt d'una manera o altra... — Y això sí, senyora Vockerat, de dòna de bé ho sóch, encara que m'estigui malament el dirho! A mi sí que ja m'ho poden deixar tot obert! No tingui por que jo toqui ni així, ho pot ben creure!...

Joan. ¿No deya que havía de veure al senyor Braun?

Senyora Lehm. Ay, senyor, ja no me'n recordava! Ca, si ni sé hónt tinch el cap!... Es que hi ha una senyoreta que'l demana.

(La senyoreta Mahr treu el cap per la porta del vestíbul, però l'enretira desseguit. En Joan se'n adona.)

Joan. Entri, entri si li plau! *(A les dues dònes, qui no han vist res.)* Es aquesta la senyoreta, ¿oy? *(A la senyora Lehmann:)* ¿Per què no la feya entrar? *(Obre la porta del vestíbul.)* Faci el favor, si es servida, senyoreta! ¿Vostè desitjava parlar al meu amich Braun? Prenguis la molestia d'entrar.

(La senyoreta Agna Mahr té vintiquatre anys. Estatura mitjana, cap petit, cabells foscos tallats curts, rostre fi y nirviós. Força gracia ensemps que desinvoltura en sos moviments. Certa seguretat mitigada per la modestia y el tacte, de manera que persisteixi, sense may desmentirse, el caràcter ben femení de sa aparició. Va vestida de negre.)

Agna Mahr. *(Al entrar.)* Els hi demano que'm dispensin. Sento moltissim haverlos molestat.

Joan. Vol callar, vol callar!...

Agna. Però la senyora Lehmann no tornava, jo no més volía dirli que... en fí, que ja'l veuré una altra vegada al senyor Braun.

Joan. No faltava més, senyoreta!... Vaig desseguit a buscarlo a n'en Braun. Segui un moment, li prego.

Agna. Moltes gracies. *(Se queda dreta.)* Francament, me dol que...

Joan. Y ara, senyoreta! Vaig a buscar a n'en Braun y...

Agna. Ara vostè's molestarà, y. .

Joan. Gens ni mica, senyoreta. Dispensi, un minut. *(Se'n va cap a la galería.)*

(Pausa breu, ab recíproch encongiment.)

Senyora Lehm. Ah! ara ja puch tocar el dos. *(A la senyoreta Agna.)* Ja sabrà trobar el camí tota sola, ¿no es veritat?

Agna. Gracies d'haverme acompanyat. Tingui, per la molestia... *(Donantli alguna moneda.)*

Senyora Lehm. Tantes gracies, tantes gracies! *(A la senyora Vockerat.)* Són les meves estrenes d'avuy, senyora Vockerat. Tan cert com hi ha Deu... Ah! No tot són flors y violes... Però jo m'aconhorto de qualsevol cosa ab tal de no tenir aquell borratxó a casa, tan cert... Sempre s'ha de confiar en Nostre Senyor, per això... Nostre Senyor no m'ha may abandonat... *(Ab la mà sobre'l pom de la porta.)* Corro ab una esgarrapada a câ l'adroguer, a buscar una queixalada pels meus cinch angelets... *(Se'n va.)*

Avia Vock. *(Seguintla y cridant.)* Passi per la cuyna! Potser haurà quedat quelcòm. *(Posa una cadira al costat de la destinada a la senyoreta Mahr y s'hi assèu.)* Segui, si es servida, senyoreta; ¿no vol descansar un minut?

Agna. *(S'assèu encongida.)* Gracies, no estich pas gens cansada, y...

Avia Vock. ¿Ja coneix el país?

Agna. No! jo sóch de Russia... de les provincies bàltiques, jo... *(Se detura tota embarraçada.)*

Avia Vock. El país es molt sorrench. No m'agrada pas gayre estar aquí. Jo sóch de la banda de Breslau... Y després, tot va tan car! No s'ho pot pas afigurar... El meu marit mena una gran hisenda... Y ¿sab?, encara un fa la viu, viu, y fins de tant en tant podèm enviar alguna cosota als noys... ¿Que ja ha vist el llach? Es molt bonich! Això sí, val a dirho: el llach es bonich de debò... Y nosaltres estèm molt bé tan a la vora de l'aygua. Y fins tením dues barquetes al jardí... Però a mi, si li haig de dir la veritat, no'm fa gayre goig que'ls noys vagin per l'aygua. Sempre estich ab l'ay al cor... Y vostè ¿viu a a Berlín ara? Ey, si no es indiscreció.

Agna. Sí. No hi havía estat may. N'havía sentit a parlar tant de Berlín, que l'he volgut veure.

Avia Vock. Oh, sí! Berlín s'ho val. Però hi ha massa brugit, massa brugit...

Agna. Ah, sí, de soroll n'hi ha molt... Sobre tot quan un està acostumat a les viles petites.

Avia Vock. Y vostè ara ve... si's pot saber... de...

Agna. Vinch de Reval y me'n torno a Zurich. Hi he viscut aquests quatre derrers anys a Zurich.

Avia Vock. Oh! la Suissa! Es un gran país!... Vostè hi dèu tenir parents a Zurich.

Agna. No, hi estudío.

Avia Vock. ¿Vostè?... ¿A la universitat?...

Agna. A la universitat.

Avia Vock. Ay caràm!... Donchs així vostè dèu

ésser estudianta? ¿Què'm diu ara? Es curiós això! ¿Tant meteix ho es vostè una estudianta de debò?

Agna. Sí, senyora, sí!

Avia Vock. Y digui, digui... ¿li agrada això d'apendre *tantes* coses, senyoreta?

Agna. *(Alegrement.)* Oh, sí, molt!... Es a dir, fins a un cert punt.

Avia Vock. Ara vegi!

(En Joan y en Braun apareixen a la galería. Els veuen les senyores y s'aixequen.)

Agna. Jo sento molt, senyora, haverla molestada.

Avia Vock. No digui això, senyoreta, al contrari! Cregui qu'estich ben contenta d'haver pogut veure de prop una veritable estudianta... ¿Sab? Nosaltres, pobres, devegades ens fem unes idees tan estranyes de certes coses... Vostè dèu ésser parenta del senyor Braun.

Agna. No. Ens vam conèixer a París per la exposició.

Avia Vock. *(Donantli la mà.)* Vaja, donchs, a reveure... He tingut molt gust de...

Agna. Y, repeteixo: dispensim per les molesties que'ls hi he donat.

(L'avia Vockerat, desprès de fer una reverencia, se'n va per la porta del vestíbul. En Joan y en Braun conversen una estona, y desprès en Joan s'assèu a la galería y en Braun entra al saló.)

Braun. *(Molt admirat.)* Senyoreta Mahr!... ¿Vostè per aquí?

Agna. Sí, però espero que no'm creurà tan des-

carada que... La seva dispesera, la original senyora Lehmann, ne té la culpa de que li hagi vingut a buscar.

Braun. *(Admirat.)* Ay, vatúa l'olla!

Agna. *(Rihent.)* Deixis d'olles.

Braun. May ho hauría somniat, vèurela aquí. Això es veramnent espatarrant!

Agna. Vaja, ¿ja ha sortit l'espatarrant? Per vostè tot es espatarrant sempre. Ja veig que no ha cambiat!...

Braun. ¿Vol dir?... Però faci el favor de posarse ab comoditat, senyoreta.

Agna. Y ara! ¿Ahónt té'l cap? Jo no més volía veure què s'havía fet de vostè. *(Irònicament.)* Sobre tot tenir noves del seu gran quadro. ¿Que ja se'l pot admirar?

Braun. ¿El meu quadro?... Ni l'ombra! Ni una idea! Ni la tela tan sols, senyoreta Mahr!

Agna. Però això no pot anar de cap manera! Y tan formal que m'ho havía promès de posarshi desseguida.

Braun. Bé, ¿sab?, es allò que's diu: el prometre no fa pobre... Però cuyti, posis ab comoditat...

Agna. Ara ja l'he vist, y espero que...

Braun. No, no, s'ha de quedar.

Agna. ¿Aquí?

Braun. Es clar!... Però ¿que no sab ahónt es aquí?... Es a casa en Joan Vockerat. Vostè ja'l coneix prou per lo que jo n'hi he parlat... Ade-

més, avuy estàn de bateig... No podía pas venir en millor ocasió.

Agna. De cap manera! Això no pot ésser... Altrament, encara haig de fer algunes diligencies.

Braun. Totes les botigues estàn tancades.

Agna. No vol dir res; tinch de fer visites. Però no's pensi per això que ja hagi fet la pau ab mi. Encara hem de tenir una llarga assentada... Y que n'hi haig de cantar un rengle a n'aquest senyor trapella queno compleix les seves prometences. Vostè'm sembla qu'es un d'aqueixos pintors d'idees...

Braun. Però bé cal saber primer de tot lo que's vol fer! Sempre s'hi es a temps a empastifar la tela.

Agna. Hm! quí sab!

Braun. Ah, però no's pensi que la deixi fugir així com així!

Agna. Vaja, senyor Braun, deixim estar tranquila...

Braun. *(Cridant.)* Joan!.Joan!!

Agna. Calli, calli.

(Joan entra, tornantse vermell.)

Braun. Permetim!... El meu amich Joan Vockerat. La senyoreta Agna Mahr.

Agna y Joan. *(Al meteix temps.)* Ja he sentit a parlar molt de vostè.

Braun. Afigúrat, Joan: la senyoreta ja se'n vol anar.

Joan. La meva muller y tots nosaltres ho sentiríem molt. ¿No'ns pot concedir aquesta tarda, senyoreta?

Agna. La veritat, no sé... Si no'ls destorbo... Jo de bona gana...

Joan. Al contrari, ens fa molt favor. *(Ajuda a Agna a treures la jequeta y la dóna a n'en Braun.)* ¿Vols penjarla allà... si't plau? Jo vaig a avisar la meva dòna... *(Obre la porta del quarto de dormir y crida:)* Caterina! *(Entra a l'arcoba.)*

Agna. *(Arreglantse devant del mirall.)* Es molt amable'l seu amich.

Braun. Potser una mica massa.

Agna. ¿Còm s'entén això?

Braun. No, es per riure! Es el més bon xicot del món. Però quan parla del seus trevalls no hi ha per hont agafarlo... Ja veurà, si's queda aquesta tarda... De segur que n'hi parlarà dels seus trevalls.

Agna. Trevalls ¿de quína mena?

Braun. Oh, són coses massa elevadas pera mi!... Filosòfich-crítich-psico-fisiològiques!... Què sé jo!

Agna. Però si m'interessa molt! Jo també me'n ocupo d'això que'n diuen filosofía.

Braun. Ah! Donchs així ja està fresca... Si s'interessa en els seus trevalls no sab lo feliç que'l farà.

Joan. *(Sortint del dormitori:)* Braun!

Braun. ¿Què hi ha?

Joan. Vés un moment a veure si tranquilises a la Caterina. Ara se li ha ficat al cap que'l nen té una costella que li surt massa.

Braun. Ah, ba!...

Joan. Bestieses, ¿sabs? Però veshi per això... A n'ella qualsevol cosa la encaparra.

Braun. Bé, donchs, me'n hi vaig. *(Va cap al dormitori.)*

Joan. La meva muller li prega que la dispensi, senyoreta. Vindrà tot seguit... Mentres tant, m'ha dit que li faci veure'l jardí... Donchs, quan tingui gust...

Agna. Oh, de molt bona gana.

Joan. *(Somrihent.)* Tením una barraqueta d'allò més maca... es a dir, l'hem llogada. Lo més bonich es el llach. ¿El coneix el llach de Müggel? *(Li allarga l'en-tout-cas. Se dirigeixen tot enrahonant cap a la porta de la galería.)* Jo l'aborreixo la ciutat, li faig a saber. El meu ideal fóra un parch immens, voltat de parets molt altes. Allà al menys un podría viure no més que pera ses idees, sense destorbs de cap mena.

Agna. Epicurià!

Joan. Això meteix... sí! Li confesso... no ho comprench d'altra manera... ¿Vol dir que no tindrà fret?

Agna. Ca... Ja estich feta a tot, jo.

(Joan deixa passar a Agna y la segueix cap a la galería. S'hi queden una estona. Se veu a Joan que ab el braç estès dóna explicacions a la senyoreta Mahr. Braun, seguit de Caterina, surt del dormitori.)

Braun. *(Resseguint ab l'esguart tota la peça.)* Se'n han anat.

Cater. Ay, ay!

Braun. Altrament ja pot estar tranquila: la costella del nen no té res de particular.

Cater. Donchs he passat una angunia.

Braun. ¿Angunia?... ¿Per què?

Cater. *(Rihent.)* Desseguit tinch palpitacions de cor.

Braun. Sí, vostè encara té massa nirvis.

Cater. Escolti: ¿qu'es molt tibada?

Braun. ¿Quí?

Cater. La senyoreta.

Braun. ¿La Mahr...? ¿Tibada? Fugi! Ni gota.

Cater. ¿Y per què no? Jo'm sembla que sería molt orgullosa si...

Braun. Ni gota, dòna, ni gota. No li faci tan poch favor!...

Cater. Al contrari. Si la tinch en gran consideració.

Braun. Pshè!... Devegades, per això, ja ho es una mica d'*arrogant*... Però se la posa a ratlla, tot simplement...

(Pausa breu.)

Cater. Miri... En Joan s'ha deixat un full del seu manuscrit... ¿Que hi entén ella en això?

Braun. Ja ho crech!

Cater. ¿De debò?... Devant d'unes persones tan ilustrades, una fa un paper més trist.

Braun. Ba!... Jo no sóch pas gran cosa. Jo no he estudiat gayre tampoch. Y la mica d'instrucció que puguin tenir no'm fa pas gens de basarda.

Cater. Ella dèu tenir una conversa molt brillant.

Braun. ¿Brillant? No. Parla si fa o no fa com nosaltres parlèm... D'inteligent ho es molt, això sí. Però això no es cap rahó...

Cater. *(Rihent.)* Quan jo era fadrina xerrava més que una calandria... Tot el día estava garlant sense còm va ni còm ve. D'això, al menys, me'n he desvesat. Y, en cambi, ara no m'atreveixo may a dir res. Sempre tinch por de dir bestieses. *(Cridant per la porta de la galería:)* Mamà, digues que posin un altre plat a taula!

Avia Vock. *(Desde la galería, ahont està parant la taula.)* ¿Pera quí?

Cater. Pera la senyoreta.

Avia Vock. ¿Quí? Ah, sí!.. Està bé, Caterina.

Cater. *(Dirigintse de nou a n'en Braun, y fent un sospir.)* Ay! Quan s'ha perdut el temps es inútil encaparrarshi. Deu nos en guart d'un ja està fet. *(Se detura devant d'un ram de roses.)* Miris que són boniques!... Encara hi ha roses!... *(Les hi fa olorar.)* Quína olor que fan!

Braun. Espatarrants!

Cater. *(Torna'l ramell a son lloch.)* ¿Qu'es jova?

Braun. ¿Quí?

Cater. La senyoreta Mahr.

Braun. Ni ho sé pas la edat que té.

Cater. Jo ja tinch vintidós anys!... Sí, sí, ens fem vells!

Braun. *(Rihent.)* No me'n parli.

Cater. La veritat es que sóch ben poca cosa.

(L'avia Vockerat treu el cap per la porta de la galería.)

Avia Vock. Noys, a taula. *(Se retira y crida cap al jardí:)* Papà! Papà!

(L'avi Vockerat y el pastor, molt alegres, pugen els grahons de la galería.)

Avi Vock. *(En el dintell de la porta. Du l'abrich del pastor al braç.)* Apa! Tingui, donchs, la bondat d'entrar y posis ab tota comoditat. . Ha, ha, ha! *(Rihent de tot cor.)*

El Pastor. *(Ab el barret, la capa y el bastó a les mans, fumant y rihent estrepitosament.)* Ha, ha, ha! Es molt bona, ¿sab?, molt bona! Pf, pf! Molt bona. *(Riu.)*

Avi Vock. Y que la historia dèu ésser autèntica, senyor pastor! *(Segueix al pastor ab l'abrich.)*

El Pastor. «Senyor Neugebauer.» *(Riu.)* Pf, ph! «Senyor Neugebauer!... ¿Que desitja res més?» *(Riu, penjant la capa y el barret en el penja-robes. Se queda ab la barretina posada.)*

Avi Vock. *(Rihent.)* Senyor Neugebauer... *(Dirigintse a Braun.)* Es un cas que va passar en un enterrament, a la meva terra, senyor Braun. Tota la familia estava al voltant del cadavre. *(Simulant la basarda.)* Vetaquí que tot d'un cop se sent soroll... Probablement algú que havía fet bellugar alguna cadira o alguna taula. En fí, s'havía sentit remor. *(Fa'l simulacre del terror.)* Tothòm estava esglayat! No més el sagristà!... Ha, ha, ha! fent forces de flaquesa... oh, era va-

lent aquell!... S'acosta ben a poch a poch al catafalch, ha, ha, ha!, y truca sobre'l tap de la caixa. *(Imita la veu del sagristà, y pica ab el nus del dit sobre la taula.)* Senyor Neugebauer! Senyor Neugebauer! ¿Que necessita res més? *(Riu estrepitosament.)*

El Pastor. *(Igualment.)* Ja li dich que!... Pf, pf!.., es molt bona! Ja'ls conech, ja, al sagristans!

Avia Vock. *(Entrant.)* Apa, si són servits! Mirin que la sopa's refreda.

Avi Vock. Senyor pastor, si li plau...

El Pastor. M'ha ben agafat, veliaquí! *(Tira la punta del cigar al cendrer y ofereix el braç a l'avia Vockerat.)* Senyora Vockerat!...

Avi Vock. *(En el moment d'oferir el braç a sa nora Caterina.)* Però ¿hónt es en Joan?

Avia Vock. ¿Y la senyoreta? No, no està bé això que fa en Joan. Ara tot ho haurèm de menjar covat...

Avi Vock. *(Rihent.)* Ja ho veu, senyor pastor, de la mà a la boca... ha, ha, ha!...

El Pastor. ... Se pert la sopa, ha, ha ha!...

Avi Vock. Ah, era la senyoreta... Nosaltres hem vist una parella al llach. ¿No es veritat, senyor pastor?

El Pastor. Sí, sí! Deuen haver anat a barquejar una estona.

Avia Vock. ¿Y si comencessim?...

Avi Vock. Just!... A la taula d'en Bernat qui no hi es no hi es comptat...

Braun. *(Que torna de la galería, ahont esperava'l retorn d'en Joan y d'Agna.)* Ja venen!... Mírinsels!...

Avi Vock. Ja era hora!

(Joan y Agna entren per la galería.)

Joan. ¿Qu'hem fet tart?

Avi Vock. Han tallat just.

Joan. Els demano que'm dispensin. Nosaltres havíem... Hi feya de tan bon estar en el llach... Ah! Permètinme! *(Fa les presentacions.)* El senyor pastor Kollin... El meu pare... La meva mare...

Avia Vock. Oh, nosaltres ja hem fet coneixença.

Joan. La meva dòna... La senyoreta Agna Mahr. *(Tots se'n van cap a la galería, l'avia Vockerat fent bracet ab el pastor, Caterina ab l'avi Vockerat, Agna Mahr ab en Joan, y en Braun clou la marxa. El saló queda buyt. Se sent la veu de la dida desde'l dormitori, qu'està cantant a pleret la non-non. De la galería s'ou remor de plats y y d'argentería. De sobte entra Catarina pera treure quelcòm del calaix de la taula. En Joan li corre al derrera.)*

Joan. Però Caterina, dòna!... No corris d'aquesta manera! Deixam fer a mi!

Cater. No estich pas tan dèbil com axò!

Joan. *(Molt entusiasmat.)* Ah, no ho sabs! Es una criatura maravellosa. Aquell talent! Y aquella independencia de criteri!... Y pensar qu'ella tot just té pera viure!... ¿Te'n recordes lo que'ns ha-

vía dit en Braun?... En el fons, ¿sabs?, jo crech que'l nostre dever es oferirli si's vol quedar un parell de setmanes.

Cater. Si tu vols.

Joan. No, jo no vull res! Tu'n tens molta més necessitat que jo d'ella. Ets tu qui ho has de voler. D'una persona com aquesta'n pots apendre un grapat de coses.

Cater. La veritat, Joan, de vegades ets molt dolent.

Joan. ¿Que no tinch rahó? Tu hauríes d'agafar totes les ocasions que poguessis pera instruhirte. Hauríes de procurar retenirla aquesta xicota. No ho comprench que's pugui ésser tan indiferent.

Cater. Però si jo estich completament d'acort ab tu, Joan.

Joan. May el més petit impuls! May cap iniciativa! Es espantós això!

(El pastor, desde fòra, trucant en el got.)

Cater. Vaja, Joan, vesten, cuyta! El pastor brinda. Jo vinch tot seguit. Jo sóch del tot de ton parer... Però nosaltres no podèm pas anàrnosen tots dos a la vegada, quan...

Joan. Síes bona minyona, Catarineta, síes bona minyona! *(Li besa'ls ulls, que té plens de llàgrimes, y entra vivament a la galería. Se sent la veu del pas tor. La dida continúa cantant tot baixet. Dins de Caterina ha passat quelcòm. Desde qu'en Joan se'n ha anat, ella fa tentines y's veu obligada a buscar un punt d'aguant. Al dirigirse cap a la galería,*

varies vegades li agafen rodaments de cap. Ella mira devant seu, ab els ulls fits y els llabis tremolosos. Té'ls ulls negats de llàgrimes. El pastor ha finit son parlament. Fan dringar els gots. Caterina, refeta a la fí, s'alça y's dirigeix cap a la galería.)

ACTE SEGÓN

Una bella matinada de tardor. L'avia Vockerat, vestida d'estar per casa, devantal y un manyoch de claus a la cintura, està parant la taula pera'l desdejuni. Se senten veus d'homes qui passen devant de la casa cantant el choral *Wem Gott will rechte Gunst erweisen.* (Aquell a qui Deu vol afavorir...) La senyoreta Agna Mahr apareix a la galería, venint del jardí ab un paner de rahims al braç. Se detura, escolta'ls cants, y, fentse pantalla ab la mà, mira cap enllà del llach. Els cants se perden. Agna entra: porta una bata negra ab mànegues curtes. Al cap y al coll un vel de randa negre també, y al pit un brot de pàmpols.

Avia Vock. Bon día y bona hora, senyoreta.

Agna. *(Deixant el paner de banda y corrent a besar la mà a l'avia Vockerat.)* Bon día, avia Vockerat.

Avia Vock. Sí qu'es matinera, estimada senyoreta Agna.

Agna. Oh, es que'l senyor Joan y jo hem tingut d'anar a tallar rahims.

Avia Vock. Ja era temps. *(Ne tasta algún gra.)*

Ara ja no's tornaríen pas més dolços. Però ¿que no té fret, senyoreta *(Pegant patacades en el braç nu d'Agna.)*, així tan esquerida?... Me sembla que dèu fer fresqueta avuy!

Agna. *(Tot posant els gotims un a un ab precaució demunt de la tauleta.)* Sí que'n fa, però tant se me'n dóna. Jo'l soporto molt bé'l fret. L'ayre es deliciós. Els pilans, ¿sab?, els pilans ahont s'hi amarren els bots, eren tots blanchs de gebre aquest matí. Feyen més bonich!... Altrament, tot es esplèndit aquí... ¿Que la puch ajudar en alguna cosa, avia Vockerat.

Avia Vock. Si vol fer el favor de donarme la sucrera...

Agna. *(Encara acotada a la taula, ahont ha deixat la sucrera, y mirant de costat.)* ¿No li sab pas greu que li digui avia, senyora Vockerat?

Avia Vock. *(Rihent.)* Vol callar!

Agna. Estich tan contenta de que m'ho permeti! *(Besantla sobtadament y ab força.)* Ah! Lo que més li agraheixo es que'm vulguin entre vostès.

Avia Vock. Però, senyoreta Agneta!...

Agna. Me sento tan feliça ab la seva familia! Vostès són tan bons pera mi! Són tan bona gent tots vostès!...

Avia Vock. ¿Y res més?... Ay, miri, està tota plena de fils de la verge. *(Trayéntelshi de la roba.)*

Agna. Y dir que's pot viure tan feliç en familia! Jo que no ho havía may conegut això!

Avia Vock. *(Encara ataleyada en trèureli els*

fils.) No cal parlarne massa de la felicitat, senyoreta... Esperis! Miri aquest, sembla un cordill.

Agna. ¿Que potser es supersticiosa, avia Vockerat?

Avia Vock. Oh, no, no, filla... Nostre Senyor es veritat que'ns estima molt. Però, per això, les coses no van pas del tot com caldría.

Agna. Ah! no ho sabía... Però tots vostès són... Y ca! No ho digui això!

Avia Vock. No, no, en això té rahó. No podèm pas queixarnos. *(Pera mudar de conversa.)* Creguim qu'es una veritable sòrt el que la tinguèm a vostè. *(Misteriosament.)* Vostè ha sigut un bon àngel pera en Joan.

Agna. *(Sorpresa, cambía de color y diu un xich bruscament:)* ¿Es dir que no'ls hi faig nosa? ¿De debò?

Avia Vock. Però si jo fins la estimo molt, senyoreta.

Agna. No pas tant com jo... Jo la estimo com a la meva propria mare. *(Agafa'l paner buyt ab intenció de tornar al jardí.)* El senyor Joan, certament, té molt bon cor, quasi bé massa.

Avia Vock. ¿Còm vol dir?

Agna. En general. Ahir, per exemple, al carrer varem trobar un borratxo. Justament els noys sortíen d'estudi... Els més grandaçots, sobre tot, no'l deixaven pas tranquil. Devant del castell de Müggel n'hi havía tota una colla.

Avia Vock. Sí, sí, ell no les pot veure aquestes

coses. Oh, y que no hi ha pas medi d'aguantarlo. Això ja li ha costat una pila de disgustos.

Agna. ¿Que no ho troba ben fet això, senyora Vockerat?

Avia Vock. ¿Ben fet? Ah... es clar que sí!... Evidentment ell es un bon minyó. Però, reflexionant bé, ¿de què li serveix tot això, de què li serveix la seva bondat?... Per bo que sía, ell ha perdut a Deu... Y això es molt trist pera una mare, senyoreta... Per uns pares... qui hauríen donat de bona gana, jo puch dirho, la sang de les seves venes pera fer de llur fill un fidel y bon cristià. *(Se moca per amagar la seva emoció.)* Aquest malehit encostipat... ja fa uns quants díes... *(Espolça'ls mobles, y després d'una breu pausa diu:)* Com a bo ho es; no se'n trobaría pas un altre; però això es lo qu'encara'ns entristeix més. Ja se sab bé prou que això's paga un día o altre: la benedicció de Deu no es pas en son trevall. Sempre agitat y neguitós! Sempre la meteixa febre! Y si al menys ell arribés a algún lloch! Però ca, may cap resultat! Si vostè l'hagués vist avans a n'aquest xicot... Una criatura... una criatura prodigiosa. Encara'm recordo de quan estava ab el pastor Schmidel... Tot el món se'n feya creus... A tretze anys al segón... A disset havía acabat sos estudis en el Gimnàs, y ara tots li han passat al devant. Molts que no tenían ni la meytat de cap qu'ell, ja fa anys y anys qu'estàn ben colocats.

Agna. Però això en el fons es molt natural. Això proba justament que'l senyor Joan vol anar més lluny. Els camins fressats no plauen pas a tothòm. Y el senyor Joan es precisament d'aquells qui cerquen víes noves.

Avia Vock. Ja'n pot tirar bon troç a l'olla, senyoreta Agna! ¿Què'n treu d'encaparrarse tant? Més m'estimaría cent vegades que fos un senzill pagès, un jardiner o fins un trist empleyat... o qualsevol cosa per l'estil, y que no tingués tants mals de cap... Però ba, no li vull fer perdre'l bon humor, senyoreta... De tant en tant m'agafen unes idees tristes. Devegades me sembla que tot això no es possible. Però quan un ha rondinat prou, sempre acaba per dirse: «Nostre Senyor ho arreglarà tot...» ¿Se'n riu? Sí, ja sé que jo sóch montada a l'antiga, però no'm faràn pas cambiar; vull dir per lo que toca a les creencies religioses... No hi ha cap poder al món que'm faci cambiar!

Agna. Tampoch ho vull jo... No cregui pas que me'n hagi rigut, avia Vockerat... ¿Veu?... Ja torna a estar alegra. Apa, vingui ab mi, ¿eh? S'hi està més bé a la galería!

Avia Vock. No, no, que'm refredaría. Y encara tinch un xich de feyna. Vàgihi vostè, vàgihi, y portim a n'en Joanet: l'esmorzar està a punt. *(Agna surt. Mentres l'avia Vockerat espolça'ls mobles, se sent soroll de timbals y de flaviols. Ella corre cap a la finestra. El sò dels instruments s'en-*

4

febleix y's pert. Caterina, ab bata, ve del dormitori.)

Cater. *(Ab lacitut.)* Hi ha massa soroll aquí, el diumenge.

Avia Vock. Són societats de gimnàstica de Berlín, Caterina. Quíns minyons més çapats!... Bon día, Caterineta. ¿Has descansat bé, filla meva? Hm! No fas gayre bona cara, avuy!

Cater. El menut s'ha despertat dues vegades y m'ha costat molt tornar a agafar el sòn. Espérat, mamà, un moment... Necessito pensar una mica.

Avia Vock. Tu hauríes d'escoltarnos, noya, y deixar qu'en Felipet dormís ab la dida.

Cater. *(Ab una lleugera entonació de reny.)* Però mamà, ¿que no ho sabs que...?

Avia Vock. ¿Y per què no?

Cater. ¿Ja sabs que no me'n donarèu pas entenent.

Avia Vock. Un día o altre ho hauràs de fer, Caterineta.

Cater. *(Irritada.)* No me'n separarèu pas del nen... En Felipet es el meu fill. Vès! Una criatura tan petita sense mare!

Avia Vock. Però ¿què t'agafa, ara? Ay filla, si ningú hi ha pensat en això! Espérat, ja t'aniré a buscar alguna cosa. ¿Cafè?... ¿Vols que't faci una torradeta?

Cater. *(Asseguda a la taula, cansada.)* Si't plau. *(Després d'una breu pausa, mentres l'avia Vocke-*

rat prepara una torrada ab mantega.) ¿Ahónt es en Joan?

Avia Vock. Estàn cullint rahims... ell y la senyoreta.

Cater. *(Apoyant la barba sobre la mà, pausadament.)* Jo la trobo molt simpàtica.

Avia Vock. Jo també. Y fins te diré que l'estimo d'allò més.

Cater. Ah, ¿ho veus? Tu que'n deyes tant de mal de les emancipades.

Avia Vock. Sí, es ben cert. Però aquesta, val a dirho...

Cater. *(Arrocegant la veu.)* Tan senzilla, tan carinyosa. Y sense cap pretensió, encara que sàpiga tant... perque'n té molt de talent! Es molt bonich això, ¿oy, mamà? Ella no ho es d'aquelles qui volen enlluhernar ab sa sabiesa... Jo n'estich molt contenta, sobre tot per en Joan. ¿No es veritat, mamà, que ara sempre està de bon humor?

Avia Vock. *(Sorpresa.)* Sí, sí, tens rahó. Y devegades fins està molt alegre.

Cater. ¿Oy que sí?

Avia Vock. Com que ara té algú ab qui pot parlar de les seves coses de sabi!

Cater. Això pera ell té molta importancia.

Avia Vock. Es clar que sí. *(Pausa.)*

Cater. Jo trobo que la senyoreta Agna té rahó en moltes coses. L'altre día deya que les dònes vivím en una situació completament indigna de

nosaltres. Y té molta rahó. Jo això ho he pensat cent voltes.

Avia Vock. Jo d'això no'n tinch de fer res. Altrament, no cal pas que vingui a omplirme'l cap ab aquests romanços. Ja ho ha conegut ella, ja. Tinch massa anys y massa experiencia, noya!

Cater. Però ella te rahó, per això, mamà. Es clar com el sol que'n té. Som massa poch considerades, tant meteix! Afigúrat; en les nostres lleys hi ha un article encara — ahir m'ho deya — que reconeix al marit el dret de flagellar a la seva muller.

Avia Vock. Jo en això no hi entench, y no'n puch parlar, però no dèu ésser tan terrible com tu dius. Si tu'm vols fer un favor, Caterineta, no t'escalfis el cap ab aquestes histories noves. ¿Sabs què se'n treu d'això? Encaparrarse. Y s'acaba per perdre la tranquilitat... Espérat, filla meva: vaig a buscarte'l cafè... Vetaquí lo que'n penso, Caterineta. *(Se'n va. Caterina està asseguda a la taula parada, ab la barba apoyada a la mà y el colze a la taula. Tot d'un cop passen per fòra, sota la galería, en Joan y l'Agna, enrahonant alt y rihent. Caterina té un surt, tremola y's redreça pera seguirlos ab l'esguart. Sos ulls estàn plens d'angoixa; respira ab dificultat. Se sent a l'avia Vockerat qui fa soroll ab la cafetera, y al entrar tot seguit torna a trobar a Caterina a la taula, en la meteixa actitut en que l'havía deixada.)*

Avia Vock. *(Ab el cafè.)* Apa, té. Pren alguna

cosa, que això't farà bé. *(L'Agna y en Joan entren per la galería.)* Ah, ja són aquí!

Joan. *(Deixant la porta oberta.)* Deixèm obert. El sol ja escalfa d'allò més. ¿Que s'ha fet molt mal, senyoreta?

Agna. *(Arrocegant alguns sarments.)* Oh, gens ni mica! L'emparrat era humit y he relliscat ab les estisores. *(Corre cap a la Caterina, li agafa les dues mans y la besa al front.)* Bon día, senyora Caterina. Brr... quínes mans més fredes!... Està gelada! *(Fregantli les mans.)*

Joan. *(Fent un petó a Caterina a la galta.)* Bon día, Caterina. *(Ab admiració còmica.)* Ay, filla, quína mala carota fas, també! Sembles una gallina mullada!

Avia Vock. Si sóu vosaltres qui portèu el fret! Aviat caldrà encendre la llar. Apa, veniu. *(Aboca cafè pera tots.)*

Agna. *(Engarlandant la taula ab pàmpols.)* Espérinse: primer un xich d'enramada.

Cater. Que bonich!

Joan. *(Assegut.)* Y ara digueume: ¿quína cara feya la senyoreta Agna quan va venir fa vuyt díes, y quína fa ara?

Agna. Estich massa bé aquí. Caldrà que me'n vagi.

Avia Vock. Es l'ayre de la campanya.

Joan. Y ella que no's volía quedar de cap manera!

Avia Vock. ¿Què dèu fer ton pare en aquest moment?

Joan. Dèu trobar el temps ben llarch y't dèu anyorar.

Avia Vock. Ca, bé'n té prou de feyna. Com que han començat les sembres de l'hivern... Altrament, ell m'ha escrit que podía quedarme tant temps com calgués.

Joan. Ell te deurà venir a buscar, ¿oy?

Avia Vock. Si li escrich que vingui, es clar que vindrà. *(A la senyoreta Agna.)* Aprofita totes les ocasions pera venir a veure als seus fills. Oh, y ara que té'l nét... Si quan va rebre'l vostre telegrama: «Un noy com una torre» l'havíeu de veure. Semblava que's tornés tarumba.

Cater. Pobre papà! Tu, per això, hi hauríes d'anar a ferli companyía. Sería massa egoísme per part nostra...

Avia Vock. No me'n parlis. Procura posar millors colors primer.

Agna. Y jo ¿que no sóch ningú? ¿Que's pensen que no'n sé fer de mestressa de casa? Y de guisar no'n parlèm. Els cuynaría a la russa! *Borschtsch* o *pilaw*. *(Tots riuen.)*

Avia Vock. *(Un xich viva sense voler.)* No vos escarracèu, no me'n vaig de cap manera.

Cater. Si no't causa cap molestia, millor... *(Pausa.)*

Joan. ¿Me vols acostar la mel, Caterina?

Cater. Ay, ay, mira quí ve. En Braun.

(Braun. Abrich, barret, paraygües, sach de mà y un llibre sota l'aixella. Ab cara d'amohinat, ab caminar indolent y deixat.)

Braun. Bon día tinguin.

Joan. ¿D'hónt dimoni surts tan d'hora. *(L'avia Vockerat caçant quelcòm en l'ayre ab el tovalló.)*

Joan. Es una abella, mare! No la matis, no la matis!...

Braun. Volía anar a Berlín a comprar colors, però m'ha escapat el tren.

Joan. Oh, això sí que't passa ben sovint.

Braun. Bé, demà serà un altre día.

Cater. *(Aixeca les mans pera protegirse contra l'abella qui vola demunt del seu plat.)* Es que flayra la mel.

Agna. ¿Que no hi ha altres trens? *(Mira la branca de fulles que du al pit y diu ab to d'amenaça.)* Ah, abelleta, ah, abelleta!...

Braun. Són massa cars pera mi. Jo sempre agafo'ls trens dels trevalladors.

Joan. Sí, aquests surten molt dejorn. Però digues: ¿no pots pintar, per això?

Braun. No pas sense colors.

Joan. Braun! Braun! Tu comences a engandulirte.

Braun. Esser cèlebre més tart o més d'hora!... Altrament, tot això de la pintura...

Joan. Sí, t'estimes més jugar als escachs, ¿oy?

Braun. Si tu tinguessis més solta per'això. Però tu, fill meu, sempre estàs ennavegat y may sabs

ahónt podràs trobar el port. Tu no pares may·

Joan. ¿Què hi vols fer? No m'ha donat per aquí.

Avia Vock. *(S'aixeca cridant.)* Una vespa, una vespa! *(Tots espolcen ab els tovallons en direcció a l'avia Vockerat.)*

Joan. Ja ha fugit.

Avia Vock. *(S'assèu.)* Males bestiotes! *(Tots tornen a asseures.)*

Joan. Apa, sèu. ¿Què portes aquí?

Braun. Ah, ¿ho vols saber?... Coses molt interessants!

Joan. Apa, vina, pren un bocí!

Braun. *(S'assèu, després d'haver donat el llibre a n'en Joan, qui el fulleja.)* Sí, de bona gana. No he pres més que una caixalada... ¿Què me'n dius? *Els artistes*, de Garschine.

Joan. *(Fullejant el llibre.)* ¿D'hónt l'has tret?

Braun. Es una cosa que farà pera tu, Joan.

Agna. Sí, es una novela molt bona. ¿No la coneixía encara?

Braun. No. La he començada aquest dematí al llit. Per això justament he mancat el tren.

Agna. Y vostè ¿per quí està? ¿Per en Rjaebinine o per en Djédow.

Joan. Per lo vist, està més per la lectura que per la pintura, ¿oy?

Braun. Ara com ara, ab franquesa: tant se me'n fum de la lectura com de la pintura. Y potser faríes bé de rumiarla aquesta historia d'en Garschine. En l'actualitat tal vegada hi ha quelcòm a

fer que val més que totes les pintures y totes les escriptures del món.

Agna. Donchs, així, ¿vostè està per en Rjaebinine?

Braun. ¿Per en Rjaebinine? Pch, pch... No es pas aixó precisament lo que vull dir.

Joan. En fí, ¿què ve a ésser aquesta historia de *Els artistes?*

Agna. Es senzillament la historia de dos artistes. Un, simplicista, y un altre qui se les dóna de filosoph. El simplicista era enginyer y esdevé pintor. El filosoph abandona la pintura pera ferse mestre d'estudi.

Joan. ¿Y per quína rahó?

Agna. Perque li sembla de moment més útil ésser mestre d'escola.

Joan. ¿Y còm hi arriba a n'aqueixa resolució?

Agna. *(Agafa'l llibre y el recorre.)* Esperis. Lo més senzill serà que li llegeixi el passatge. Miri. *(Posa'l dit sobre'l passatge buscat, y's para donant la explicació següent.)* Djédow, o sía l'enginyer, ha emmenat a Rjaebinine a una fàbrica de calderes de vapor. L'estrèpit formidable dels martells fa tornar generalment sórts, al cap d'un quant temps, als obrers qui trevallen en l'interior de les calderes. Y veliaquí per què a Russia'ls altres trevalladors tenen la costúm d'anomenarlos «els sórts». Donchs bé: es un d'aquests sórts qui en Djédow li ensenya en la tasca. *(Llegint.)* «Mireulo devant meu, arrupit, en la mitja obscuritat de

la caldera, espellifat, cruixit de la fadiga... Son rostre congestionat es amarat de suhor... Ab el pit enfonsat, pantejant...»

Avia Vock. ¿Què se'n treu de pintar unes coses tan terribles? Això no pot donar gust a ningú.

Joan. *(Somríu y amanyaga suaument els cabells de sa mare.)* Ah, mare, mare, ¿qu'hem de riure sempre?

Avia Vock. No dich pas això. Però bé cal trobarhi un xich d'alegría en l'art.

Joan. En l'art s'hi ha de poder trobar molt més que un divertiment.

Agna. En Rjaebinine no's diverteix pas, tampoch. En el fons se sent commogut y revoltat.

Joan. Fíxat un xich en l'agricultura, mare!... Bé cal solcar la terra cada any ab la rella perque hi germini quelcòm de nou.

Agna. Oh, y dins d'en Rjaebinine, per exemple, també n'hi germinen de coses novelles. Ell se diu: mentres existeixi una miseria tan gran, sería un crim fer altra cosa que no sía lo que tendeix immediatament a l'atenuació d'aquesta miseria.

Avia Vock. La miseria ha existit sempre...

Joan. No'l trobo pas molt encertat son determini d'esdevenir mestre d'estudi.

Braun. ¿Per què? ¿No es més útil això que pintar quadros y escriure llibres?

Joan. Tu sabràs a quín preu estimes la teva obra. En quant a mi, no considero pas baldera la meva tasca.

Braun. Lo que hi ha es que tu no vols confessar... y jo sí.

Joan. ¿Què? ¿Qu'es lo que no vull confessar?

Braun. Home, això.

Joan. ¿Què?

Braun. Que tots els teus gargots són tan inútils com...

Joan. ¿Quíns gargots?

Braun. Tot aquest garbuix psico-fisio-lògich!...

Joan. *(Sorrut.)* Tu no hi entens res!

Braun. Ni ganes, noy.

Joan. Ah, sí! ¿Sabs lo qu'ets tu? Un ximple! Y la teva ignorancia està a l'altura...

Braun. Així, home. Treu, treu la teva erudició d'escola.

Joan. Jo m'hi guinyo en la meva erudició, ja ho sabs tu. Però hi ha una cosa certa...

Braun. Sí, això ja ho has dit més de cent vegades. Lo que no implica que les teves pretensions de sabi't traspuhin per tots quatre costats... Altrament, no'n parlèm més d'això! Són coses sense importancia que cadascú mira a la seva manera.

Joan. ¿Còm s'entén, sense importancia?

Braun. No se'n treu res. Tu desseguit t'engegues... T'enfades, y...

Joan. Però parla, fill meu. Explica clarament lo que penses.

Braun. Romanços!... Es temps perdut. Que cada hu s'arregli.

Joan. Però ¿tan intractable sóch!

Braun. Si fa o no fa com els altres. Manoy quín oportunista!

Joan. Dispensem si no't contesto. Me fa tant fàstich això! *(Esclatant.)* Aquesta es la qüestió. Vosaltres sempre teniu la boca plena de frases ultra-radicals; ja vos he dit una vegada per sempre que aquest genre no fa pera mi. Y per això'm dihèu oportunista.

Braun. Tu t'ho compons al teu gust, però la qüestió es aquesta. Quan nosaltres hem volgut seguir nostres idees fins al terme sense contemplacions, tu sempre t'has posat contra nosaltres y a favor de lo ranci y estantiç. Així tu t'has apartat dels teus amichs y t'has isolat.

Cater. *(Conciliadora.)* Joan...

Joan. Aquests amichs que hagi pogut allunyar de mi... D'aquests amichs... Francament, me'n fum!

Braun. *(Aixecantse.)* Ah, ¿te'n fums? *(Dirigint una mirada a Agna.)* ¿Y desde quàn, Joan?

Cater. *(Després d'una curta pausa.)* ¿Ja se'n vol anar, senyor Braun?

Braun. *(Picat. Ab veu indiferent.)* Sí, tinch un xich de feyna.

Joan. *(Ab to conciliador.)* Vaja, no facis ximpleríes!

Braun. No, no, de debò.

Joan. Donchs bé, pitjor pera tu. Fes lo que't dongui la gana.

Braun. A reveure. *(Se'n va. Pausa.)*

Avia Vock. *(Comença a desparar la taula.)* No

ho sé... Vosaltres feu molt cas d'en Braun y, si vos haig de parlar ab franquesa, no es pas sant de la meva devoció.

Joan. *(Irritat.)* Mare, fes el favor...

Cater. La veritat en Braun no es pas gayre amable ab tu, Joan.

Joan. Fills meus, ¿volèu fer el favor de no ficarvos en les meves coses? *(Pausa breu. L'avia Vockerat continúa desparant. Caterina s'aixeca.)*

Joan. *(A Caterina.)* ¿Ahónt vas ara?

Cater. A banyar al nen. *(Saluda a Agna ab una petita inclinació de cap y ab un somriure forçat. Després se'n va cap al dormitori. L'avia Vockerat, desprès de deixar en una tauleta u ıa part dela vaixella, se disposa a sortir. En aquest moment una marmanyera, mitj obrint la porta del vestíbul, crida: «¿Falta verdura, senyora?»).*

Avia Vock. Sí, ja vinch. *(Se'n va per la porta del vestíbul. Pausa breu.)*

Agna. *(S'aixeca y vol posar el seu rellotge a l'hora.)* ¿Quína hora dèu ésser exactament? *(Girantse cap a n'en Joan, qui tot emmurriat romàn assegut.)* Ep, senyor doctor. *(Cantironant a pleret, bo y mirant a Joan ab ayre mofeta. Abdós riuen.)*

Joan. *(Tornantse a posar serio y sospirant.)* Ay. senyoreta Agna!... Per desgracia es massa serio..,

Agna. *(Amenaçantlo ab el dit y ab lleu ironía.)* Però no val a riure, ey!...

Joan. *(Torna a riure y's torna a posar serio.)* No,

formalment. Es que vostè no sab lo que hi ha derrera de tot això.

Agna. ¿Que ja m'ha sentit tocar el piano?

Joan. No, senyoreta. Y fins me creya que no'l tocava.

Agna. No, no. Era una broma... Vaja, ¿que anèm a barquejar una mica aquest matí?

Joan. Si li haig de dir la veritat, no tinch ganes de fer res.

Agan. *(Ab to de reny amistós.)* Senyor doctor, senyor doctor!... ¿Així estèm?

Joan. No puch compendre que un home com en Braun...

Agna. Ditxós Braun! ¿Fins a tal punt l'han impressionat les seves dites?

Joan. Es que aquestes discussions, senyoreta, me fan tornar a la memoria antigues histories, y...

Agna. Y déixiles estar les antigues historie. Qui sempre enrera mira, may avança.

Joan. Sí: té rahó. No'n parlèm més. Emperò es ben curiós veure individuus, per altra banda inteligents, al cap d'anys y més anys tornar a caure en els meteixos errors. Y ell ho diu de bona fe. Considera la meva obra filosòfica com inútil. ¿Què li sembla?

Agna. Hi ha d'haver gent de tota mena.

Joan. Segons ells cal barrejarse ab la massa. Fer força soroll. Gallardejar de radical. No cal casarse per la iglesia ni tan sols per respecte a la nuvia que sía educada religiosament. Per altra banda,

no s'ha de tenir respecte a res, y si algú com jo's tanca entre quatre parets pera ocuparse de coses científiques, allavors, als ulls dels seus amichs, passa per un home qui ha trahit a sos ideals. ¿Que no es espatarrant això, senyoreta?

Agna. Ba! senyor doctor, no dongui tanta importancia a lo que diuen els seus amichs. Si les seves concepcions el satisfàn, no's preocupi esbrinant si plauràn als demés. Aquests conflictes són els que'ns gasten.

Joan. Oh, no. No's pensi pas que jo'm deixi influhir per això. Si no'ls hi agrada, pitjor pera ells. Què vol que hi faci, jo! Però, no obstant, no m'ho ha sigut sempre indiferent. Un s'ha criat entre'ls seus amichs, ja veurà, un s'ha acostumat a ésser un xich estimat per ells... Y quan un troba a mancar aquesta estimació, fa'l meteix efecte que si el privessin de l'ayre.

Agna. Però vostè té la seva familia, senyor doctor.

Joan. Sí, es clar!... Es a dir... No, senyoreta Agna! Vostè no interpretará malament lo que li vaig a dir... Fins ara no n'he parlat may a ningú. Vostè ja sab lo molt estretament qu'estich lligat ab la familia, però en lo que pertoca a mon trevall, la meva familia es com si no hi fos. La Caterineta encara té bona voluntat, y això es molt d'agrahir. Ella sempre ho troba tot admirable. Però ja sé que'l seu criteri no té cap valor. Y això no pot pas servir de gayre. Per això jo'm

trobo allò que se'n diu com en el cel desde que vostè està aquí, senyoreta Agna. Es la primera vegada en ma vida que hi ha algú qui s'interessa en mos trevalls y en la meva obra. Y això'm refresca. Es com la pluja pera una terra resseca. Es...

Agna. Senyor doctor, miri que gayrebé's torna poeta.

Joan. Per menys se'n esdevindría, però va molt errada. La meva mare té un odi coral contra'l meu pobre manuscrit. Ella de bona gana'l tiraría al foch. No es tampoch menys antipàtich a n'aquell sant varó del meu pare. Així per aquesta banda no hi ha res qu'esperar... De la meva familia no puch, donchs, esperar que m'ajudin si no es a caure. Altrament, això no m'estranya. Però que un tingui amichs, y que aquests tampoch prenguin cap interès en lo que un fa... Que un home com en Braun...

Agna. Lo que a mi m'estranya es que precisament sía en Braun qui tant el preocupi.

Joan. En Braun, sí... Com que'ns coneixèm de petits.

Agna. ¿Vol dir que *vostè'l* coneix de petit?

Joan. Sí, y ell a n'a mi!

Agna. ¿Ell a vostè? ¿De debò?

Joan. Sí, es a dir... fins a un cert punt.

Agna. Me sembla qu'en el fons són tan diferents...

Joan. Ah! ¿Vostè troba que...?

Agna. *(Després d'una pausa curta.)* El senyor Braun es encara tan incomplert baix tots els aspectes... Sí... jo no vull pas dir que li tingui enveja, però l'enfada que... La toçudería de vostè en conservar la seva individualitat el molesta. Potser fins l'esvera un xich... Potser hi té quelcòm dintre'l cap, certes idees ètich-socials, o com vulgui nomenarles. Y ell s'hi até y s'hi arrapa perque no pot caminar sol. Com tants d'altres artistes, no es pas una individualitat forta com a home. No gosa caminar sol, necessita sentir al seu derrera les masses.

Joan. Ah, si algú m'hagués dit això anys enrera quan jo estava quasi atuhit per la opinió dels meus amichs! Si se m'hagués dit això en aquella època en que estava avergonyit de mi meteix... Que fins me blasmava perque vivía en una casa bonica y'm donava bona vida... Que procurava payrarme de topar ab cap trevallador, y no podía passar sense que'l cor me bategués per allà hont ells trevallaven... No la vaig amohinar poch a la meva dòna allavors! Jo sempre volía donarho tot y anarmen a fer ab ella de bon grat una vida de pobresa. La veritat, ans que retornar a aquells temps... Sí, paraula, més m'estimaría tirarme de cap al llach... *(Agafa'l barret.)* Però ara vull anar a convèncer a n'aquell ximple d'en Braun.

(Agna mira a n'en Joan ab un somriure estrany.)

Joan. ¿Li sembla que no?

Agna. Faci lo que vulgui, criatura. Que n'es de nen!

Joan. Senyoreta Agna!

Agna. El seu cor... veliaquí el seu enemich, Joan!

Joan. Sí, miri. Quan jo penso que se'n ha anat així, enfadat... me fa pena, què vol que li digui?

Agna. ¿Li sembla qu'està bé tenir tan poca independencia?

Joan. *(Ab to decidit.)* No ho està de bé. Però ell no tornarà més si jo no hi vaig. Ell no vol ésser may el primer. Tant se val! Vostè té rahó. Y per això, lo qu'es aquesta vegada no hi aniré pas a casa d'en Braun. ¿Anèm a barquejar?

Agna. ¿No'm volía llegir el tercer capítul?

Joan. Podríem endurnos el manuscrit.

Agna. Sí, molt bé. Donchs vaig a vestirme depressa. *(Se'n va.)*

(Joan se'n va cap a la llibrería, agafa'l seu manuscrit y el repassa. L'avia Vockerat entra per la porta del vestíbul ab dos llibres de tall daurat a la mà.)

Avia Vock. Mira, noy: Ara me'n vaig a seure en un dels vostres còmodos balancins, me poso les ulleres, y començo les meves meditacions del matí. ¿Que hi fa prou de bon estar a la galería?

Joan. Ja ho crech, mare. *(Alçant els ulls del manuscrit.)* ¿Què portes aquí?

Avia Vock. *Paraules del cor*, del gran Lavateur, ¿sabs?, y *Fulles de palma*, d'en Gerok. Aquest sí

qu'era un home! Ja les hi canta clares a n'els sabis, ja! *(Enllaça a Joan ab un braç y apoya'l cap demunt son pit y diu tendrement.)* Y bé, minyó: ¿còm estèm de cabories? *(Somrient.)* Ara qu'ets pare de familia.

Joan. *(Alçant els ulls ab posat distret.)* ¿Què vols dir, mamà?

Avia Vock. ¿Còm estèm de coratge desde que has pujat de grau?

Joan. ¿Còm vols qu'estigui? Com sempre.

Avia Vock. No facis escarafalls. Al principi saltaves com un baylet, y ara... ¿Que ja te'n has cansat, potser?

Joan. *(Distret.)* Però si estich molt content, mare!

Avia Vock. Escolta. Sempre portes els vestits nous... La senyoreta Agna no es pas de compliment... Pòsat la roba vella aquí a la campanya.

Joan. Ja no sóch una criatura, mare!

Avia Vock. Desseguit t'enfades. *(Apretantse més ab ell y ab tendra insistencia.)* Hauríes de tenir una mica de fe, noy. Fesho per la teva mare velleta. Aquests ditxosos Haeckel y Darwin ab les seves bestieses te fan ben desgraciat. ¿Ho sents? ¿Oy que ho faràs per la teva mare?

Joan. *(Alçant los ulls al cel.)* Ah, infeliços! Per vosaltres sí que's pot ben dir: perdoneulos, Senyor, car no saben lo que's diuen... Però ¿tu't penses qu'es tan fàcil com això tornarse religiós?

Avia Vock. *(Tot anantsen.)* Y sí, home, sí! Tot es voler, Joan! Pròbaho, ja veuràs! Pròbaho no més una vegada, Joanet... *(Se'n va cap a la galería, ahont s'assenta pera llegir. Joan se torna a endinsar en sa lectura, y Caterina entra ab unes cartes.)*

Cater. *(Llegint y després aixecant els ulls.)* Té, Joan: una carta del banquer.

Joan. Caterina, fesme'l favor: ara no estich pera això.

Cater. Pregunta si s'ha de vendre.

Joan. No m'amohinis ara, per la mort de Deu.

Cater. Es que porta pressa, Joan.

Joan. *(Violentment.)* Vaja, prou! *(Colpejant violentment ab l'índex el manuscrit.)* Això! Els meus afers encara'n porten més de pressa.

Cater. A mi m'es igual, però demà no hi haurà diners a casa.

Joan. *(Ab més violencia encara.)* No, Caterina. Evidentment nosaltres no'ns podèm pas entendre. Y encara vos estranyarèu de que jo no estigui tranquil. Tantost he pogut arribar a coordinar un xich les meves idees, vens tu a capgiràrmeles graponerament.

Cater. Res d'això, home. Ha arribat el carter y jo t'ho dich senzillament.

Joan. Just, això meteix. Això proba la vostra absoluta manca d'inteligencia. Com si això fos igual que fer sabates! Ha arribat el carter, y tu m'ho dius tot senzillament... Naturalment! ¿Y per

què no? De que tu així trenquis un seguici d'idees penosament encadenades, d'això ni te'n ataleyes.

Cater. Però bé cal ocuparsen de les coses pràctiques.

Joan. Si ja t'ho he dit. Primer de tot la meva obra, y després la meva obra, y després la meva obra! Y les coses pràctiques, si vols, després. Procura compèndreho això, Caterina, d'una vegada! Ajudam una mica! O al menys no me'n parlis may de les coses pràctiques. Arréglales com puguis, però no m'amohinis.

Cater. Ah, no vull carregar ab aquesta responsabilitat, Joan.

Joan. Ah, ¿això també? May cap responsabilitat! Res de iniciativa propria! ¿Es a dir que per força heu d'estar sempre sota la dependencia d'algú? Cal, donchs, absolutament que siguèu sempre menors d'edat.

Cater. *(Volent ferli pendre la carta.)* Vaja, Joan, digues lo que s'ha de fer!

Joan. Però si no puch en aquest moment, Caterina!

Cater. Donchs ¿quàn vols que te'n parli, Joan? No puch pas ferho devant de la senyoreta...

Joan. Vetaquí una altra mesquinesa. Se veuen unes coses!... Aquests afers d'interessos sempre han d'ésser tractats misteriosament! Això es completament ridícol... No ho sé... Tot això proba una pobresa d'esperit... Ah!...

Cater. Ja't voldría veure si't parlés d'això devant de la senyoreta.

Joan. Ditxosa senyoreta! Ja'm feu fàstich ab la senyoreta! Deixeula estar tranquila a la senyoreta! Ella al menys no amohina a ningú.

Cater. No ho dich pas que'ns amohini... Però com que això no la pot interessar gayre...

Joan. Ay, Caterina, Caterina! Quína toçudería... Sempre'ls diners. Sempre aquesta angunia, com si demà'ns haguessim de morir de fam. Es horrorós! Sembla que al cap y al cor no hi tinguis més que això: diners. Y pensar qu'encara hi ha qui creu que l'ideal està en la dòna... ¿Qu'es lo que's dèu donchs estimar a la fi?

Cater. No es pas per mi que m'encaparro. Però què serà d'en Felipó! Tu meteix dius que no podèm comptar ab lo que la teva carrera dongui. Donchs me sembla que bé cal rumiar una mica.

Joan. Bé, sí, entesos. Tu't cuides dels interessos de la casa y jo dels interessos generals... Altrament, jo no sóch pas fet per pare de familia. Lo essencial es manifestar lo que tinch a dintre. Jo vinch a ésser com un pegàs domesticat... Y acabarèu per matarme!

Cater. Joan, es horrorós pera mi que hagi de sentir aquestes coses!

Joan. Ja té rahó la senyoreta Agna: la cuyna y la cambra de la maynada, vetaquí fins ahónt s'extén tot lo més vostre horitzó. Mes enllà, ja no hi ha res per la dòna alemanya.

Cater. Bé cal que hi hagi algú que faci la cuyna y cuydi la canalla! Que digui lo que vulgui la senyoreta. També m'ho estimaría més jo llegir llibres.

Joan. Caterina, no't vulguis rebaixar tant... Ta manera de parlar d'una persona qui val tant com la senyoreta Agna...

Cater. Ja veuràs: si ella diu aquestes coses...

Joan. ¿Quínes coses?

Cater. ... de nosaltres, les dònes alemanyes... Aquestes bestieses!...

Joan. Ella no n'ha dites de bestieses. Al contrari. Y ara, en aquest moment, fins me repugnaría repetirte'ls elogis que ha fet de tu. No voldría ferte caure la cara de vergonya.

Cater. Però ella bé ho ha dit que'l nostre horitzó es molt estret...

Joan. ¿Potser s'equivoca?

Cater. (*Ab les llàgrimes als ulls y apassionadament.*) No, Joan.. Tu pots ésser bo, però devegades ets tan fret, tan dur y tan crudel...

Joan. (*Una mica més calmat.*) Bona! ara sóch crudel. Però ¿per què, Caterina?

Cater. (*Sanglotant.*) Perque m'atormentes; bé prou que ho sabs.

Joan. Què haig de saber, Caterineta!

Cater. Ja ho sabs que n'estich prou descontenta de mi meteixa, ja ho sabs tu, però no'm tens gens de llàstima... y de tot me fas retrets.

Joan. ¿Què t'empatolles, Caterina?

Cater. ... En comptes d'ésser indulgent ab mi per'afermar la confiança en mi meteixa, tu sempre'm rebaixes, a tot hora, sempre m'humilies. Valgam Deu, no me'n faig gens d'ilusions sobre l'amplaria del meu horitzó. Però no sóch pas incapaça de sentir quelcòm. Ja ho sé que no sóch una sabia... Altrament, ja fa temps que me'n he adonat de que aquí quasi bé hi faig nosa.

Joan. *(Vol agafarli la mà, però ella l'aparta.)* ¿Y quí t'ho ha dit may que'n facis de nosa?

Cater. Es com si ho haguessis dit. Y, si tu no ho has dit, ja ho conech jo. Jo no puch servirte de res a n'a tu, perque'ls teus trevalls jo no'ls entench pas. Al nen, sí, se'l cría y se'l neteja, però això també ho podría fer una maynadera... Y més tart, més tart ja no li podré ensenyar res. (*Plora més fort.*) Allavors ell estaría millor ab la senyoreta Agna.

Joan. Vaja, vaja, Caterineta.

Cater. No, jo't dich això y es veritat. Ella ha après moltes coses, ella sab de tot mentres que nosaltres som unes burres. ¿Y qu'hem d'ensenyar a n'els altres, si no sabèm res?

Joan. *(Vol abraçar ab ardor a Caterina.)* Caterineta!... Ma dolça Caterina!... Tens un cor d'or, ets un àngel. *(Caterina'l rebutja y ell barboteja.)* Jo fóra un malvat si... Jo, devegades, sóch dolent y brutal. Jo no sóch digne de tu, Caterineta meva.

Cater. Oh, no, no, Joan! Tu ara ho dius això perque...

Joan. T'ho juro, Caterina. Jo fóra un miserable si...

Cater. Deixam estar, Joan. Me convé força estar sola. ¿Y la carta?

Joan. Ah, tontota. ¿Y per què vols estar sola, beneyta?

Cater. Estich tan afectada... Deixam, deixam.

Joan. *(Ab foch.)* Vina, Caterineta. Vina, dèixat de cartes.

Cater. No, Joanet meu, no. *(Rebutjantlo.)*

Joan. Però, ¿què tens?

Cater. Mira, Joanet, té. *(Allargantli la carta.)* Pregunta si ha de vendre.

Joan. ¿Vendre què?

Cater. Les accions de la filatura.

Joan. ¿Que no allarguen prou els interessos?

Cater. ¿Què somníes? Mira, aquest mes hem gastat també més de mil marchs.

Joan. Però Caterina, això no pot ésser. Fills meus, fills meus! ¿Volèu dir que no sóu un bon xich malgastadors?

Cater. Tot està assentat, Joan.

Joan. No me'n sé avenir.

Cater. Tu dónes massa, Joanet, y naturalment, el capital se'n ressent. Y bé: cal vendre, ¿eh?

Joan. Es clar que sí. Però espérat. No corre tanta pressa. ¿Ahónt vas ara?

Cater. A escriure la resposta.

Joan. Caterina! *(Caterina qu'es a la porta's gira.)*

Cater. ¿Què hi ha, Joan?

Joan. ¿De debò te'n vols anar, així?

Cater. ¿Donchs què, Joan?

Joan. Jo no ho sé pas...

Cater. Però ¿què vols?

Joan. Caterineta, no sé pas lo que tens.

Cater. Res, Joan, què vols que tingui.

Joan. ¿Que no m'estimes ja? *(Caterina acota'l cap, moventlo negativament. Joan l'gafa pel cos.)* ¿Que no te'n recordes, Caterina, del nostre pacte May cap secret l'un per l'altre! Ni el més petit. *(Abraçantla més estretament.)* Però digam alguna cosa... ¿Que ja no m'estimes, Caterineta?

Cater. Ay, Joan, massa que ho sabs.

Joan. Però ¿què tens?

Cater. Prou que ho sabs.

Joan. No que no ho sé. Digues. Ni en tinch sospita.

Cater. Jo voldría poder ésser quelcòm pera tu.

Joan. Però si tu ets molt pera mi!

Cater. No, no.

Joan. Donchs explícat.

Cater. Si no'n tens pas la culpa, Joan. Però... no sóch prou pera tu.

Joan. Y sí que ho ets. Ets tot pera mi.

Cater. Això ho dius ara.

Joan. N'estich ben convençut.

Cater. Sí, en aquest moment.

Joan. Però ¿d'hónt has tret tu que...

Cater. Jo que ho veig.

Joan. Caterineta, ¿que t'he donat may motius de...?

Cater. No, may.

Joan. ¿Ho veus, dòna? *(Abraçantla tendrament.)* Això són falornies, mals pensaments. que cal treures del cap... Vina, vina. *(Besantla.)*

Cater. Tant debò que no més fossin falornies!

Joan. Deixemho corre això, Caterina.

Cater. Es que jo també t'estimo tant, Joan! Tant, que... no's pot dir. Creu que primer voldría perdre en Felipó que...

Joan. Però Caterina!...

Cater. Deu me perdoni! Ay l'àngel de Deu! *(Tirantse al coll d'en Joan.)* Tu ets el meu estimat, el meu amor!

(Joan y Caterina romanen abraçats una llarga estona. Agna, vestida per'anar a donar un passeig pel llach, obre la porta de la galería.)

Agna. *(Treyent el cap.)* Senyor doctor!... Ay! dispensin! *(Se retira.)*

Joan. Tot seguit, tot seguit. *(Agafant el manuscrit.)* Ens en anèm a barquejar, Caterineta! Y prou de falornies, ¿eh? ¿M'ho promets?... *(Besa a Caterineta, despedintsen, agafa'l barret y's detura pera preguntar:)* ¿Vols venir ab nosaltres, Caterineta?

Cater. Tinch feyna, Joan.

Joan. Donchs a reveure. *(Se'n va. Caterina'l segueix ab l'esguart com qui veu esvanirse una bella aparició Sos ulls se neguen de llàgrimes.)*

ACTE TERCER

Es al matí, cap a dèu hores. El llum està encara encès sobre l'escriptori: Caterina, asseguda, està repassant comptes. A fòra a la galería hi ha algú que s'aixuga'ls peus. Caterina s'aixeca y espera un xich anguniosa. Entra en Braun.

Cater. *(Fent uns quants passos cap a n'ell.)* Ay com li agraheixo'l que hagi vingut!

Braun. Bon día. Quína boyra més enfadosa.

Cater. Sí, tot avuy estarèm a les fosques. Vingui cap aquí. La estufa està encesa. ¿Li ha donat el recado la senyora Lehmann?

Braun. Sí. Ha vingut a veurem.

Cater. *(Fins ara tranquila, esdevé nirviosa y agitada. Els seus ulls guspiregen; en les seves galtes, avans esblaymades, hi apareix una lleu rojor.)* Esperis: vaig a buscarli cigarros.

Braun. No, no, no's molesti. *(Corrent al derrera d'ella, passantli al devant y prenent ell meteix la capça de cigars qu'està demunt de la llibrería.)*

Cater. Y ara, faci com si fos a casa seva.

Braun. *(Fitant a Caterina.)* Però si no'n tenía ganes de fumar.

Cater. Fàciho per mi. M'agrada molt la olor del tabac.

Braun. Si es axí... *(Calant el cigar.)*

Cater. Així: ab tota franquesa, com avans. Y ara deixi que li estiri les orelles, dolentot. ¿Còm es que no s'ha deixat veure fa una setmana?

Braun. Jo'm pensava qu'en Joan ja no'm necessita...

Cater. Quíns disbarats!

Braun. Ja veurà, com que ara ja té a la senyoreta Agna Mahr...

Cater. Quínes coses de dir!

Braun. Ell sí que'n fa força cas dels amichs.

Cater. Bé, vostè ja'l coneix. Es arruixat, però això no té cap importancia.

Braun. Sí, jo ja ho sé quí es el qui el fa bellugar... La Mahr es molt inteligent, no se li pot negar. Però també es toçuda y egoísta. Y quan ella's proposa un fí, no té miraments pera ningú... Ella té por de mi, es clar, com que sab que a mi no m'ençarronarà...

Cater. Però ¿què's pot proposar ella?

Braun. Ella'l necessita, jo no sé pera què, y jo li faig nosa. La meva influencia la destorba.

Cater. Jo no me'n he adonat pas may que...

Braun. *(Aixecantse.)* No voldría ésser indiscret. Me'n vaig anar perque en Joan ho desitjava, y si jo aquí hi sóch de més, me'n torno.

Cater. *(Ab vivesa e intenció.)* L'Agna se'n va avuy.

Braun. Ah, ¿de debò?

Cater. Sí; y justament per això volía demanarli, senyor Braun... Sería tan terrible pera en Joan que ara's trobés així, de cop y volta tan soll ¿Oy que'ns tornarà a veure? No li tingui rencunia. Parlo d'aquells rampells, ¿sab? Ja'l coneixèm nosaltres. Prou que ho sabèm qu'en el fons es molt bo.

Braun. Jo no'n sóch pas de rencuniós, però...

Cater. Bé, donchs, se quedarà, ¿oy? ¿Tot el día?

Braun. Més m'estimo tornar.

Cater. Però, al menys hi serà en el moment de la despedida... Ja veurà si en serà d'alegra ara casa nostra. Oh, ja sé còm s'han de pendre ara les coses, ja. Passarèm un hivern ben tranquil y ben agradable. Ay, ara no'm recordo de lo que li havía de dir, també... *(Com fent brometa.)* Ah, voldría guanyar algún dineró... Sí, sí, de serio. ¿Que no hem de trevallar també les dònes? ¿Oy?

Braun. ¿Y còm li ha vingut aquesta pensada?

Cater. Miris, així. Encara'm servirà de distracció, senyor Braun.

Braun. Guanyar diners! Això aviat es dit.

Cater. Per exemple: Jo sé pintar porcelanes. Miris, aquella vaixella l'he pintada jo. Y si no, també podría brodar. ¿Sab? Unes lletres ben boniques.

Braun. Això es de per riure, ¿no es veritat?

Cater. ¿Quí sab?

Braun. Si no s'explica més clar, jo...

Cater. *(Vacilant.)* ¿Vostè sab callar? ¿No? Bé, donchs: devegades un hom té necessitats... veliaquí! No tothòm ne sab de comptar.

Braun. Y menos en Joan.

Cater. Just. Un no s'ha de privar de res. Però cal pensar un xich en l'endemà, també.

Braun. No's faci gayres ilusions. Els diners costen molt de guanyar.

Cater. Que no mes fossin quatre cents thalers a l'any.

Braun. ¿Quatre cents thalers?... Ab prou feynes. ¿Y per què quatrecents thalers justament?

Cater. Me vindríen d'allò més bé.

Braun. ¿Que ja han tornat a abusar de la generositat d'en Joan?

Cater. No, res d'això.

Braun. ¿Potser es per'ajudar a la senyoreta Agna?

Cater. No, no, no! Y ara! Ab quína surt vostè! Vaja, no'n parlèm més. Ni un mot, senyor Braun.

Braun. *(Agafant el barret.)* Sía com vulga, jo no m'hi embolico ab això... Fóra un xich...

Cater. Està bé, entesos. No se'n cuydi. Però torni, ¿ho sent?

Braun. *(Avans de sortir.)* Naturalment. ¿Que ho deya en serio, senyora Caterina?

Cater. *(Vol riure però'ls seus ulls se li neguen.)* Y fugi! Ho deya per riure... *(Mitj rihent, mitj en-*

fadada, li signa que se'n vagi.) Vagi, vagi. *(Ella no pot dominar més sa emoció y's retira al seu dormitori. En Braun se'n va tot pensatiu. L'avia Vockerat, portant una plata plena de mongetes, s'assenta a la taula y comença a espellofarles. Caterina torna y se'n va cap a l'escriptori.)*

Avia Vock. *(Triant mongetes de la plata.)* Vaja, ara sí qu'estarèm tranquils. ¿Oy, Caterineta?

Cater. *(Inclinada sobre'ls comptes.)* No'm distreguis, mamà. Deixam un instant.

Avia Vock. Ah, donchs, no't vull destorbar. *(Petita pausa.)* Bé, però ¿ahónt se'n va ella?

Cater. Crech que a Zurich.

Avia Vock. ¿Ah, sí? Allà estarà més en el seu centre.

Cater. ¿Per què, mamà? ¿Me pensava que la estimaves tant?

Avia Vock. No, no, no m'agrada pas gens. Es massa *moderna* pera mi.

Cater. Però, mamà...

Avia Vock. Y ademés, ¿què són aquestes maneres? Una noya que's passeja tres díes ab un forat així a la mànega!

(En Joan, ab el barret al cap, ve per la galería. Se dirigeix ràpidament cap al seu despatx.)

Cater. Joan.

Joan. ¿Què?

Cater. ¿Que vos acompanyaré a la estació?

Joan. *(Arronçant les espatlles.)* Això es cosa teva. *(Se'n va al despatx. Pausa breu.)*

Avia Vock. Però ¿què té aquest xicot? *(Ha acabat d'espellofar les mongetes y s'aixeca.)* No, la veritat, ja es hora de que torni la tranquilitat a n'aquesta casa... La gent ja comença a murmurarne.

Cater. ¿De què?

Avia Vock. No ho sé pas pel cert. Jo ho dich per... Ademés, això sempre porta gasto.

Cater. Vaja, mamà. Fer bullir l'olla pera tres o pera quatre no es cap cosa de l'altre món.

Avia Vock. Ja veuràs, Caterina: moltes molles fan un pa.

(Ve en Joan. S'assèu, posant una cama demunt de l'altra, y fulleja un llibre.)

Joan. Quíns empleats més indecents! Y aquest inspector de la estació! No sab fer res en tot el día més que beure, y beure, y això sí, ordinari com un... Ah!...

Cater. No t'exaltis, Joan. ¿Quín tren serà'l millor?

Joan. Quín poblot! Ja te'l dono! *(Tancant de sobte'l llibre y aixecantse d'una revolada.)* Ca, ca no m'hi quedo pas jo aquí!

Avia Vock. Però fill meu! Pensa que tens un contracte per quatre anys.

Joan. ¿Es a dir que jo m'haig de morir de fàstich aquí perque vaig tenir l'hora tonta de comprometrem per quatre anys?

Avia Vock. Sempre deyes que volíes anar a la campanya, y encara no fa mitj any que hi ets, y ja n'estàs tip.

Joan. Me sembla que a Suissa també n'hi ha de campanya.

Avia Vock. Y del nen ¿què'n farèu? ¿El volèu anar carretejant així d'una banda a l'altra?

Joan. Encara són millors els ayres a Suissa. Y a n'en Felipet també li probaràn d'allò més.

Avia Vock. Tu, noy, el millor día t'embarcaràs cap a la lluna... Altrament, vosaltres feu lo que volguèu. De lo que digui aquesta pobra vella no vos n'heu pas d'encaparrar. *(Se'n va pel vestíbul. Pausa breu.)*

Joan. *(Sospirant.)* Noys, tinguèu compte... Mirèu que...

Cater. ¿Còm t'ha vingut aquesta pensada d'anar a Suissa?

Joan. Just, això. Surtme tu ab aquests posats de gata moixa. *(Escarnintla.)* ¿Còm t'ha vingut aquesta pensada d'anar a Suissa? No cal pas que'm vinguis a dir ab indirectes lo que penses y no t'atreveixes a dirme, que ja ho veig ahónt vols anar a parar. Donchs sí, tens rahó! Jo voldría estar allà hont fos la senyoreta Agna. Y això es molt natural, per altra banda. Y puch dirho ab tota franquesa.

Cater. Joan, estàs tan estrany avuy, tan estrany, que més m'estimo deixarte.

Joan. *(Ab vivesa.)* No cal. Ja me'n aniré jo. *(Se'n va cap a la galería.)*

Cater. *(Sospirant y saccejant tristament el cap.)* Ay, Deu meu, Deu meu! *(Entra la senyoreta*

Agna, deixant el capell, la bossa y el mantell demunt d'una cadira.)

Agna. Ja estich a punt. *(Dirigintse a Caterina.)* ¿Quànt temps me queda?

Cater. Tres quarts d'hora llarchs.

Agna. Ah!... He sigut molt feliç a casa vostra. *(Agafant la mà de Caterina.)*

Cater. El temps passa depressa.

Agna. Ara a Zurich vaig a empendre ab dalit la tasca. Trevallar, trevallar, no vull pensar en res més.

Cater. ¿Vols menjar una torradeta ab mantega?

Agna. No, gracies, no tinch gana. *(Pausa breu.)* Lo que m'amohina es pensar en les visites que haig de fer... Es enfadós això. Tota aquella gent y aquelles xafarderíes, brrr! *(Com si tingués esgarrifances de fret.)* ¿M'escriuràs alguna vegada?

Cater. Y donchs! Però ¿sabs? aquí no passen gayres coses.

Agna. ¿Me vols donar el teu retrat?

Cater. Ab molt gust. *(Regirant un calaix de l'es criptori.)* Però ja té molt temps.

Agna. *(Donant clatellades suaus a Caterina, y quasi ab llàstima.)* Quín coll més prim tens!

Cater. *(Qui continúa buscant, se gira y diu ab melancòlica ironía:)* Per lo que ha d'aguantar, Agna! Vètelaquí. *(Allargant la fotografía a Agna.)*

Agna. Molt bonich, molt bonich! ¿No'n tindríes pas cap del teu marit? Vos he posat tant afecte a tots vosaltres...

Cater. No ho sé pas.

Agna. Apa, Caterineta, busca, busca... Sí que'n tens, ¿oy?

Cater. Aquí n'hi ha un.

Agna. ¿Me'l dónes?

Cater. Sí, Agna: té.

Agna. *(Se fica vivament la fotografía a la butxaca.)* Y ara, ara ben aviat m'oblidarèu!... Ay Caterina, Caterineta!... *(Abraçantla, tot plorant.)*

Cater. No, Agna, jo me'n recordaré sempre de tu, y...

Agna. ¿M'estimaràs sempre?

Cater. Sí, Agna, sí.

Agna. ¿Es que'm tens un xich d'estimació, tant meteix?

Cater. ¿Còm s'entén, tant meteix?

Agna. ¿Vols dir que no estàs un xich contenta, Caterineta, de que me'n vagi?...

Cater. ¿Què vols dir?

Agna. *(Deixant anar a Caterina.)* Sí, sí. Convé que me'n vagi, per molts motius. L'avia Vockerat, també, ja no m'hi veu ab bons ulls aquí.

Cater. Això no ho creguis pas.

Agna. Me pots ben creure. *(S'assenta a la taula.)* ¿Y què hi farèm? *(Distretament, treu de la butxaca la fotografía d'en Joan, y la mira atentament.)* Quín séch més marcat té aquí, al costat de la boca!

Cater. ¿Quí?

Agna. En Joan. Es senyal de tristesa... Efecte de

la solitut. El qui s'isola ha de sofrir molt dels altres... ¿Còm vos vareu conèixer?

Cater. Oh, fou...

Agna. Encara devía ésser estudiant.

Cater. Sí, Agna.

Agna. Y tu eres molt joveneta, y vares dir que sí.

Cater. *(Sofocada y confosa.)* Es a dir, jo...

Agna. *(Igualment torbada.)* Ah, Caterineta, Caterineta! *(Torna a ficarse la fotografía a la butxaca y s'aixeca.)* ¿Encara tinch temps?

Cater. Sí, una bona estona encara.

Agna. Una bona estona! Valgam Deu, encara una bona estona! *(S'assèu devant del piano.)* ¿Tu no toques? *(Caterina fa que no ab el cap.)* ¿Y no cantes tampoch? *(Igual jòch.)* Y a n'en Joan ¿que li agrada la música? No! Jo havía cantat y tocat avans. Però ara ja fa molt temps que ho he deixat córrer. *(Alçantse bruscament.)* Tant se val! La felicitat que s'ha tingut, s'ha tingut. Y cal aconhortarsen... Les coses se veuen com emboyrades, com en somnis, y val molt més! ¿No es veritat, Caterina?

Cater. Què sé jo, pobra de mi.

Agna. No es pas or tot lo que llu.

Cater. Pot ben ésser.

Agna. Es qu'es així. Oh, llibertat! llibertat! Cal ésser lliure en tot. Ni patria, ni familia, ni amichs, no s'ha de tenir res, res... Ara sí que ja dèu ésser hora.

Cater. No pas encara, Agna. *(Pausa breu.)*

Agna. Hi arribaré massa aviat a Zurich. Ben bé una setmana massa aviat.

Cater. Ah! ¿Sí?

Agna. Si al menys pogués posarme tot seguit a la tasca! *(Abraça bruscament a Caterina, sanglotant.)* Ay, Deu meu! El cor se'm trenca de dolor y d'angoixa.

Cater. Pobreta! pobreta!

Agna. *(Desprenentse bruscament.)* Però cal que me'n vagi, ho cal. *(Pausa breu.)*

Cater. Agna, ja que te'n vas, ¿no'm voldríes pas donar un concell?

Agna. *(Tristament, y ab un somrís de llàstima.)* Pobra Caterineta!

Cater. Tu has sabut... has exercit en ell una influencia tan benefactora.

Agna. ¿Vols dir que... que jo?...

Cater. Sí, Agna. Y mira: sobre mi també. Te dech agrahiment per moltes coses. Y ara que jo tinch també la voluntat ferma... aconcellam, Agna.

Agna. No't puch pas aconcellar. Tinch por de donarte un concell.

Cater. ¿Tens por?

Agna. T'estimo massa, Caterineta, massa.

Cater. Ah! Si jo pogués al menys fer quelcòm per tu, Agna!

Agna. No, no... no *pots* pas.

Cater. Es que tal volta, tal volta jo ho sé lo que't fa sofrir...

Agna. ¿Y ara? ¿De què vols que sofreixi jo, beneyta?

Cater. Jo podría dirho, però...

Agna. Tra, la, la! Vès si sofriría jo! Fuig, fuig. He vingut y me'n torno... y es com si may no hagués vingut, vethoaquí. Mira, el sol ja torna a lluhir. Anèm a donar un tom per derrera vegada... Y desprès, n'hi ha a cents y a mils de persones qui no són més felices... Ah!... ¡Me'n descuydava... Me cal escriure tot seguit quatre ratlles.

Cater. Pots ferho aquí. *(Li fa lloch en la taula.)* O si no... en la cambra d'en Joan hi ha tinter y plomes. Ell ara no hi es. Entrahi, Agna! *(Deixa passar a Agna y ella's queda en la meteixa peça. Pausa breu.)*

Joan. *(Entra per la galería més agitat que avans.)* Vaja, ja torna a ploure. Hauríem d'haver encarregat un cotxe.

Cater. Ara ja es massa tart.

Joan. Sí, malhauradament.

Cater. ¿Que no ho sabs? Ha vingut en Braun!

Joan. Tant se me'n dóna! ¿Y què volía?

Cater. Ara tornarà a vèurens, y nosaltres serèm els meteixos d'avans.

Joan. *(Ab una rialleta.)* Es curiós! ¿Això es lo que m'ha d'afectar?... ¿Vols dir que no podríem encara enviar ben depressa?... Altrament...

Cater. ¿A buscar un carruatge, Joan? No hi ha pas gayre d'aquí a la estació.

Joan. Però si hi ha un fangueig que ab prou feynes se pot caminar. El temps pitjor pera viatjar.

Cater. Oh! Una vegada dins del compartiment...

Joan. Ple de gom a gom probablement, a tercera y ab els peus mullats.

Cater. De segur qu'ella pujarà en un reservat pera senyores.

Joan. Dónali al menys el pehuch.

Cater. Sí, sí, tens rahó. Ja hi havía pensat.

Joan. Com que això s'ha fet tan precipitadament... *(Caterina no respòn y ell segueix.)* Ella s'hauría quedat de bona gana uns quants díes més.

Cater. *(Després d'una pausa d'uns quants instants.)* Però si tu li has proposat...

Joan. *(Ab vehemencia.)* Jo sí, però vosaltres no. Tu y la mare no havèu dit ni un mot, y ella prou se'n ha adonat.

Cater. Y ca... No ho crech pas, Joan...

Joan. Y quan un veu a un parell... plantats com dos estaquirots... ¿quínes ganes ha de tenir de quedarse? Prefereix anarsen com més aviat millor... A mi, la veritat, me sab molt de greu que la despatxèm d'aquesta manera y ab un temps tan tapat y rúfol.

Cater. *(Acostàntseli ab una tendresa continguda.)* No, Joan! No vulguis veure les coses sempre ab

uns colors tan negres, ni pensar tan mal de mi... No l'hem pas despatxada, ni molt menys.

Joan. Es que vosaltres no sóu prou delicades; vosaltres estèu cegues. A mi 'm fa'l meteix efecte que si li haguessim posat els trastets al mitj del carrer, y li diguessim: «Noya, aquí ja hi has estat prou; vesten a escampar la boyra per allà hont vulguis, y si tens pa sèch festen sopes...» Vetaquí l'efecte que'm fa, Caterina. Tot lo més unes quantes fredes paraules de condol, y s'ha acabat.

Cater. No, Joan! Si fins hem assegurat per algún temps el seu pervindre.

Joan. Y ¿sabs tu si ella acceptarà? Y fins en aquest cas... la nostra conducta sería vergonyosa. Una duresa de cor no's rescabala pas ab diners.

Cater. Però, Joan, bé se'n haurà d'anar un día o altre!

Joan. Just, aquest es el llenguatge dels menestrals, Caterina. Ella ha estat aquí, ha esdevingut nostra amiga, y ara la lògica burgesa diu: «Cal que'ns separèm.» Ab això no m'hi puch pas avenir. Aquesta malehida manca de sentit comú que arreu ens entrebanca y arreu ens esguerra la vida!

Cater. Donchs ¿què vols? ¿qu'ella's quedi un quant temps més?

Joan. Jo no vull res. Jo no més dich que això: que'l nostre criteri es tan pobre y migrat, com el criteri de qualsevol menestralet. Y si depengués

de mi... T'ho dich ben clar y nèt: Si jo no estigués formalment lligat per una pila de petites consideracions, jo'm sabría arreglar d'altra manera. Jo sabría pendre una actitut molt més digna, devant dels altres y a mos propris ulls. Ne podèu estar ben segurs.

Cater. Donchs mira, Joan: en aquest cas, me sembla que ma presencia aquí es quasi innecessaria.

Joan. No entench pas lo que vols dir.

Cater. Sí... si ab mi sola no estàs prou content...

Joan. Valgam Deu! Deu m'aguanti!!! No... escolta... això ja es massa!... No més me faltava que això. ¿Que vos pensèu que mos nirvis són calamots? Vaja, això no ho puch pas soportar! *(Va cap el jardí.)*

Avia Vock. *(Entra ab una escudella de brou, que deixa sobre la taula.)* Això pera la senyoreta.

Cater. *(Se tira sanglotant als braços de l'avia Vockerat, abraçantla desesperadament.)* Mare... mareta!... Jo me'n vull anar... ben lluny... lluny d'aquesta casa... lluny de tots vosaltres! Això es massa, massa, mareta!

Avia Vock. Però per l'amor de Deu, filla meva!... ¿Què tens? ¿Què t'han fet?

Cater. *(Trasmudada e indignada.)* No, jo no sóch pas tan poca cosa pera que se'm tracti d'aquesta manera! Jo no m'ho mereixo pas!... No, no ho comportaré!... Mare, jo me'n vaig desseguit! Me vull embarcar... vull anar a Amèrica, o

a Anglaterra; a qualsevol punt ahont ningú'm conegui... o bé...

Avia Vock. ¿Qu'ets boja? A Amèrica!... Reyna Santíssima! ¿Quí es que t'ha embruixat? ¿Tu vols abandonar al teu marit y al teu fillet? ¿Còm se criaría en Felipó sense sa mare? ¿Que no hi penses?...

Cater. Sí! «¿Mare?» La seva mare es una ximple y una curta de gambals. ¿De què li serviría una persona tan bestia y tan tonta com jo? Perque ja ho sé ara que ho sóch molt de bestia y de tonta. Ells m'ho han dit y repetit tant, tant m'han rebaixat, que a l'ultim m'han fet agafar fàstich de mi meteixa. No, no! Me'n vull anar, me'n vull anar!

Avia Vock. Però Caterineta, reflexiona un xich... ¿Fòra del teu marit y del nen?... T'ho prego per l'amor de Deu y dels Sants!...

Cater. Endemés, ¿que l'he tingut may jo a n'ell? De primer me'l teníen els amichs, ara me'l té l'Agna. Ab mi sola no ho ha estat may de content. Malehida sía la vida! Ja n'estich tipa de viure!

Avia Vock. *(Com colpida per una sobtada revelació. Son esguart esdevé fixo, com illuminat, y ses galtes passen del groch al vermell alternativament.)* Ho veyèu! Ho veyèu! *(Estenent la mà en l'espay.)* ¿Ho veyèu ara? ¿Ho veyèu lo que jo vos havía dit? ¿Ho veyèu? Una casa, vos deya, d'hont s'ha tret a Deu, s'enruna entre les tenebres. ¿Ho veyèu?

No podèu pas negarho! ¿Ho veyèu ara? ¿Què vos havía dit jo? Primer ateu, després adúlter, després... pobra Caterineta!...

Cater. *(Defallint.)* No, mare, no! No, mare! Jo... jo...

Avia Vock. Sosségat, Caterineta, sosségat! Mira que ve algú. Vina! *(Pàssa ab Caterina cap al dormitori. Joan entra per la galería. L'avia Vockerat obre la porta del dormitori.)*

Avia Vock. Ah!, ¿ets tu, Joan? *(Surt del dormitori procurant dominar sa emoció. Fa com si cerqués quelcòm pel saló.)* ¿Què hi ha, xicot?

Joan. ¿Què hi ha d'haver, mare?

Avia Vock. Res. *(Veyent qu'en Joan la mira ab esguart interrogador.)* ¿Què penses ara?

Joan. Me semblava que... Volía dir... Vaja, no m'agrada que'm mirèu sempre d'aqueixa manera.

Avia Vock. Noy! noy! Es una sòrt pera tu que arribi l'hivern... T'has tornat d'una manera... May havíes estat tan malagradós ab mi. Avans que tot, lo que't convé es molt repòs.

Joan. Sí! sí! Vosaltres sabèu sempre més que jo qu'es lo que'm cal.

Avia Vock. Y després, la Caterina no està pas del tot bé.

Joan. No serà pas perque l'Agna li hagi donat molt que fer.

Avia Vock. Tant se val. Y a més, com que jo ja

sóch una vella... Y per molt que un faci, les frontices comencen a rovellarse...

Joan. No tens pas necessitat d'escarraçarte tant. Ja t'ho he dit cent vegades: bé n'hi ha prou de servey a la casa.

Avia Vock. Però aquesta senyoreta també ha de posarse a la tasca, a la fí...

Joan. Això es cosa d'ella.

Avia Vock. No, la veritat, jo no sé per què... Totes les coses han de tenir un terme. Ja n'hi havía prou, ja; ella aquí s'hi ha estat força temps, y fins potser massa.

Joan. Bé, però ¿a què ve tot això? Ho trobo tan estrany .. No sé pas...

Avia Vock. Tu vols demanar a la Mahr que's quedi, y...

Joan. Això meteix. Sí que li demanaré. Ben nèt que li demanarè. ¿Y què? ¿Què hi tens que dir, mare?

Avia Vock. *(Amenaçantlo ab el dit.)* Noy! Noy!

Joan. No, mare! Sembla, com hi ha Deu, que s'hagi comès un crim; això ja comença...

Avia Vock. *(Molt maternalment.)* Escolta, noy! Tingues judici, vina! Escoltam un instant tranquilament. Jo sóch la teva mare, y tu ja sabs que jo no vull més que'l teu bé. No hi ha ningú al món que desitgi més que jo la teva felicitat. ¿Veus? Jo ja ho sé que tu tens un caràcter lleal. Però tots nosaltres som unes criatures molt fe-

bles, Joan... y la Caterina s'omple'l magí de cabories, y...

Joan. *(Rihent.)* Perdonam, mare, però haig de riure... Y a fe que no'n tinch pas gens de ganes. Això es senzillament ridícul.

Avia Vock. Noy! noy! De més forts que tu n'han caygut al parany. Moltes vegades un no se'n adona sinó quan ja no hi es a temps.

Joan. Ay, mare! Si no volèu que perdi el cap no'm parlèu may d'aquestes coses, per l'amor de Deu! No'm feu tornar boig. No m'atormentèu. No'm sugeriu idees que... No m'empenyèu cap a coses qu'estàn ben lluny de la meva pensa. Vos ho prego!...

Avia Vock. Tu faràs lo que voldràs. Jo no més te dich: ten compte! *(Passa cap al dormitori. Entra la senyoreta Agna.)*

Agna. *(Ovirant a n'en Joan.)* Senyor doctor. *(Se dirigeix cap a la cadira ahont hi ha'l seu fato, y agafa l'impermeable pera posàrsel.)* Y donchs, ¿que'ns en anèm? *(En Joan s'acosta vivament a n'ella y l'ajuda a posarse la capa de pluja.)*

Joan. ¿Tant meteix?

Agna. *(Cordantse l'impermeable.)* Y alló de que'm parlava m'ho enviarà aviat, ¿oy?

Joan. No me'n descuydaré pas. Però ¿veu, senyoreta Agna? Jo quedaría molt més tranquil si... ¿Per què no'ns permet que li oferím... una petita mostra d'afecte?

Agna. No'n parlèm més, senyor doctor, si no'm vol ofendre.

Joan. Està bé. No'n parlaré més. Però vostè'm promet que si may tenía necessitat... pensi que ningú al món tindrà més interès que nosaltres en esserli útil. *(Obre la porta del dormitori y crida:)* Mare! Caterina! *(Entren Caterina y l'avia Vockerat.)*

Agna. *(Besant la mà a la senyora Vockerat.)* Grans mercès. Mercès per tot. *(Caterina y Agna's besen molt tendrament.)* Y tu, ma estimada Caterineta, escriume de tant en tant.

Avia Vock. Que li vagi bé.

Cater. Sí, y síes... *(Plora.)* síes feliç... síes... *(Els sanglots li trenquen la paraula. En Joan agafa l'equipatge y surt ab l'Agna. Caterina y l'avia Vockerat els acompanyen fins a la galería, ahont troben a n'en Braun qui's despedeix de la senyoreta Mahr. A la fí's separen, y la senyora Vockerat, Caterina y Braun se queden en la galería. Caterina fa voleyar son mocador. Després tots entren al saló.)*

Avia Vock. *(Consolant a Caterina, qui plora silenciosament.)* Vaja, filla meva, anímat. Ella es jova y ja's refarà.

Cater. Té uns ulls tan tristos!... Ha sofert tant!...

Avia Vock. Ah, Caterina! No sempre's camina trepitjant roses.

Cater. Ah, que n'hi ha de penes y miseries en

aquest món! *(Se'n va cap al dormitori. Pausa breu.)*

Avia Vock. Ara vegi, no ha pres el caldo. *(Agafa la taça pera endúrsela y 's detura devant d'en Braun.)* Ay, senyor Braun! Ja li puch ben dir. Aquests derrers minuts he passat unes angunies!... *(Dóna algún pas més y de sobte se sent tota enfeblida y's deixa anar en una cadira.)* Ara m'ho sento per tot el cos... Estich tota capolada!

Braun. Donchs ¿què ha passat, senyora Vockerat?

Avia Vock. Jo no'm vull pas plànyer, ja que n'hem sortit d'aquesta manera. El bon Deu no ha fet més que amenaçarnos ab el dit. Jo... l'he entès. Vostè també, vostè també es un d'aquests homes sense religió. Sí, sí. Però cregui a una vella qui té experiencia. Senyor Braun, sens Ell no's va pas gayre lluny! Més tart ó més d'hora, s'ensopega y's cau. *(Pausa breu.)* Vaja, ara ja puch anar. *(Vol aixecarse, però se sent massa dèbil.)* Però un s'ho troba més tart, y d'aquelles emocions sempre'n queda alguna reliquia. *(Parant la orella cap a la porta del vestíbul.)* Ay, ay, ¿quí hi dèu haver? Sembla que se sent trepitg... Algú puja per la escala. Ah sí! avuy passèm bogada: són les minyones qu'escorren la roba. Ara podrèm estar tranquils, y cada hu tornar al seu tarannà. *(Pausa breu.)* ¿Ho veu? ¿Un home honrat, sense màcula, un caràcter d'or com en Joan? ¿Ho veu ahónt porta l'orgull de la *propria* força?

Se sol dir sempre, ple de vanitat: «Jo tinch la religió dels fets!» Ja ho veu ara. D'una bufada Nostre Senyor fa caure tots els nostres castells de cartes.

Joan. *(Entra sobtadament, molt agitat.)* ¿Que no ho sabèu? Se queda!

Avia Vock. *(Qui no l'entén.)* ¿Què dius, Joan? ¿Quí's queda?

Joan. ¿Quí ha d'ésser? Ella! Se queda uns quants díes més, mare... La senyoreta Agna!

Avia Vock. *(Esverada.)* ¿La senyoreta Agna? ¿Y ahónt es?

Joan. A la seva cambra. Però jo no entench...

Avia Vock. Ah, ¿de debò?...

Joan. Fesme'l favor de no pèndret les coses tan per la tremenda.

Avia Vock. *(Aixecantse y ab to imperatiu.)* Joan, escoltam bé. *(Recalcant cada mot.)* Jo no més te dich que això: Aquesta *senyora*... no hi té res que fer aquí; aquesta *senyora* se'n anirà d'aquesta casa tot seguit. Ho vull absolutament.

Joan. Mare, ¿a casa de quí som aquí?

Avia Vock. Oh! Això ja ho sé. No calía pas que m'ho recordessis. Estèm a casa d'un... d'un home qui ha perdut tota idea del dever, d'un home qui... y... y ja que tu m'ho retreus, jo... està bè, està bé... vaig a cedir el lloch a n'aquesta persona.

Joan. Mare!... Parles de la senyoreta Agna d'una faisó que jo no puch pas tolerar.

Avia Vock. Y tu parles a la teva mare d'una faisó qu'es del tot contraria al quart manament.

Joan. Mare, jo vull tenir calma. Però feuvos càrrech del meu estat d'esperit; o si no, podría succehir... Si tant y tant me burxèu, potser me farèu fer quelcòm d'irrevocable.

Avia Vock. El qui atenta a sa vida es castigat en aquest món y en l'altre.

Joan. Pitjor; en aquest cas teniu dobles rahons pera ésser prudents.

Avia Vock. Jo me'n rento les mans. Me'n vaig.

Joan. Mare! ..

Avia Vock. Jo o aquesta dòna. Tría.

Joan. Mare, tu'm demanes lo impossible! Tant que m'ha costat ferla cambiar de propòsit! ¿Y ara hauría d'anar a dirli...? Ah, no, primer me faig saltar el cervell!

Avia Vock. *(Ab fermesa.)* ¿Ah, sí? Donchs ja hi pujaré jo. Ja li diré tot lo que tinch al pap... a n'aquesta coqueta refinada! a n'aquesta... Ja t'ha ben embruixat, ja!

Joan. *(Plantantse devant de sa mare.)* Mare, tu no hi pujaràs pas. Ella està baix la meva protecció y jo sabré guardarla de tot insult, contra tots, sía qui sía!

Braun. Joan, home, Joan!...

Avia Vock. Bé, bé! Ja ho veig, estàs tan... No hi ha res que ferhi. *(Surt per la porta del vestíbul.)*

Braun. Però Joan, ¿què dimoni t'ha agafat?

Joan. Arri allà! Mal vent se vos endugui, emmatzinadors d'ànimes!

Braun. Però ten una mica de seny, Joan! Jo'm dich Braun, ja'm coneixes. No tinch pas la intenció de venir a ferte una prèdica de moral...

Joan. Vosaltres lo que feu es prostituhir els meus pensaments. Això es una violació intelectual. Jo'n sofreixo horrorosament... No vull dir ni un mot més.

Braun. Joan, tu no pots pas callar ara. Les coses han arribat a un punt, que has d'enrahonar per força... Procura calmarte un xich.

Joan. Però ¿qu'es lo que volèu saber, donchs? ¿De què se m'acusa?... Si jo renuncío absolutament a defensar la meva causa! El meu orgull s'hi oposa, ¿entens? No més al pensarhi ja m'agafa fàstich.

Braun. Escolta, Joan: jo miro les coses molt fredament, y...

Joan. Mírales com vulguis, però no me'n parlis, perque cada una de tes paraules es com una fuhetada al mitj de la cara.

Braun. Però bé has de reconèixer al menys, Joan, qu'estàs jugant ab foch.

Joan. Jo no haig de reconèixer res. Les meves relacions ab l'Agna estàn molt per demunt de les vostres apreciacions.

Braun. Però tu no negaràs, per això, que tinguis certes obligacions respecte a la teva familia.

Joan. Tu no negaràs tampoch, per això, que jo

tingui certes obligacions respecte a mi meteix... ¿Veyèu? Vosaltres heu xerrat tant y tant, y suara, qu'he donat el meu primer pas lliure, vos agafa por, y volèu parlarme del dever, y...

Braun. No he volgut dir res d'això... ¿Quí en parla del dever? Hi has de veure clar. Se tracta senzillament de que trihis entre l'Agna y ta familia.

Joan. ¿Ah, sí?... Sembla que t'hagis tornat boig. ¿Es a dir que volèu de totes passades provocar conflictes per coses que ni tan sols existeixen?... No es pas veritat lo que dihèu. No m'hi trobo ni molt menys enfront d'un dilema. El sentiment que'm lliga ab l'Agna no es pas el meteix que'm lliga ab la Caterina. L'un no pot pas fer nosa a l'altre. Es l'amistat, llamp de Deu! Una amistat basada en que nosaltres som d'una intelectualitat pariona... que'ns hem desenrotllat igualment. Y per això nosaltres ens entenèm allà hont els altres no'ns entenen, allà hont vosaltres no m'havèu may entès. Desde qu'ella es aquí, hi ha hagut en mi com una renaixença. Jo he reconquerit la estima de mi meteix y el coratge de viure. Jo sento en mi la força creadora, jo sento qu'he esdevingut tot un altre baix la seva mà... Jo sento qu'ella es la condició meteixa de mon desenrotllo. Com amiga, ¿entens? ¿Que no'n poden ésser d'amichs un home y una dòna?

Braun. Joan, permetem que t'ho digui... Tu no has volgut mirar may fredament les coses.

Joan. Però infeliços, vosaltres no sabèu pas lo que feu. Vosaltres jutgèu segons vostres estantices fórmules, que desde fa molt temps jo he trepitjat. Si m'estimèu de debò, no m'exasperèu. Vosaltres no sospitèu pas lo que passa en mi. Que hi hagi perills, ara, després de vostra intervenció, això fins jo meteix m'ho arribo a creure; però jo tinch la ferma voluntat de salvaguardar lo que pera mi es una condició vital... sens emperò violar les fronteres. Ho vull, ¿ho has comprès bé?

Braun. Es la teva manía de sempre, Joan! Tu vols conciliar coses inconciliables. Al meu parer, no hi ha res més a fer que això: anarla a trobar, dirli el punt a que han arribat les coses, y pregarli que se'n vagi.

Joan. ¿Y res més? ¿Has acabat ja?... Donchs escolta, pera que sàpigues bé a què aténdret en aquest punt y no hagis de gastar paraules en va: *(Ab l'esguart guspirejant, y recalcant cada mot.) Lo que vosaltres volèu no's farà!* Jo no sóch pas lo qu'era encara no fa gayre temps, Braun! Una força superior me dirigeix ara, y ni vosaltres ni vostre parer tenen cap poder sobre mi... Jo m'he retrobat a la fí, y vull ésser jo meteix. Jo meteix, malgrat tots vosaltres! *(Se dirigeix ràpidament vers sa cambra d'estudi. En Braun arronça les espatlles.)*

ACTE QUART

Entre les quatre y les cinch de la tarda. Caterina y l'avia Vockerat estàn assegudes a la vora de la taula. Caterina, qu'està molt aixafada, cus una camisola de criatura; l'avia Vockerat fa mitja. Uns moments de silenci. Entra en Joan, qui ve de sa cambra d'estudi ab el barret posat de qualsevol manera y l'abrich a mitj ficar. Està a punt de sortir.

Joan. ¿Que ja se'n ha anat l'Agna?

Avia Vock. *(Ab mal humor reprimit.)* Ara meteix.

Joan. *(S'acosta a Caterina y la besa al front.)* ¿Ja prens la medicina a l'hora?

Avia Vock. Sí, ditxosa medicina! Per lo que li ha de fer! Ja ho sé jo lo que li convindría.

Joan. Ah! mare, mare!

Avia Vock. Està bé, no dich res més.

Cater. Sí, sí, ja la prench. Ademés, si ja estich bona.

Joan. La veritat es que fas molt més bona cara avuy.

Cater. Com que'm trobo molt millor.

Joan. Sobre tot cúydat, ¿eh?... Vaja, adeu! Tornarèm tot seguit.

Cater. ¿Que anèu molt lluny?

Joan. No, no més a donar un tom pel bosch. A reveure. *(Va cap a la galería. Pausa breu. Se sent el soroll d'un tren que passa. Després el sò llunyà de la campana de la estació.)*

Avia Vock. La campana de la estació, ¿sents?

Cater. Oh, sí, ben clara. El vent ve d'aquesta banda, mamà. *(Deixa caure la feyna a la falda y's queda tota pensativa.)*

Avia Vock. *(Mirant de cúa d'ull a Caterina.)* Però ¿què rumíes, Caterineta?

Cater. *(Reprenent la tasca.)* Oh! una pila de coses.

Avia Vock. A veure, explícat.

Cater. Jo pensava si dèu haverhi gent qui no tenen res de que penedirse.

Avia Vock. No ho crech pas, Caterina.

Cater. *(Ensenyant la seva feyna a l'avia Vockerat.)* ¿Que hi faré punts de cadeneta aquí, tot al voltant, mamà? *(Agafant la camisola y estenentla.)* Me sembla que ja es prou llarga.

Avia Vock. Val més que pequi de llarch que de curt... La maynada creix tan depressa.

(Continúen trevallant. Pausa breu.)

Cater. *(Tot cusint.)* A n'en Joan l'he fet sofrir moltes vegades ab les meves rareses... Ell també molt sovint m'ha fet patir... Ba, cada hu té'l seu

caràcter, y ab això no s'hi pot fer res; es ben de doldre! *(Ab somriure trist.)* Estavem tan tranquils... y no hem sabut aprofitàrnosen! *(Sospirant.)* Ah!... a propòsit de camises: a Gnadenfrei, al pensionat, hi havía una vella *vigilanta* qui va guardar una pila d'anys dins de la calaixera una mortalla qu'ella meteixa s'havía teixit. Un día me la va ensenyar, y jo'm vaig posar més tristal...

AVIA VOCK. Devía estar tocada del bolet! *(Pausa breu.)*

CATER. El menut de câ'n Fiedler es d'allò més xamós. Ahir vaig pujar pera ensenyarli estampes, y vetaquí que'm pregunta: «¿Oy, tieta Caterina, que'l papelló es el marit y la libelula la muller?»

AVIA VOCK. *(Rihent ab bondat.)* Ay, Senyor!

CATER. Angel de Deu!... Després, ab el seu ditet, me burxava la parpella bo y dihent: «¿Oy que'ls ullets hi fan nones aquí dintre?»

AVIA VOCK. Les criatures tenen unes sortides!...

CATER. *(Ab un somriure trist.)* Després, en comptes de dir *foch* diu *poch*. Y jo'l faig enrabiar més ab això...

AVIA VOCK. Es bona: *poch! (Rihent.)*

CATER. *(Deixant caure la feyna a la falda.)* Quan un es criatura, devegades s'amohina per unes coses!... Encara me'n recordo: quan jo era petita, allà hont ara hi ha un camp de patates... havía pregat a Deu una pila d'anys ab una devoció: «Senyor, Deu meu! Feume la gracia de que pu-

gui trobar al menys una vegada una papellona de cap de mort.» Y vès, no n'he trobada may cap. *(S'aixeca visiblement laça y sospirant.)* Més tart se'n tenen altres de penes!...

Avia Vock. Però ¿ahónt vas ara? Quédat un xich més.

Cater. Haig de veure si en Felipet s'ha despertat.

Avia Vock. No síes tan nirviosa, Caterina! No't cuydis de res...

Cater. *(Se queda dreta al costat de la cadira, ab la mà al front.)* Deixam, mamà: necessito rumiar un xich.

Avia Vock. *(Ab un to de reny carinyós.)* No hauríes de rumiar may. Vaja, contam alguna altra cosa. *(Fa tornar a seure per força a Caterina.)* Apa, sèu!... En Joan també'n tenía uns d'acudits quan era petit...

Cater. *(Immòvil, ab els ulls fits en el retrat penjat demunt del piano.)* Ay, pobre papà... Quí li havía de dir que la seva filla!... *(Sa veu s'es ofegada per les llàgrimes.)*

Avia Vock. Però Caterineta, filla meva!...

Cater. *(Parlant ab dificultat.)* Deixam estar, per favor! *(Totes dues reprenen llur tasca. Cusint.)* ¿Que vas tenir gayre alegría quan en Joan va venir al món?

Avia Vock. Oh, molta, Caterina! ¿Y tu no, quan vas tenir a n'en Felipó?

Cater. No ho sé pas del cert. *(Se torna a aixecar.)* Ba! Me'n aniré a descansar una mica.

Avia Vock. *(Aixecantse també y amanyagant la mà de Caterina.)* Sí, si no't trobes bé...

Cater. Tocam la mà, mamà!

Avia Vock. *(Agafantli la mà.)* Ay, ay!... Si es gelada, Caterineta!

Cater. Agafa l'agulla... *(Allargantli.)*

Avia Vock. *(Dubtant en pendre l'agulla.)* ¿Per què fer?

Cater. Mírat! *(Punxantse'l dors de la mà ràpidament y moltes vegades.)*

Avia Vock. *(Agafant la mà de Caterina.)* ¿Què fas? ¿Què fas? ¿Qu'ets boja?...

Cater. *(Rihent.)* Gens de dolor!... Ni mica. Ni me'n sento.

Avia Vock. ¿Y ara? Vina, vina!... Sí: vés a tirarte demunt del llit, vés. *(Acompanya a Caterina al dormitori; aguantantla lleugerament. Al cap d'un moment entra en Braun. Se lleva'l barret, se treu l'abrich, y els posa al penja-robes.)*

Avia Vock. *(Treyent el cap per la porta del dormitori.)* Ah, ¿es vostè, senyor Braun?

Braun. Bones tardes, senyora Vockerat!

Avia Vock. Sóch ab vostè tot seguit. *(Se retira. Un instant després entra al saló, s'acosta a n'en Braun y li ensenya vivament un telegrama.)* Aconcellim, si es servit! *(Mentres en Braun llegeix el despatx, ella espía ab ansietat la expressió de son rostre.)*

Braun. *(Després de la lectura.)* ¿Li ha dit de què's tracta al senyor Vockerat?

Avia Vock. Oh, ni un mot! Deu me'n guart! No hauría pas gosat. No més li he escrit que vingués perque... en fí, perque jo no me'n podía anar per ara, y perque la Caterina no está pas ben refeta... No li he escrit pas res més. Ni tan sols que la senyoreta Agna sía encara aquí, senyor Braun.

Braun. *(Reflexiona un instant y arronça les espatlles.)* Hum!... ¿Què vol que li digui?...

Avia Vock. *(Molt ansiosa.)* ¿Que creu que no tinch rahó? ¿Que hauría fet millor de no escriure res?... Però si la Caterina se m'està fonent entre les mans! Y si ella se'ns ha de ficar al llit, aleshores... aleshores no sé pas còm acabarà. Ja cada dos per tres s'ha d'anar a tirar tota vestida demunt del llit. Justament ara hi torna a ésser. Jo ja no sé què ferhi... Jo no puch pas carregar tota sola ab aquesta responsabilitat, senyor Braun. *(S'aixuga'ls ulls.)*

Braun. *(Pegant una ullada al telegrama.)* El senyor Vockerat arriba ab el tren de les sis, ¿no es veritat?... ¿Quína hora es, ara?

Avia Vock. Dos quarts de cinch, encara no.

Braun. *(Torna a rumiar uns quants segons.)* ¿No hi ha res de nou desde la setmana passada?

Avia Vock. *(Saccejant desesperadament el cap.)* Res!

Braun. ¿Ella no fa pas cara d'anarsen?

Avia Vock. No, no, gens. Y en Joan... está allò que se'n diu ull-près. Ell sempre ha sigut molt irritable; però per això un acabava per ferne lo que'n volía... Mes ara no hi veu ni hi sent! No més que aquesta dòna! Sempre aquesta dòna! Ni mare, ni muller, senyor Braun! ¿Y què s'hi pot fer, valguem Deu!? Jo ja no dormo... Jo ja no sé ahónt tinch el cap... ¿Què s'hi pot fer, donchs? *(Pausa breu.)*

Braun. No sé pas si convé que vingui el senyor Vockerat. Això encara l'exasperarà més a n'en Joan... Y després, devant de la senyoreta ell no voldrà pas semblar que... Per altra part, jo sempre he tingut el pressentiment de qu'en Joan ja se'n desempellegaría tot sol.

Avia Vock. També m'ho creya jo. Y quan la va tornar a dur l'altra vegada, per això vaig fer els ulls grossos... Y per això també m'he quedat. Però la situació s'agrava de día en día. Un no's pot permetre ni la més petita alusió. Y a la Caterina no li puch dir res tampoch. Donchs ¿ab quí puch descansarme!?...

Braun. ¿Que no n'hi ha parlat may la senyora Caterina a n'en Joan?

Avia Vock. Sí... una vegada van estar desvetllats la meytat de la nit. Lo que's digueren, Deu ho sab. La Caterina es massa soferta. Y encara, si alguna volta n'hi parlo, defensa a n'en Joan. Ella no'l veu clar el jòch d'aquesta... diguemne

senyoreta. Encara troba manera de disculparla. *(Pausa breu.)*

Braun. Jo fins he arribat a preguntarme si *jo* hauría de parlarli a la senyoreta Agna.

Avia Vock. *(Vivament.)* Sí, no estaría mal pensat.

Braun. Volía escríureli y tot... Ey! avans de l'arribada del senyor Vockerat, entenemnos... Ara la seva intervenció per força haurà d'agravar les coses.

Avia Vock. Què vol que li diguil Què vol que li diguil ¿Què podía fer jo ab aquestes anguníes? Ah! Si vostè volgués parlarli!... Si volgués!... *(Se senten les veus d'en Joan y d'Agna qui venen per la galería.)* Ay! Deu me valga! En aquest moment sí que no'ls puch veure. *(Se'n va per la porta del vestíbul. Braun dubta un instant, després surt també pel vestíbul avans de la entrada d'en Joan y de l'Agna. Agna ve de la galería.)*

Agna. *(S'ha tret el barret y enrahona per la porta oberta ab en Joan, qu'encara es a fòra.)* ¿Que hi ha quelcòm de nou, senyor doctor?

Joan. Sí, alguna cosa dèu haver passat... Hi ha un poliçont dins d'una barqueta. *(Entra.)* Una altra desgracia, de segur.

Agna. Un trist presagi.

Joan. Oh, això succeheix molt sovint aquí. Són traidores aquestes aygües. ¿Què porta, senyoreta?

Agna. Myosotis, senyor doctor... Me les vull endur com a recort.

Joan. ... Quan se'n vagi. Això no serà pas per ara.

Agna. ¿Vol dir?

(Pausa breu, durant la qual en Joan y l'Agna's passegen pel saló, cada hu per son costat.)

Agna. Que's fa fosch d'hora!

Joan. Oh, y fa fresqueta desde que'l sol se pon... ¿Vol qu'encengui el llum?

Agna. Com vulgui. A mi no'm desagrada pas aquesta celistia. *(S'assèu.)*

Joan. *(S'assèu a alguna distancia d'Agna. Desprès d'una pausa breu:)* El capvespre!... Que n'evoca de velles recordances!

Agna. Rondalles, ¿no es veritat?

Joan. També. Ah! N'hi ha de tan belles de rondalles!...

Agna. Sí! Y ¿sab còm acaben generalment les més belles? «Aleshores jo'm vaig posar una xinel·la de crestall, vaig topar ab un palet, va fer clinch y's va trencar.»

Joan. *(Desprès d'un moment de silenci.)* ¿Oy que això també es un melancòlich presagi?

Agna. No ho crech pas. *(S'aixeca, va poch a poch cap al piano, s'assèu al tamboret y's bufa les mans.)*

Joan. *(S'aixeca també, dóna uns quants passos y's queda dret derrera d'Agna.)* Un parell de compassos no més!... Facim aquest favor. No més que unes quantes notes, y ja estaré content.

Agna. Si no'n sé de tocar.

Joan. *(Renyantla afectuosament.)* ¿Per què ho diu això, senyoreta Agna? Lo que hi ha es que vostè no vol, ja ho veig.

Agna. Feya ben bé sis anys que no havía obert un piano, y la passada primavera ho vaig tornar a probar. Y després, canto tan malament!... Unes cançons tristes y desconsolades que jo havía sentit cantar a la meva mare.

Joan. ¿Y no me'n vol cantar una?... ¿una d'aquestes tristes y desconsolades cançons?...

Agna. *(Rihent.)* ¿Veu? Ja comença a burlarse de mi.

Joan. Lo que veig, senyoreta, es que vostè no vol fer res pera donarme gust.

(Pausa breu.)

Agna. Sí, sí, senyor doctor, sóch una criatura molt capritxosa y dolenta.

Joan. No dich pas això, senyoreta Agna!

(Pausa breu.)

Agna. *(Obre'l piano, posa les mans demunt del teclat y reflexiona,)* Si jo sapigués alguna cosa alegra... *(Joan s'ha assegut en un àngul allunyat del saló, ab les cames entrecreuades, apoyanthi els colzes y ab la mà a la orella pera sentir millor. Agna deixa caure les mans sobre 'ls genolls y parla lentament y ab pauses.)* No obstant... es una gran època... aquesta en que vivím... Jo tinch com el sentiment de que hi ha quelcòm... d'aclaparador... que poch a poch s'allunya de nosaltres. ¿No li sembla també, senyor doctor?

Joan. *(Estossegant.)* ¿Què vol dir?

Agna. Per una banda'ns oprimía una ansietat feixuga... y per l'altra un negre fanatisme... Aquesta exagerada tensió sembla apaybagada ara. Una mena d'halenada frescal — com si diguessim del sigle vint—ha bufat... ¿No ho troba, senyor doctor?... Per exemple... la gent com en Braun ja no'ns fan altre efecte que les òlives a la llum del sol.

Joan. No ho sé pas, senyoretal... Sí: lo que diu d'en Braun me sembla molt just. Però jo no puch pas fruhirla sempre la joya de viure. Jo no sé pas...

Agna. Oh! jo feya abstracció dels nostres destins *personals*, del nostres *petits* destins, senyor doctor.

(Pausa breu. Agna fa un acort y l'aguanta.)

Joan. *(Quan el sò s'ha extingit completament.)* ¿Y bé?...

Agna. ¿Senyor doctor?...

Joan. ¿Es a dir que no vol tocar? Facim el favor, li prego.

Agna. Jo li voldría dir una cosa, però no s'ha d'exaltar... Vostè ha d'estar ben tranquil y ben quietó.

Joan. Digui!

Agna. Me sembla... qu'es hora d'anarmen... Jo me'n voldría anar. *(Joan sospira profondament, s'aixeca y's passeja a grans gambades.)* Senyor Joan! Estèm cayent en el defecte de les natu-

raleses febles. Nosaltres hauríem de mirar les coses d'una manera més general, y hauríem d'apendre de conduhirnos millor.

(Pausa breu.)

Joan. ¿Es a dir que vostè se'n vol anar de debò?

Agna. *(Ab tò dolç, però decidit.)* Sí, senyor Joan!

Joan. Aleshores jo'm sentiré cent voltes més isolat que may. *(Pausa.)* Ah! Al menys no'n parlèm ara, d'això!

Agna. Es que jo li volía dir qu'he avisat a casa que hi tornaría'l dissabte o'l diumenge.

Joan. Vostè!... Però senyoreta, ¿per què porta tanta pressa?

Agna. Per una pila de rahons.

(Pausa.)

Joan. *(Caminant més depressa y nirviosament.)* ¿Cal, donchs, sacrificar per força a aqueixes malehides convencions tot lo que un ha conquerit? ¿La gent no compendrà, donchs, may, que una situació no pot ésser criminal quan les dues parts interessades hi guanyen; quan abdues parts s'hi amilloren y s'hi ennobleixen?... ¿Es, donchs, una calamitat pels pares que llurs fills esdevinguin millors?... ¿Es un desastre pera una dòna que la inteligencia de son marit s'engrandeixi y's desenrotlli?

Agna. *(Renyantlo afectuosament.)* Senyor doctor, senyor doctor, còm s'està embrancant!

Joan. *(Més calmat.)* Però ¿que no tinch rahó, senyoreta?

Agna. Sí y no: vostè aprecía les coses altrament que'ls seus pares, y els seus pares les aprecíen d'una altra fayçó que la senyora Caterina. ¿Què vol que li digui jo?...

Joan. Però això es terrible, terrible pera nosaltres!

Agna. No menys que pera'ls altres.

(Pausa breu.)

Joan. Sí, però vostè meteixa sempre deya: «No cal pas que per consideració a n'els altres abdiquèm de nostra independencia!»

Agna. Sí, però ¿y una vegada fet?

Joan. Sía!... Jo no'n sóch d'independent; per la meva gran dissort! Però vostè... ¿per què fa la part dels altres vostè?

Agna. Es que també he après a estimarlos. *(Pausa breu.)* Vostè m'havía dit moltes voltes que somniava en una forma nova y més elevada de la comunitat entre l'home y la dòna.

Joan. *(Ab calor y passió.)* Sí, es el meu somni, y's realisarà un día o altre... Més tart... Aleshores no serà ja la bestia qui ocupi el primer lloch, sinó l'home. La bestia no s'aparellarà més ab la bestia, sinó que'l sér humà s'unirà ab el sér humà... L'amistat, veliaquí la base en que ha de descansar l'amor. Indisoluble, maravellosa, una construcció maravellosa... Però jo somnío encara en altres coses més elevades, més esplendentes, més lliures! *(Interrompentse y dirigintse a Agna.)* Si ara hi hagués claror, la veuría somriure, ¿no es veritat?

Agna. No, senyor doctor!... no he somrigut pas, aquesta vegada. La veritat es que... paraules com aquestes, ab les que un tan fàcilment s'ubriaga, solen ferme riure. No obstant... admetèm per un moment que hi hagi hagut quelcòm de nou, de més elevat en nostres relacions.

Joan. *(Entristit.)* ¿Que'n dubta? ¿Sóch jo qui li ha de fer compendre la diferencia? Per exemple... ¿sent vostè per Caterina altra cosa que una coral amistat? ¿Es que s'ha enfeblit *mon* afecte per Caterina? Al contrari, ha esdevingut més profond y més complert.

Agna. ¿Però quí, excepte jo, ho podría creure?... Y la senyora Caterina ¿deixaría d'ésser sacrificada?... Més m'estimaría no parlarne de nosaltres dos... Suposèm un instant en algú, d'una manera general, el pressentiment d'una condició nova y més perfecta. Al principi no existirà més qu'en l'esperit, com a llevor delicada que caldrà vigilar y vigilar sempre... ¿No ho creu així, senyor doctor? Que la planta's desenrotlli durant nostra vida, no podèm pas esperarho. Nosaltres no la veurèm may ufanosa, y els fruyts seràn altres qui els culliràn. Tot lo més que podrèm fer, es trametre la llevor als qui vinguin derrera de nosaltres. Jo fins comprench que algú s'ho imposi com a dever.

Joan. ¿Y d'això vostè'n vol deduhir... que'ns hem de separar?

Agna. Jo no volía pas parlar de nosaltres dos.

Però ja que vostè... sí... ens hem de separar... Seguir aquell camí que jo havía pogut somniar alguna volta, no ho vull pas ara. Jo també n'he pressentides de coses. Y, desde aleshores... la solució antiga'm sembla massa migrada pera nosaltres, massa vulgar! Quan de les altes montanyes, desde hont la vista s'estén pels espays, se devalla a la plana, tot sembla tan petit, tan acostat... *(Pausa breu.)*

Joan. ¿Y si no se sacrifiqués la existencia de ningú?

Agna. Això no es pas possible.

Joan. No obstant, si Caterina fos prou forta... si ella conseguís elevarse fins a aquesta idea...

Agna. ¿De viure al meu costat? Si Caterina ho assolís, aleshores... aleshores jo no tindría prou confiança en mi meteixa. En mi... en nosaltres, hi ha quelcòm d'hostil a la puresa de les relacions en que somnièm, y que acabaría per triomfar, tart o d'hora, senyor doctor... ¿Y si encenguessim el llum ara?

Avia Vock. *(Entra pel vestíbul ab un llum a la mà. Parla ab algú qui s'ha quedat a fòra.)* Encara està a les fosques, aquí. Esperis, senyor Braun, deixim encendre'l llum primer. Ja ho arreglaré de manera que... *(Joan estossega. L'avia Vockerat, espantada:)* ¿Quí ha aquí?

Joan. Nosaltres, mare.

Avia Vock. Ah, ¿ets tu, Joan?

Joan. Sí, nosaltres, la senyoreta Agna y jo. ¿Quí hi ha aquí fòra?

Avia Vock. *(Bastant enfadada.)* Vaja, Joan! També podíes haver encès el llum, me sembla! Això no va pas... Estarse així a les fosques... *(Encén el llum. L'Agna y en Joan no's belluguen.)* Joan!

Joan. Mare!

Avia Vock. ¿Vols venir un moment? T'hauría de dir una cosa.

Joan. ¿Que no m'ho pots dir aquí?

Avia Vock. Si no tens un minut pera mi, val més que ho diguis ab franquesa.

Joan. Ay, mare... Ja vinch, dòna, ja vinch. Dispensim, senyoreta. *(Se'n va ab l'avia Vockerat cap a sa cambra d'estudi.)*

Agna. *(Toca lleugerament alguns acorts; després canta a mitja veu.)* Vençut per la tristesa, catiu y jove, t'ha près la mort. En la lluyta per ton poble, has entregat la testa noble.» *(En Braun ha entrat. Agna, giravoltant ab el tamboret:)* Bona nit, senyor Braun.

Braun. No la volía destorbar... Bona nit, senyoreta!

Agna. No se'l veu may a vostè.

Braun. ¿De debò?

Agna. Hi ha qui ha preguntat moltes vegades: ¿Ahónt se dèu haver ficat en Braun?

Braun. ¿Quí es aquesta bona ànima? No es pas en Joan, de segur.

Agna. ¿El senyor Joan? No. La senyora Caterina.

Braun. ¿Ho veu? La veritat, jo... Però això no té cap importancia ara...

(Pausa breu.)

Agna. Me sembla que avuy tots estèm de mala lluna. Hauríem de contarnos alguna cosa ben divertida. ¿No'n sab cap vostè? Devegades un sent necessitat de riure. Contim una anècdota o bé...

Braun. No. Francament, no puch pas.

Agna. Jo crech que vostè ni el comprén el sentit del riure.

(Pausa breu.)

Braun. La veritat... senyoreta... Jo he vingut pera parlar de coses series.

Agna. ¿Vostè?... ¿Ab mi?

Braun. Sí, senyoreta Agna.

Agna. *(Aixecantse.)* Apa! Ja l'escolto. *(Se'n va cap a la taula, desfà'l ram de perpetuínes y el torna a arreglar.)*

Braun. Jo aleshores estava en un gros conflicte. Parlo... de quan ens varem conèixer... a París. Però, en el fons, això eren futeses. Que un pinti d'aquesta o d'aquella manera... tant hi fa! L'art es un luxe y, en el día d'avuy, això de no fer més que feynes de luxe, es afrontós en tots conceptes. Allà baix les nostres relacions constituhíen, en efecte, una distracció pera mi. Però lo que sobre tot volía dirli es que jo tenía per vostè la més gran estima... en aquella època.

Agna. *(Està ocupada en arreglar les flors. Ab to indiferent.)* Això que diu no es gayre gentil... .però vaja, segueixi.

Braun. Si aquestes paraules la mortifiquen, senyoreta, jo ho sento molt... però es que vostè no'm comprèn prou bé.

Agna. Es una llàstima, senyor Braun.

Braun. Me sab molt greu... Caldría deixar que les coses seguissin llur curs. Si no fos qu'elles porten conseqüencies massa greus. Però un no pot pas...

Agna. *(Cantarellant.)* «Fila, fila, filla meva.» (Ah, mosca mortal...) Ja escolto, senyor Braun!

Braun. Al mirarla, senyoreta, jo no'm puch pas imaginar... sembla que vostè no s'hagi fet càrrech... Sembla que ni en tingui esment de la gravetat de la situació.

Agna. *(Cantarellant.)* «Un noyet vegé una rosa...»

Braun. Però, després de tot, bé tením una conciencia? Y jo, dispensim, senyoreta, jo apelo a la seva conciencia.

Agna. *(Després d'una pausa breu; fredament.)* ¿Sab lo que'n deya'l papa Lleó X de la conciencia?

Braun. Ho ignoro, y en aquest moment, per altra banda, m'es del tot indiferent, senyoreta.

Agna. En deya: «Es una mala bestia, que l'home arma contra d'ell meteix.» Però segueixi, segueixi, si es servit! Cregui que sóch tota orelles.

Braun. No ho sé pas... però, no obstant, es ben clar. Bé ho ha de veure vostè que aquí's tracta de la vida o la mort de tota una familia. A mi'm semblava que una sola mirada a la senyora Caterina... una sola mirada haguera bastat pera que capís... Me semblava que...

Agna. *(Posantse seria.)* Ah! Se tracta d'això! Està bé, segueixi, segueixi!

Braun. Sí, y ja veurà... les seves relacions ab en Joan...

Agna. *(Deturantlo ab el geste.)* Si l'he escoltat fins ara, senyor Braun!, es perque jo creya deure aquesta atenció a un amich del meu amich!... Tot lo que vostè digui... desde ara seràn paraules que se'n durà'l vent.

(Una pausa breu y violenta. En Braun agafa'l barret y l'abrich y se'n va pel vestíbul ab el posat d'un home qui ha fet tot lo que podía fer. Agna tira'l ram demunt de la taula axí qu'en Braun se'n ha anat, y's passeja nirviosament. Beu un got d'aygua y esdevé més calmada. L'avia Vockerat entra pel vestíbul.)

Avia Vock. *(Mira inquieta al seu voltant y's dirigeix ràpidament cap a Agna, desprès d'haverse assegurat de qu'està sola.)* Tinch tanta por del meu Joan! Es tan violent en Joanet! Bé prou que ho sab vostè. Y... vaja, tinch un pes aquí al cor... Y no'm puch aguantar més, senyoreta!... Senyoreta!... Senyoreta Agna!... *(Implorant ab l'esguart y ab el geste a Agna.)*

Agna. Ja sé lo que vol.

Avia Vock. ¿Que li ha parlat el senyor Braun? *(Agna vol respondre afirmativament, però li manca la veu y esclata en sanglots. L'avia Vockerat, procurant consolar a l'Agna:)* Senyoreta Agna! Estimada senyoreta! Hem de tenir coratge... Ay Jesús, si ara vingués en Joan! No sé pas lo que'm faig... Senyoreta! Senyoreta!

Agna. Era que... però ja ha passat... No'n tingui cap ansia, senyora Vockerat.

Avia Vock. ¿Que's pensa que no'm fa llàstima vostè? Caldría no tenir cor... Vostè ha patit molt a la seva vida... Tot això'm dóna molta pena... Però ja veurà, en Joan me toca més d'aprop... Y després, vostè encara es molt jova, molt jova, senyoreta. A la seva edat un se refà desseguida...

Agna. Tinch un greu sentiment de que les coses hagin anat tan lluny.

Avia Vock. Jo may, oh, no!... may que'm recordi he refusat l'hostatge a ningú. Però no hi veig altra eixida. Es l'únich camí de salvació pera tots nosaltres. Jo no vull pas fer de jutge en aquest moment... Jo li parlaré... com una dòna a una altra dòna. Y com una mare també... li vull parlar. *(Els plors la ennueguen.)* Es la mare d'en Joan qui acut a vostè. *(Agafant la mà a Agna.)* Tórnimel al meu Joan! Torni el seu fill a una mare desconsolada!... *(Se deixa caure en una cadira y amara de llàgrimes la mà d'Agna.)*

Agna. Ay, pobra senyora Vockerat! Tot això... m'afecta dolorosament... ¿Però... què vol que li torni? ¿Que li he pres alguna cosa per ventura?

Avia Vock. Deixemho córrer. No m'hi vull pas ficar en això, senyoreta... Jo no vull pas esbrinar quín de vostès dos ha arrocegat a l'altre. Jo no més sé que una cosa: en sa vida mon fill havía tingut cap mala inclinació. Estava tan segura d'ell, que avuy encara no me'n sé avenir... *(Plora.)* Era mon orgull, senyoreta Agna.

Agna. Digui lo que vulgui, senyora Vockerat, jo no'm puch defensar contra vostè...

Avia Vock. Jo no voldría pas donarli pena. Per res del món voldría mortificarla. Jo estich entre les seves mans. En la meva agonía no puch fer res més que pregarli, pregarli força. Deixi a n'en Joan avans no's perdi tot, avans no's trenqui el cor de la Caterina. Tingui compassió!...

Agna. Senyora Vockerat... còm me rebaixa!... Estich anorreada y... però no... sols li haig de dir: Es cosa decidida... me'n vaig. Si no's tracta més que d'això...

Avia Vock. Però... ¿què'n pensarà, senyoreta?... Jo gayrebé no goso... Hi ha rahons... Caldría que fos tot desseguit. Si fos possible... avans d'una hora... *(Agna agafa'ls vestits que havía deixat a la cadira.)* No's pot pas triar, senyoreta. *(Pausa curta.)*

Agna. *(Ab els vestits al braç se'n va poch a poch en direcció al vestíbul. Se detura devant de l'avia*

Vockerat.) ¿Podía creure que jo dubtés encara?

Avia Vock. Que Deu la guihi, senyoreta.

Agna. Adeu, senyora Vockerat.

Avia Vock. ¿Que li tornarà a dir a n'en Joan això qu'hem parlat?

Agna. No tingui cap por, senyora Vockerat.

Avia Vock. Que Deu l'ampari, senyoreta Agna! *(Agna surt pel vestíbal. L'avia Vockerat fa un sospir de solatjament y corre cap al dormitori. La galería apareix enllumenada per una llanterna. Se presenta l'avi Vockerat, qui du un casquet de pell y va embolicat ab una manta, y entra seguit d'un camàlich de la estació carregat de paquets.)*

Avi Vock. *(Molt alegre.)* Hola! Ay, ay, ¿no hi ha ningú?... Deixeuho aquí terra. Espereuvos. *(Furgant en son porta-monedes.)* Teniu, pera beure.

El Camàlich. Grans mercès.

Avi Vock. Espereuvos, bon home. *(Regirant les butxaques de l'abrich.)* Jo hauría jurat que... Bé me'n quedaven un parell d'exemplars... Ah! vèusels aquí... «*Fulles de palma*». *(Donant alguns petits opúsculs al camàlich.)* Era un sant home'l qui va escriure això! Són coses viscudes. Llegiules, que vos faràn bon profit. *(Les posa en les mans del camàlich, qui, tot esverat y no sabent què dir, se'n va. L'avi Vockerat penja la capa y la gorra, mira a son entorn, se frega les mans ab ayre satisfet, després escolta a la porta del dormitori; sentint remor, corre a amagarse derrera de la estufa.)*

Cater. *(Surt del dormitori y s'adona dels paquets,*

el capot y la gorra.) Ay! Deu meu, ¿qu'es això? però si... si es el fato del papà!

Avi Vock. *(Sortint rabent de derrera la estufa mitj rihent y mitj plorant. Petoneja a Caterina, y diu barbotejant:)* Filla meva! Estimada Caterineta! *(Un petó.)* ¿Còm anèm? ¿Estèu tots ben bons y contents? *(Un petó.)* No vos podèu pas imaginar... *(Deixant a Caterina)* no vos podèu pas imaginar les ganes que tenía de vèureus. *(Rihent.)* Y el reyet ¿còm està?... Ha, ha, ha!... ¿Còm està'l reyet? ha, ha, ha!... El reyet de casa, ha, ha, ha, ha!... Ah! còm dono gracies a Deu de tornar a estar entre vosaltres! *(Prenent halè.)* ¿Sabs? *(Treyentse les ulleres y fregantles.)* No val res això d'estar sol... Ha, ha, ha! Diguin lo que vulguin, l'home vol companyía. Ha, ha, ha!... Vethoaquí! Oh, y que hi havía molta feyna, no't pensis; s'havíen d'afemar els camps. Els fems, ha, ha, ha! són or pera'l pagès! L'altre día va venir a veurem el pastor Pfeiffer y's va quedar tot parat de que tingués el femer tan aprop de la casa. *(Riu.)* Però jo li vaig dir: «Aquesta es la nostra mina d'or, reverent.» Ha, ha, ha, ha! Y l'avia ¿ahónt s'ha ficat?... ¿Y en Joanet?... *(Mirant a la Caterina ab més atenció.)* No sé si es el llum, Caterineta... Me sembla qu'encara no estàs pas ben refeta!

Cater. *(Dissimulant ab pena sa emoció.)* Ah!, papà, me trobo tota... *(Tiràntseli al coll.)* Estich tan contenta de que hagis vingut...

Avi Vock. Potser jo... ¿Potser t'he espantat, Caterineta? *(L'avia Vockerat apareix per la porta del vestíbul. L'avi Vockerat, altra vegada alegre:)* Cu-cut! Ha, ha, ha, ha, ha! Mirèusela! *(Se tiren l'un en braços de l'altre sense dir un mot, rihent y plorant ensemps. Caterina se'n va. L'avi Vockerat, picant suaument la esquena de la seva dòna.)* Vetem aquí, gueta. Aquesta ha sigut la nostra separació més llarga. Ara no més falta qu'en Joan.

Avia Vock. *(Després d'una petita vacilació.)* ¿Que no ho sabs qu'encara es aquí ella?

Avi Vock. ¿Quí?...

Avia Vock. Ay, ay... la senyoreta!

Avi Vock. Ah!... ¿Quína senyoreta?

Avia Vock. La senyoreta Mahr, home!

Avi Vock. Me pensava que ja era fòra. Donchs sí, ja porto quelcòm pera fer trevallar els caixals, ja. *(Anant a buscar els paquets.)* Té, mantega. D'ous no n'he portat aquesta vegada. Encara m'esgarrifo quan penso ab l'altra. Té, formàtge, pera en Joanet; l'he fet jo meteix. Tot això s'ha de baixar a la cova... Té, vetaquí un pernil... ¿Sabs, Marta? Es d'allò més fi. Sembla salmó. Però tu no dius res. ¿No estàs pas malalta?

Avia Vock. No, noy. Però... no ho sé... Tinch un pes aquí... Jo no volía, però vaja, t'ho haig de dir... El nostre fill, el nostre Joanet... Sí que se'n hi anat ben prim...

Avi Vock. *(Tot esglayat.)* ¿Quí, en Joanet? ¿El nostre Joan? Y ara! ¿Què ha passat?

Avia Vock. No t'espantis, home. Tot s'ha arreglat ab l'ajuda de Deu. La senyoreta està a punt de marxar...

Avi Vock. *(Profondament afectat.)* Marta!... Això no pot ésser!

Avia Vock. Jo no sé pas fins ahónt han arribat... però creu que l'he passada ben grossa.

Avi Vock. Jo que m'hauría deixat tallar la mà sense dubtar, Marta!... El meu fill, Marta! el meu fill!... Mancar al dever, a l'honor!...

Avia Vock. Ja ho veuràs tu meteix. ¿Quí sab? Jo no sé pas...

Avi Vock. *(Passejantse per la cambra ab el rostre trasbalsat, barboteja:)* Facies la teva voluntat! Facies la teva voluntat! *(L'avia Vockerat plora silenciosament. L'avi Vockerat, deturantse devant d'ella y ab veu sorda:)* Marta! La falta ha d'ésser en un lloch o altre. Busquemla!

Avia Vock. Nosaltres hem deixat que les coses seguissin el seu curs sense dir res... Cada vegada més els noys s'han apartat de Deu y del dret camí.

Avi Vock. Tens rahó! Això es! Per això ara se'ns castiga. *(Agafant les dues mans de la seva dòna.)* Però preguèm a Deu, ab tota humilitat, día y nit. Preguèm a Deu, Marta.

ACTE CINQUÉ

Els successos d'aquest acte segueixen quasi sens interrupció als del quart. El saló està buyt. El llum continúa cremant demunt de la taula.

Joan. *(Furiós, entra per la porta del vestíbul.)* Mare! *(Obre la porta del dormitori.)* Mare!!

Avia Vock. *(Eixint del dormitori.)* Y bé, ¿què hi ha, noy? Quín soroll! Mira que despertaràs a n'en Felipó.

Joan. Mare, jo voldría saber... quí t'ha donat el dret de treure de casa meva... als meus hostes.

Avia Vock. No, noy... ¿Què t'empatolles? No he tret pas a ningú, jo.

Joan. *(Va y ve furiosament per la cambra.)* Mare, no diguis mentides!

Avia Vock. ¿Y tu t'atreveixes a dirmho a la cara això? A la teva mare, Joan!

Joan. T'ho haig de dir perque es veritat. La senyoreta Agna se'n vol anar y...

Avia Vock. ¿Que t'ho ha dit ella que l'hagi treta?

Joan. No calía pas que m'ho digués, prou que ho sé.

Avia Vock. ¿Y què has de saber tu, beneyt?

Joan. Ella se'n va. Com qu'heu manifacejat y xafardejat tant... Però escolta lo que't dich: m'ajech devant de la porta; agafo'l revòlver... *(Treyent un revòlver de l'armari-llibrería.)* té! l'apunto aquí al pols... y si l'Agna se'n va, l'engego! Tan cert com qu'estich aquí!

Avia Vock. *(Esglayada y angoixosa, vol tirarse als braços del seu fill.)* Joan! ¿Què fas? ¿Vols deixar estar això?...

Joan. Te dono paraula que...

Avia Vock. *(Cridant.)* Vockerat! Vockerat! Cuyta! El tret pot eixir y... Cuyta, Vockerat, vina a fer entrar en rahó a n'aquest boig.

(L'avi Vockerat entra, venint del dormitori.)

Joan. Pare! *(Calmat de sobte, abaixa'l revòlver.)*

Avi Vock. Sí, jo... sóch jo. Y així t'haig de trobar... així...

Joan. ¿Què significa això, mare?

Avi Vock. *(Acostantse a Joan y parlantli ab solemnitat.)* Que tornis a la rahó, fill meu: vetaquí lo que significa.

Joan. ¿Quí t'ha portat aquí?

Avi Vock. La voluntat de Deu, sí! La voluntat de Deu m'ha dut entre vosaltres.

Joan. ¿Es la mare qui t'ha cridat?

Avi Vock. Sí, Joan.

Joan. ¿Y per què?

Avi Vock. Pera socórrert com a amich, sí.

Joan. Y ¿còm es que tingui necessitat d'ésser socorregut?

Avi Vock. Perque ets una criatura feble, Joan! Tots els homes ho som unes criatures febles, sí.

Joan. Y, admetent que jo sía feble, ¿còm vols ajudarme tu?

Avi Vock. *(Acostantse a Joan y agafantli la mà.)* Jo vull dirte lo molt que t'estimèm, sí! Y també volía dirte quànt grat li sab a Deu un pecador... sí, un pecador qui s'esmena.

Joan. ¿Es a dir que jo sóch un pecador?

Avi Vock. *(Sempre ab suavitat.)* Un gran pecador, sí, devant de Deu.

Joan. ¿En què he pecat, donchs?

Avi Vock. «Aquell qui mira a una dòna ab cobejança...» digué Crist, sí... Y tu encara has fet pitjor, sí, sí!...

Joan. *(Fa un geste com pera taparse les orelles.)* Pare...

Avi Vock. No vulguis ferte'l sórt, Joan! Donam la mà... el pecador ab el pecador... y acceptam. Acceptam com a company de lluyta.

Joan. Pare, deixam que't digui... que tu y jo no estèm en el meteix terreny.

Avi Vock. Estàs en un terreny relliscós.

Joan. ¿Còm ho pots dir això, pare? Si tu no ho

sabs en quín terreny estich! El meu camí tu no'l coneixes pas.

Avi Vock. Oh! sí! Es el camí planer qui mena a la perdició. Prou t'he ben observat sense dir res, sí. Y, a més de jo, un altre, qu'està més enlayre: Deu. Y perque jo ho sabía, no m'he ataleyat de complir mon dever, sí! Però avuy acudeixo a tu, en son nom, y't dich: Recula, fill meu: estàs a la vora de l'abím.

Joan. Escolta, pare... Les teves paraules són molt bones, y't surten del cor, però en mi no hi troben cap ressò. Els teus abims no'm fan gens de por. Però, en cambi, hi ha abims d'altra mena... y en aquells, sí, tinguèu ben bé compte de no empènyermhi.

Avi Vock. No, Joan... no...

Joan. No es pas veritat que'l qui mira a una dòna y la cobeja sía adúlter... Jo he lluytat, he lluytat...

Avi Vock. No, Joan, no. Jo t'he aconcellat moltes vegades y sempre n'has eixit bé. Avuy jo't dich: Prou: no vulguis enganyarte a tu meteix. Pensa en ta muller, en el teu fillet... y un xich també en els teus vellets pares. No agravis més...

Joan. Y en mi ¿que no hi haig de pensar una mica, pare?

Avi Vock. Te trobaràs més lliure y més descansat quan hagis pres un determini.

Joan. ¿Y si no fos com tu dius?

Avi Vock. Ja ho veuràs com sí: tingues confiança en mi.

Joan. Y si... ¿Y la senyoreta Agna?

Avi Vock. Aquesta gent de món, Joan, obliden molt fàcilment.

Joan. ¿Y si ella no oblidés tan fàcilment?

Avi Vock. Aleshores, serà que Deu no ho haurà volgut.

Joan. Donchs bé, pare: jo sóch d'un altre parer... Nosaltres no'ns entenèm. Y, altrament, es probable que may ens entenguèm en aquest punt.

Avi Vock. *(Encara conciliador.)* Es que aquí... no es pas qüestió d'enténdrens. Tu t'erres respecte de la nostra situació, sí, sí!... Es molt diferent, y avans tu ho coneixíes ben bé. No's tracta pas d'això. No se'n tracta d'estar d'acort.

Joan. Ah! No m'amohinis, pare. ¿De què's tracta, donchs?

Avi Vock. D'obediencia'm sembla que's dèu tractar, sí!

Joan. Es a dir que jo hauría de fer tot lo que tu volguessis, encara que no ho trobés bé.

Avi Vock. Jo no t'aconcellarè may res que no estigui bé, sí! Me dol tenir de parlarte així... haverte de recordar certes coses... Nosaltres t'hem criat ab moltes penes y ab moltes nits de no dormir. Nosaltres t'hem cuydat, sense recular devant de cap sacrifici, quan estaves malalt, y tu ho has estat molt sovint de malalt en ta infan-

tesa, Joan, sí! Nosaltres hem fet tot això de bon cor y ab molta voluntat...

Joan. Sí, pare, y jo vos en estich molt agrahit.

Avi Vock. Això no són més que paraules. Actes, actes jo voldría! Esser un home devot, cast, obedient, sí, vetaquí el veritable agrahiment.

Joan. Així, donchs, tu vols dir que jo sóch un malagrahit, y que no mereixía tantes molesties!

Avi Vock. ¿Te'n recordes lo que deyes quan, menut, menut, feyes les teves oracions en el teu llitet, sí, al matí y a la vetlla?

Joan. ¿Què, pare?

Avi Vock. «Senyor Deu meu, feume la gracia de que sía un bon cristià. Y avans de deixar d'esserho...

Joan. ... enduhèusemen de la terra.» Aleshores ¿tu penses que hauría sigut millor que m'haguessiu enterrat?

Avi Vock. Si continúes seguint pel mal camí, sí...! si el teu cor romàn endurit...

Joan. Jo també'm penso que potser sí que hauría valgut més.

(Pausa curta.)

Avi Vock. Torna en tu, fill meu. Pensa en aquells qui t'han exhortat al bé, sí! Pensa en el pastor Pfeiffer, el teu virtuós pastor, el teu pare espiritual, Joanet. Pòsat sobre tu...

Joan. *(Fòra de sí.)* Pare! No me'ls retreguis més els teus pastors, si no vols que'm reventi de riure.

No me'n parlis d'aquella colla d'imbècils qui m'han xuclat el moll dels òssos...

Avia Vock. Oh, Rey del cel!

Avi Vock. Calla, Marta! Calla! *(A n'en Joan.)* Això que dius no ho mereixèm pas, ni nosaltres ni els teus mestres.

Joan. *(Cridant.)* M'han esguerrat!

Avi Vock. No diguis disbarats, Joan!

Joan. Ja sé lo que'm dich: m'han esguerrat.

Avi Vock. Així ens pagues la nostra estimació.

Joan. Si es la vostra estimació lo que m'ha esguerrat!

Avi Vock. No't reconech, noy. Ja no t'entench.

Joan. Això sí que ho crech. Vosaltres no m'heu entès, ni m'entendrèu may.

(Pausa breu.)

Avi Vock. Està bé, Joan! Altrament, ja he acabat... No sospitava pas que haguessis arribat tan enllà. Jo encara tenía esperança, però veig que les meves rahons són inútils. Deu hi faci més que nosaltres... Vina, Marta, vina. No hi tením res que fer aquí, sí! Anèm a amagarnos en qualsevol reconot, fins que Nostre Senyor tingui a bé disposar de nosaltres. *(Girantse altre cop vers en Joan.)* Però Joan: una altra cosa't vull dir no més: no't vulguis embrutar les mans, ¿ho sents?, no te les taquis may de sang! No vulguis tenir aquest altre càrrech de conciencia... ¿No t'hi has fixat aquests últims temps en la Caterina? ¿No ho sabs que'ns fa por que perdi el seny? ¿Ja te l'has

ben mirada a la pobreta? ¿Sí?... ¿T'has, donchs, format ben bé càrrech del mal que li has fet? Deixa que ta mare't conti còm ha passat la nit, somicant y amarant de llàgrimes els teus retrats. T'ho repeteixo, Joanet: no vulguis tacarte de sang les mans... Y ara estèm llestos, sí! Vina, Marta.

Joan. *(Després d'una curta vacilació.)* Pare! Mare!

Avia y Avi Vock. *(Se tomben y en Joan se tira a llurs braços.)* Joan!

(Pausa breu.)

Joan. *(A pleret.)* Y ara digueume: ¿què haig de fer?

Avi Vock. No retenirla més. Déixala anar, Joan!

Joan. T'ho prometo. *(Està aclaparat y's veu obligat a asseures. L'avia Vockerat, commoguda de l'alegría, passa cap al dormitori.)*

Avi Vock. *(Amanyaga'ls cabells d'en Joan y el besa al front.)* Y ara... que Deu te dongui coratge, sí! *(Se'n va cap al dormitori. En Joan resta un instant immòvil; de sobte fa un moviment, y s'aixeca tot agitat. Mira per la finestra en mitj de la fosca de la nit; després obre la porta del vestíbul.)*

Joan. ¿Quí hi ha aquí?

Agna. Sóch jo, senyor Joan. *(Entrant.)*

Joan. ¿Es a dir que volía anarsen sense despedirse? *(Se passeja pel quarto.)*

Agna. He estat un moment indecisa. Però ara sí, tenía aquesta intenció, la veritat.

Joan. Jo estich en una situació terrible. El meu pare es aquí... Jo no l'he vist may com ara... Un home tan alegre y trempat... No la puch oblidar aquesta impressió. Y, per altra banda, haver de veure que vostè'ns deixa, senyoreta, vostè!...

Agna. Bé me'n hauría hagut d'anar un día o altre, senyor doctor.

Joan. Però vostè no se'n dèu anar! Vostè no pot pas anarsen! Al menys ara, en aquest moment... *(S'ha assegut, agafantse'l front ab la mà y sospirant dolorosament.)*

Agna. *(Commoguda y ab veu gayrebé ininteligible.)* Senyor doctor! *(Li posa dolçament la mà demunt del cap.)*

Joan. Ah! senyoreta Agna! *(Se redreça y sospira.)*

Agna. Pensi en lo qu'hem pactat encara no hi ha una hora... No farèm pas una virtut de la necessitat.

Joan. *(S'aixeca y's passeja nirviosament.)* No ho sé pas lo qu'hem pactat. Tinch el cap buyt, arrasat y adolorit... Ni'm recordo tampoch de què hem parlat el meu pare y jo. No sé res. El meu cap està buyt y devastat!

Agna. Ah! Sería tan hermós, no obstant, senyor Joan, que'ls nostres derrers instants fossin uns instants ben serens...

Joan. (*Després d'una breu lluyta interior.*) Ajudim, senyoreta Agna... En mi ja no hi ha gens

d'orgull, res d'elevat. Jo he devingut tot un altre. En aquest moment no sóch ni tan sols lo qu'era quan vostè va arribar. En mi no hi sento més que fàstich y aversió per la vida. Pera mi res té cap valor. Tot es brut, empastifat, enllotat y profanat. Però jo sento qu'era quelcòm per vostè, per la seva presencia, per les seves paraules, y si jo no puch ésser allò, aleshores... aleshores tot lo altre no'm pot fer res... aleshores jo tiro ratlla dessota l'adició, y tanco'l compte. *(Se passeja pel quarto y's detura devant d'Agna.)* Ajudim, donguim quelcòm per'apoyarme... Un sosteniment... Estich rendit... Un aguant... Tot en mi s'enruna, senyoreta.

Agna. Senyor doctor... me fa molta pena vèurel d'aquesta manera. Jo no sé quín apoyo donarli. Però pensi una cosa: tot això ja ho sabíem per endevant... Un día més aviat, un día més tart... Havíem d'estar previnguts pera tot, senyor doctor. *(Joan se para y reflexiona.)* ¿Y bé? ¿Se'n recorda ara? ¿Vol que fem aquella probatura? Ja sab què vull dir. ¿Vol que'ns imposèm una lley, y que'ns hi conformèn... nosaltres dos sols... tota nostra vida mentres... fins si no'ns haguessim de veure més... a aquesta única lley, la nostra? ¿Sí?... ¿Ho vol?... Fòra d'ella no hi ha res més que'ns pugui lligar. No cal pas fernos ilusions, tot el reste'ns separa... ¿Entesos? ¿Accepta?...

Joan. Ja ho sé... que això podría sostenirme. Ja ho sé que podría també trevallar sens esperança

d'atènyer el terme... Però ¿quí'm respòn de que... ¿D'hónt trèurela la fe? ¿Quí'm diu que jo no m'atormenti inútilment per res?

Agna. Si nosaltres *volèm*, senyor Joan, ¿per què'ns calen la fe ni altres penyores?

Joan. ¿Y si la meva voluntat no es prou forta?

Agna. *(Dolçament.)* Quan la meva enfebleixi, jo pensaré en aquell qui viu baix la meteixa lley... Y estich segura que això m'encoratjarà... Jo pensaré en vostè, senyor Joan.

Joan. Senyoreta Agna... Donchs bé, sía! *Jo vull, vull!* La idea d'una existencia nova, lliure, evocant la felicitat ja llunyana que ha sigut nostra, nosaltres la conservarèm. Lo que havèm sentit una vegada, la possibilitat que havèm mitj ovirat... això no s'esvahirà pas. Que tingui o no tingui avenir, tant se val, ella persistirà... Aquesta flama continuarà cremant en mi... y si ella s'apaga, es que s'haurà apagat la meva vida. (*Abdós romanen muts y profondament emocionats.)* Jo la remercío, senyoreta Agna.

Agna. Adeu. Sía feliç, Joan!

Joan. ¿Y ahónt se'n va ara vostè?

Agna. Potser al Nort, potser al Sud.

Joan. ¿No'm vol dir ahónt?

Agna. ¿No sería millor que no m'ho preguntés?

Joan. Però ¿que no'ns enviarèm, de tant en tant, algún mot... quatre ratlles pera saber... lo que fem, lo que pensèm?...

Agna. (*Movent tristament el cap y ab somriure*

trist.) ¿Y vol dir que'ns convé? ¿No es això exposarnos al naufragi?... Y si naufragavem, nosaltres forem novament les víctimes.

Joan. Donchs bé: sía; jo'l portaré tot sol el feix. Y l'aguantaré encara que hagi d'aixafarme. (*Agafa la mà d'Agna.*) Sía ditxosa!

Agna. (*Fent esforços pera dominarse.*) Joan, escolti! Aquest anell... ha sigut tret del dit d'una morta, d'una dòna qui havía acompanyat al seu marit a Siberia... y qui romangué fidel al seu costat fins a la fí. (*Lleugerament irònica.*) Nostre cas es ben diferent.

Joan. Senyoreta Agna! (*Acostant la mà d'Agna als llabis y conservantli.*)

Agna. Jo may he portat cap altre ornament. Quan un sent que les forces li manquen, cal pensar en la historia d'aquest anell. Y quan vostè se'l miri... en hores de defalliment... pensi també, allavors, en una... qui, lluny de vostè... solitaria com vostè... lluyta'l meteix silenciós combat... Sía feliç!

Joan. (*Desesperat.*) May més, may més ens reveurèm!

Agna. Si ens tornessim a veure, estaríem perduts.

Joan. Ah! No sé si ho podré aguantar això!

Agna. Allò que no'ns abat ens fa més forts, Joan! (*Se'n vol anar.*)

Joan. Agna... Germana...

Agna. (*Plorant sempre.*) Joan, germà meu!...

Joan. Un germà... ¿no podría besar a sa germana... avans de separarse per tota la vida?

Agna. No, Joan.

Joan. Sí, Agna, sí, sí! (*La estreny en sos braços y sos llabis se confonen en un sol, llarch y fervent petó. Després Agna's desprèn y desapareix per la galería. En Joan se queda una estona com atuhit; després se passeja per la cambra a grans gambades, y s'embulla'ls cabells ab la mà. Sospira, sospira més fort, se detura y escolta. Tot d'un cop se sent un soroll cap al lluny. Es el tren qui arriba atravessant el bosch. En Joan obre la porta de la galería y escolta. El soroll cada vegada es més fort, fins que para bruscament. Se sent la campana de la estació. Branda la campana per segona y tercera vegada. La màquina xiula. En Joan se vol dirigir a sa cambra, però avans d'arribarhi's deixa caure en una cadira. Pantejant, gemegant y sospirant. Els raigs de la lluna inonden la galería d'una claror feble. S'ou remor de conversa en la cambra vehina. En Joan s'aixeca sobressaltat, s'encamina cap a son estudi, s'atura, reflexiona un instant, se tomba y fuig corrent per la galería. L'avi Vockerat ix del dormitori ab sa muller, y's dirigeixen cap al vestíbul.*)

Avi Vock. (*Parantse.*) Joan!... Ay, ay, me semblava, sí, que hi havía algú aquí.

Avia Vock. (*Desde la porta del vestíbul.*) Se sent trepitg a la escala.

Avi Vock. Sí, sí, al noy li cal repòs. En tot cas,

podríem dir a n'en Braun que pugés a ferli companyía.

Avia Vock. Sí, sí, vaig a cridarlo... ¿Potser que hi anés jo meteixa?

Avi Vock. (*Anant cap a la porta de la galería.*) Val més que no, Marta... (*Obrint la porta y parant la orella.*) Quína lluna més clara... Escolta!...

Avia Vock. (*Acostantshi apressuradament.*) ¿Què hi ha?

Avi Vock. Anechs feréstechs... ¿els veus? Allà baix, al llach... Aquells pichs que's veuen bellugar a la claror de la lluna.

Avia Vock. Els meus ulls ¿sabs? no són els de vint anys! (*Tornant cap a la porta del vestíbul.*)

Avi Vock. Escolta, dòna!...

Avia Vock. ¿Què vols? (*S'atura.*)

Avi Vock. Xit! calla Marta.

Avia Vock. ¿Què't passa, Vockerat?

Avi Vock. (*Tanca la porta y segueix a sa muller.*)

Res, res, Marta. M'havía semblat sentir soroll de rems a l'aygua.

Avia Vock. ¿Y quí vols que remi? (*Abdós se'n van pel vestíbul. En Joan mira per la finestra de la galería. Entra ab moltes precaucions, ab el rostre trasmudat; està blanch com un mort, y respira ab la boca badada y pantejant. Mira a son entorn, febrosench y ab por d'ésser sorprès; s'assèu y escriu precipitadament qualques mots. Després s'aixeca,*

llença la ploma y, havent sentit remor, fuig per la galería. Tornen els avis Vockerat ab Caterina.)

Avia Vock. Ahónt s'es vist això!... Estarse a les fosques...

Cater. *(Tapantse'ls ulls ab la mà.)* La claror me fa mal als ulls.

Avia Vock. Mirèu... mirèu aquest cap vert! Ficada al quarto fosch desde Deu sab quàn!

Cater. *(Ab ayre desconfiat.)* Però ¿què teniu?... ¿Còm es qu'estèu tan carinyosos ab mi?

Avi Vock. Perque tu ets la nostra única y estimada filla del cor. *(Besantla.)*

Cater. *(Rihent per força.)* Vaja, sí! Me teniu llàstima...

Avia Vock. Y ara!... Però si tu no tens res, ¿no es veritat, Caterineta?

Avi Vock. No'n parlèm més d'això. Tot s'arreglarà. El perill ja ha passat ara, gracies a Deu!

Cater. *(Asseguda a la taula, desprès d'un breu silenci.)* No ho sé pas lo que tinch, mamà. Encara estich tota... com enlluhernada... Com un qui hagués somniat un impossible... y's despertés de sobte.

Avia Vock. ¿Què vols dir?

Cater. ¿Ja se'n ha anat l'Agna, mamà?

Avi Vock. Sí, Caterina. Y ara... ara tornaràs a ésser feliça y alegra, ¿oy?

(Caterina no respòn.)

Avia Vock. ¿Que ja no l'estimes a n'en Joan, Caterina?

Cater. *(Després d'un instant de reflexió.)* Altrament, jo no he sigut tan desgraciada com això en la vida... Mirèu la Fanny Stenzel, qui s'ha casat ab un pastor. Donchs, per contenta que pugui viure, jo no'm voldría pas cambiar ab ella. No, no, de cap manera. Quína fortor de tabach! ¿No ho sentiu?

Avia Vock. No, noya, no sento res.

Cater. *(Retorcentse les mans y sospirant.)* Ay, Deu meu! Tot està acabat, tot!

Avi Vock. Però Caterina, Caterineta... ¿Tan poca fe tens? Jo la he recobrada la fe, y la meva absoluta confiança... Deu moltes vegades se val de medis extraordinaris pera fer retornar a la gleda a les ovelles esgarriades. Jo, Caterina, me penso haverlos endevinat sos designis.

Cater. Mira, mamà, el meu primer sentiment quan en Joan va venir a demanarme, era ben bé'l just. Me'n recordo pla bé. Tot el día'm va ballar pel magí: «Però ¿què'n podrà fer de tu un home tan sabi y tan inteligent? ¿Per què't voldrà?» Y ja ho veus còm no m'errava.

Avia Vock. No, Caterineta, no ets pas tu qui s'ha de rebaixar devant d'ell; ell es qui t'ha de mirar ab veneració; aquesta es la veritat.

Avi Vock. *(Ab veu tremolosa.)* Sí, però... justament per aquesta causa... Sí: la Marta té rahó, sí, però... justament per això, si tu pots perdonar... si pots perdonarli el seu feixuch pecat...

Cater. Ay! Tant de bo que hi hagués quelcòm

per perdonar! Se perdona una y cent y mil voltes... Però en Joan... en Joan està molt per demunt de tot això! Jo, pobra de mi, no tinch res que perdonarli a n'en Joan... Aquí's tracta senzillament de ferse càrrech de la situació: tu ets *això* y no ets *allò*. Y jo sé perfectament lo que sóch y lo que no sóch.

(A fòra se senten alguns crits d'assistencia, en varies tongades.)

Avia Vock. Escolta, Caterineta. ¿Sabs lo que podríes fer? Anarten a la nona... Y jo't vindré a llegir... els contes de Grimm... fins que t'adormis!... Y demà, de bon matí, jo't duré una sopeta de peptona y un ou pera beure, y tu't llevaràs, y ens en anirèm a passejar pel jardí. Ja veuràs, ja veuràs, ab la llum del sol, còm totes les coses te semblaràn més boniques que aquesta nit. Apa, vina...

Braun. *(Venint de la galería.)* Bona nit.

Avi Vock. Bona nit y bona hora, senyor Braun.

Braun. Bona nit, senyor Vockerat. *(Encaixant ab ell.)* ¿Qu'es aquí en Joan?

Avi Vock. Dèu ésser per dalt.

Braun. Ah!... ¿n'està segur?

Avi Vock. Sí... ey! m'ho penso. ¿No es veritat, Marta? Però... ¿per què?..,

Braun. Bé, deixim anar a vèureho. *(Surt depressa per la porta del vestíbul.)*

Avia Vock. *(Un xich anguniosa.)* Però ¿què hi ha, Braun?

Cater. *(Esglayada.)* ¿Ahónt es, donchs, en Joan?

Avia Vock. No't neguitegis, Caterineta: ¿ahónt vols que sía?

Cater. *(Cada cop ab més ansia.)* Sí, ¿ahónt es?

Avi Vock. A dalt, dòna, a dalt, naturalment! *(Braun torna. Alguns moments de forta expectació. Pausa breu.)* Y bé, senyor Braun?...

Braun. No, senyor Vockerat... a dalt no hi es pas... y... y...

Avi Vock. Sí, sí!... Però digui, què passa!

Braun. Res, res!

Cater. *(Tirantse cap a n'en Braun.)* Oh, sí, vostè té quelcòm!

Braun. No, no, la veritat... No hi ha pera espantarse, però...'m sembla que... que per res del món s'havía de deixar sol a n'en Joan en aquest moment... Y per això quan suara... Però, ba! Són falornies...

Avia Vock. Però ¿què hi ha? Parli d'una vegada!

Avi Vock. Sí, parli, no perdèm temps!

Braun. Donchs bé, velshiaquí. Quan he obert la porteta del jardí, tantost... m'ha semblat sentir que desamarraven una llanxeta, y al acostarme a l'aygua... en efecte, he vist a algú, no sé quí... un home... y aleshores m'ha passat pel magí... però ningú m'ha respost... Si hagués sigut en Joan, bé m'haguera contestat.

Cater. *(Com boja.)* Joan! Era en Joan! Cuytèu! Corrèu per l'amor de Deu, afanyeuvos... Mare!

Pare! Vosaltres l'heu posat a tal extrèm. ¿Per què ho heu fet?...

Avia Vock. Però, Caterina!...

Cater. Sí, ja ho comprench! Ell ja no podía pas viure... Y jo ho hauría aguantat tot, tot!... Però això no, això no!

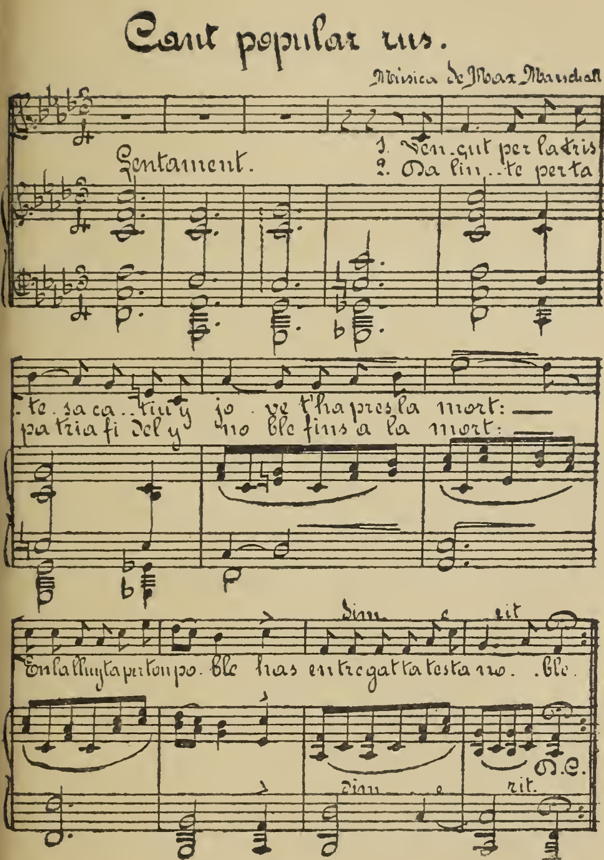
Avi Vock. *(Precipitantse cap al jardí y cridant.)* Joanet! Joan!...

Avia Vock. *(Corrent cap al vestíbul y cridant per dintre de la casa.)* Joanet! Joanet!...

Cater. *(A n'en Braun.)* ¿Un home?... ¿Y vostè l'ha cridat? ¿Y ell no ha respost?... Però corri... ¿què fa? corri!... *(Braun desapareix cap al jardí. Caterina corrent al seu derrera y cridant.)* També vinch. *(Retorcentse les mans.)* Ay! Senyor Deu meu, senyor Deu meu! Qu'encara sía viu! Que'm pugui escoltar al menys!... *(Se sent a n'en Braun que crida a la vora del llach. Caterina, cridant per la porta del vestíbul.)* Alma! Minna! Portèu llums al jardí! Els fanals: depressa!...

(Ella vol córrer cap a la galería, però s'adona del paper en qu'en Joan hi ha escrit uns quants mots. Primer queda com erta, després va tremolant y a batzegades, agafa'l full, el mira ab els ulls esbarriats, y's desmaya. A fòra continúen els crits.)

FÍ

Acte quart. Pàgina 118.

urípides.—ALKESTIS. Tragedia, traduhida per Salvador Vilaregut.
hakespeare.—JULIUS CÈSAR. Tragedia, traduhida per idem.
Iauptmann.—LA CAMPANA ENGOLIDA. Drama.
bsen.—PERE GYNT. Drama.
.. Miquel y Planas.—ELS PROBLEMES DE L'ANTOLOGÍA GREGA, proposats en versos catalans, comentats y resolts. Etc., etc.

Nota. Les obres publicades se troben de venda en totes les llibreríes cases de nostres corresponsals. Els suscriptors de **Joventut** les oden adquirir ab la rebaixa d'un **25** per **100** en l'Administració del eriòdich.

JOVENTUT

PERIODICH CATALANISTA

(SURT ELS DIJOUS)

ARTS, CIENCIES, LITERATURA

Setze pàgines de text setmanals. Repartiment periòdich ıls suscriptors de notables obres catalanes y traduccions de les més renomenades de l'estranger

SETMANALMENT PUBLICA UNA SECCIÓ ESPERANTISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de llurs autors.
No s'admeten els que no síen inèdits.
No's tornen els originals.
Se dóna compte de les obres rebudes, y de les que ho mereixin se'n fa crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ:

CATALUNYA:		
Un any	8	Pessetes.
Mitj any	4'50	»
Trimestre...	2'25	»
ALTRES REGIÓNS D'ESPANYA:		
Un any	9	»
ESTRANGER:		
Un any	10	Franchs.
Número corrent	10	Cèntims.
» atrassat	20	»

EN PREPARACIÓ

Gramàtica Catalána-Esperanto, per F. Pujulà y Vallès.
Vocabulari Esperanto-Català, per idem.

2 pessetes